

NA KANAWAI

O KA MOI

KAMEHAMEHA V.,

KE ALII O KO HAWAII PAE AINA,

I KAUIA E KA

HALE AHAOLELO,

ILOKO O KA AHAOLELO O NA MAKAHIKI

1864-65.

Governor of Oahu

HONOLULU:

PAHA MAMULI O KE KAOUHA A KE AUPUNI.

1865.

NA KANAWAI O KA M. H. 1864-5.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA MOKUNA 7, HAAWINA 2, O KE KANAWAI KIVILA, NO NA PALAPALA AE I KA POE KUAI AWA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E kapaeia, a ma keia ua kapae loa ia no ka Pauku 87 o ke Kanawai Kivila, a e paniia kona hakahaka me ka Pauku hou i haiia malalo ae nei :

E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala ae i ka mea kupono e noi ana ia ia, e kuai i ka Awa no ka makahiki hookahi, ke haawi ia ia ka mea e noi mai ana i elima haneri dala no ka palapala ae kuai awa no Honolulu, ekolu haneri dala no ka palapala ae ma Lahaina a me Hilo, a i hookahi haneri dala pakahi no na apana e ae ;

Aka hoi, aole no e oi aku na palapala ae kuai awa mamua o na palapala ekolu no Honolulu, elua pakahi no Lahaina a me Hilo, a hookahi pakahi no kela me keia apana auhau e ae. Eia hoi kekahi, o kela a me keia mea e noi mai ana i ka palapala ae kuai awa, e hoopuka mai i kana olelo noi mamua ae o ka la 1 o Novemaba i kela me keia makahiki, a e hoomakaia ke kuai ana malalo o ia palapala ae ma ka la 1 o Ianuari ma ia hope iho ; a ina e oi aku ka nui o ka poe noi palapala ae mamua o ka nui o na palapala i aeia ma ke kanawai, alaila e kuai kudalaia ua mau palapala la ma kahi maloko o ka apana a ke Kuhina Kalaiaina e kauoha ai, aole nae e emi ke kumukuai ma ia kudala ana malalo o ka palena i hoakakaia ma keia Pauku.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 98 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 98 o ke Kanawai Kivila, ma ke kapae ana i ka hua olelo " elima," a me ka hookomo ana ma ia wahi i ka hua olelo " hookahi," ma ka lalani eiwa, a me ke kapae ana i ka hua olelo " eono," a me ka hookomo ana ma kona wahi i ka hua olelo " ekolu," ma ka lalani hope loa o ia pauku, a penei e heluhelua'i ua pauku la :

" PAUKU 98. O kela mea keia mea e hana ana a e kukulu ana i kekahi keaka, keaka lio, hula Hawaii, a hana hoike lealea paha, a e hoolaha aku ana paha ia mea, a e kokua ana hoi ma ke ano e ae, me ka loa ole ia ia mamua o ka palapala ae e like me ka olelo o ka Pauku 96 ; a i ole ia, me ke kue paha i na olelo hoo-haiki o ka palapala ae i loa ia ia mamua, a i ka manawa paha i hoolewaia'i ka palapala ae, a mahope paha o kona pau ana, me ka loa ole o kana palapala hou, e hoopaiia oia me ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri, a i ole ia e hoopaa-haoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama ekolu, aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo."

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai kona la i hoololoia'i.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I NA PAUKU 130 A ME 131 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai a ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 130 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelua'i :

" Na ke Kuhina Kalaiaina, e like me kona manao iho he pono,

e haawi i kela a me keia kanaka a mau kanaka paha i kakau mai i kona noi ana, i ka palapala ae e malama i hale kepa Luina haole no ka makahiki hookahi ma ke 'kulanakauhale o Honolulu, Lahaina, a me Hilo, oiai nae hoi, aole no e emi malalo o elua palapala ae e haawiia no ke awa o Honolulu. A ina hoi ma kekahi manawa ua ikea he hui hana mawaena o na mea i loa'a ka palapala ae malalo o keia Kanawai, alaila, e laweia ko lakou palapala ae, a me ko lakou mau palapala hoopaa."

PAUKU 2. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 131 o ke Kanawai Kivila, ma ke kapae ana i na hua olelo "kanaha dala" ma ka lalani ekolu, a me ka hookomo ana ma ia wahi i na hua olelo "ekolu haneri dala," ina no Honolulu ka palapala ae, a he "kanalima dala" ina no Lahaina, a no Hilo paha ka palapala ae; a mahope iho o na hua olelo Luna Awa ma ka Pauku 131, ma ka hookomo ana i na hua olelo "a kokua paha ma kekahi ano e ae e kue i na Kanawai o ke Aupuni."

PAUKU 3. E lilo keia i Kanawai mai ka la 'ku o kona hoolahaia ana.

Ua ponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I NA PAUKU 143 A ME 146 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Aupuni :

E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 143 o ke Kanawai Kivila, ma ke kapae ana i ka hua olelo "hookahi" ma ka lalani eono, a e hookomo ma kona wahi i ka hua olelo "ekolu," a penei e heluhelua'i ua pauku la :

"PAUKU 143. Aole e mana'oa ua kupono i ke kanawai ka ae ana i ke kepa, a i ka lawe ana i ke kanaka maoli maluna o ka moku haole, a o ka moku Hawaii paha e hooholo ana ma ka aina e, ke haawi ole ke kapena i ke Kiaaina, a i kona hope paha, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kiaaina, a

o kona hope paha, no na dala ekolu haneri no kela kanaka keia kanaka, penei :”

A e hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 146 o ke Kanawai Kivila ma ke kapae ana i ka hua olelo “elua,” ma ka lalani eha, a me ka hookomo ma ia wahi i ka hua olelo “eono,” a me ke kapae no hoi i ka hua olelo “eha” ma ka lalani hope, a me ka hookomo ma ia wahi i ka hua olelo he “umikumamalua,” a penei e heluheluaia’i ua pauku la :

“PAUKU 146. I ka wa e kepa ai kekahi kanaka maoli e holo kahiki, maluna o kekahi moku, e uku mai ke kapena o ka moku i ke Kiaaina o ka mokupuni, a i kona hope paha, no na auhau pili kino o ua kanaka nei i eono dala wale no, ke oi ole aku ka manawa i hoolimalimaia’i mamua o ka makahiki hookahi, a ina e oi aku ka manawa mamua o ka makahiki hookahi, alaila, e uku mai ke kapena i na dala he umikumamalua ; aole nae e hoolawe ia ia mau dala mailoko ae o ka uku o ua luina la.”

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 240 O KE KANAWAI KIVILA.

NO KA MEA, ua hooalahala pinepine na kanaka o ka apana o Honolulu no ka pilikia i loa ia lakou no ka hoa ana i na lio, bipi, miula, iakake, a me na puua ma na alanui aupuni : Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawai'i Pae Aina, i akoakoia iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 240 o ke Kanawai Kivila ma ka pakui hou iho i keia mau hua olelo, penei :

“Ua kauohaia ke Kiaaina o Oahu e hoopaa iloko o ka Pa Aupuni i na lio, bipi, miula, iakake, a me na puua a pau i hoaia, a i hookuuia paha e hele wale ma na alanui o ke kulanakauhale o Honolulu a me na wahi mauka a hiki i Kanoniakapueo, a e hoo-

ukuia ka mea nona ia mau holoholona mamua o ka loa hou ana ia ia, i hookahi hapalua dala no kela a me keia holoholona i hoopaaia pela ; a ina aole e ku mai ka mea nona ia mau holoholona aea, me ka uku pu i na koina o ka Pa Aupuni, alaila, e hiki no i ka Luna Pa Aupuni ke kuai kudala aku ia mau holoholona, mamuli nae o na rula i haiia ma ka Pauku 237 o ke Kanawai Kivila."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I NA PAUKU 278 A ME 279 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Mai ka la e hooholoia'i o keia kanawai, e hoopauia a ma keia ua hoopauia no, kekahi kanawai i kapaia "He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 278 o ke Kanawai Kivila," i aponoia i ka la 28 o Aukake, 1860, a ma keia ua hoololii ka pauku i oleloia maluna, oia ka Pauku 278 o ke Kanawai Kivila, a e heluhelu ia ua pauku la penei :

"PAUKU 278. E hoonohoia kekahi Papa Ola, a o ke Kuhina Kalaiaina ka Peresidena o ka Papa. E noho no ma ia Papa ke Kuhina Kalaiaina a me eha mau hoa e ae, i hoonohoia e ka Moi maloko o ka Aha Kukakukamalu. Mawaena o lakou, e noho kekahi mau kahuna lapaaui ae pololei ia e hana ma ia oihana, aole e emi i ka elua, a mawaena o na hoa o ka Aha Kukakukamalu, e kohoia i mau hoa aole i emi i ka elua. He mana no ko ua Papa Ola nei e hoolimalima i kakauolelo, a me na kahuna lapaaui a me na luna kupono, a e ukuia lakou noloko ae o na dala i hookaawaleia ia manawa aku ia manawa aku, e ka Ahaolelo, i mea e malama ai i ke ola o ka lehulehu, e like me ka mea e hooholoia e na hoa ekolu, a ei ae paha o ia Papa, maloko o kekahi halawai i kahea ponoia. Eia hoi, aole i hooleia ma keia ka hoo-

limalima ana o ka Papa i na hoa o ia Papa, a ina e hanaia pela, na ka Aha Kuhina e hooholo no ka uku kupono. A e hoike no ka Papa Ola imua o ka Ahaolelo i na kau Ahaolelo mau a pau, me ka pololei a me ka hoakaka pono no na dala a pau i hoolilo ia, a me ka hai aku no na mea i pili i ke ola o ka lehulehu i kupono i ka noonooia e ka Ahaolelo."

PAUKU 2. O ka Pauku 279 o ke Kanawai Kivila ke hoololiia nei ma ke kapae ana i na hua olelo "haole, ina paha ua lilo ia i kupa Hawaii a ua lilo ole paha," a ma ka hookomo ana ma ia wahi i ka hua olelo "mea," i heluhelua'i ka Pauku 279 o ke Kanawai Kivila e like me mahope nei, penei :

"PAUKU 279. Aole no e kupono i ke kanawai ke hapai keka-hi mea i ka oihana lapaau iloko o keia Aupuni no ka imi loaa, ke hoike ole oia mamua imua o na Luna o ka Papa Ola, a imua paha o na mea a ia mau Luna i koho ai no ia hana, i mea e maopopo ai kona makaukau no ia oihana, a me kona ano akamai, a loaa hoi ia ia ka palapala hoapono a ia mau Luna, a me ka palapala ae a ke Kuhina Kalaiaina. E hoopaiia no ka mea malama ole i keia pauku i hookahi haneri dala no kela hewa keia hewa ana i hana'i, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana."

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o kona hoolaha ia ana.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 407 O KE KANAWAI KIVILA A E PAKUI ANA I PAUKU HOU; E HELU IA KA PAUKU 407a.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 407 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelua'i :

"PAUKU 407. Aole no e halihaliia na leta iloko o na eke leta o ke Aupuni ke hoailona ole ia mamua, aole hoi e ku i ke Ka-

nawai e halihali kekahi kanaka i ka leta a mau leta paha mai kekahi awa a i kekahi awa; aka hoi, ina aole hoailona pai, a ua haawiia ke dala kupono i ka Luna Leta, nana no e hoailona ia mau leta "ua kaa," a e kakau hoi i kona inoa a e laweia no iloko o ka eke leta. O kela a me keia kanaka e lawe ana i ka leta a mau leta paha me ke kua i na olelo o keia Pauku, e hooukuia oia i na dala aole e emi malalo o elima, aole nae e oi i ke kanalima, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha; na ka Luna Leta Nui, a o kela me keia Luna Leta paha maloko o keia Aupuni, e hoopii no ia hewa, a o ka hapalua o ka uku hoopai, e haawiia na ka mea itana e hai no ka uhakiia ana o keia Kanawai."

"PAUKU 407*a*. Maluna o kela me keia moku holo pili aina e malamaia ma kahi akea kupono, i pahu a i eke paha no na leta, i paa i ka laka, a i penaia ka inoa mawaho me na hua olelo moakaka lea, a o ke Kapena o ia moku oia ka Agena Leta o ka Oihana Leta maluna o kona moku, a nana no e haawi aku iloko o ka Hale Leta e kokoke ana, i na leta a pau i waihoia iloko o ia pahu a eke paha, e like me ka mea i kakauia mawaho o na leta, na leta hoi i hoailona pono ia; e hookae no nae oia i na hoailona a pau maluna o na leta mamua o kona haawi ana'ku pela, a o ka Agena Leta i hookae ole i na hoailona leta e like me na olelo o keia Pauku, e hooukuia oia aole e emi malalo o na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala he kanalima, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha; a ina e hana hou ia hewa, alaila, e hiki no i ka Luna Leta Nui ke hoopau i ka palapala ae holo pili aina o ka moku nona ke Kapena i hana pela, mahope o ka hoahewaia ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, mamuli o ka hoopii a kekahi Luna Leta."

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA HAAWINA 13 O KE KANAWAI KIVILA "NO KA HELU ANA I NA AUHAU," A E HOOMAKAUKAU ANA I MEA E HELU A E OHI AI ME KA POLOLEI I NA AUHAU HOLOHOLONA, A E KAU ANA HOI I HOOPAI NO KA HUNA ANA I KA WAIWAI.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoako iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Haawina 13 o ke Kanawai Kivila, ma ka pakui hou ana mahope iho o ka Pauku 492 i kekahi pauku hou e heluhelu ia penei :

"PAUKU 492a. Na ka mea nona ka mea hoolimalima mai, a mea paha e noho ana i ka aina, e haawi aku i ka Luna Helu a mau Luna Helu paha, i palapala hoike o na inoa o na kanaka a pau nona na lio, miula, iakake, a holoholona e ae paha i ku i ka auhau e holo ana maluna o ia aina, me ka ike a me ka ae pu ana o ka mea nona ka mea hoolimalima mai, a me ka mea e noho ana i ka aina, a me ka nui o ia mau holoholona ; a ina aole e hoike mai pela e manaolia na ka mea nona ka mea hoolimalima mai, a me ka mea e noho ana i ka aina ia mau holoholona i mea e auhauia'i. Ina e haawi ole mai i ka mea nona, ka mea hoolimalima mai, a mea paha e noho ana i ka aina i ka palapala hoike i haiia maluna, e ole paha e hookomo pu ia me kona pono, alaila, e hoopili ia ia na hoopai a me na pouno i haiia ma ka Pauku 493. O ka mea e hoike oiaio ole ana i kona waiwai e like me ka mea i hoakakaia ma keia a me ka pauku maluna iho, e hiki no ke auhauia oia i ka palua o na auhau maluna o ka waiwai i hunaia pela."

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 510 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi, a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 510 o ke Kanawai Kivila, ma ka hookomo ana mahope iho o ka hua olelo "e make" i na hua olelo "a ua loa paha i kekahi mai, e hiki ole ai ia ia ke lawelawe i na hana o kana oihana," i heluhelua'i ua pauku la penei :

"PAUKU 510. Ina e make a ua loa paha i kekahi mai e hiki ole ai ia ia ke lawelawe i na hana o kana oihana kekahi Luna Auhau mamua o ka pau ana o ka ohi ana i na auhau o kona apana, e hiki no i ke Kiaaina me ka ae ana mai o ke Kuhina Waiwai e koho i kekahi kanaka nana e ohi i na auhau a pau pono mai, a e loa no i ua kanaka la ka uku kupono i ka mana o ke Kiaaina me ke Kuhina Waiwai ; a e ili no maluna o ua kanaka la na mana me na hana a pau, a me na koina o ia oihana, e like me na Luna Auhau e ae. E pili no nae kana hana i na auhau i koe i kona wa i kohoia'i."

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KAU IA ANA KE DUTE OKOA MALUNA O KA RAIKI ME KA HOOLOLI ANA I KA PAUKU 516 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ke hoololiia a ma keia ua hoololiia ka mahele hookahi o ka Pauku 516 o ke Kanawai Kivila, ma ka hookomo ana i ka hua olelo "raiki" mahope o ka hua olelo "Kofe" ma ka lalani elima o ia pauku, alaila, e heluheluaia ka pauku penei : "E kauia, e ohiia a e ukuia, maluna o ka waiwai, me na mea kuai

ano kalepa a me ná meā ulu i laweia mai iloko o keia Aupuni ke dute e like me elima hapa haneri *ad valorem*, koe nae na waina me na waiona, a koe hoi ke ko me ka malakeke me na siropa o ke ko, a me ke kofe a me ka raiki, ke uluia ma kekahi aina e i loaā ole ke kuikahi me keia Aupuni, a maluna o ia mau mea, e kauia na dute i oleloia malalo ae nei."

PAUKU 2. Ke hoololiia a ma keia ua hoololiia ka Pauku 516 i oleloia maluna ma ka hookomo ana i mahele hou mahope o ka mahele ewalu a e heluheluia penei: "Raiki i uluia ma kekahi aina i loaā ole ke kuikahi me keia Aupuni ina maloko o ka ili, hookahi keneka no ka paona hookahi, a ina ua hemo ka ili, hookahi keneka me ka hapalua keneka no ka paona hookahi."

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai, aia a hala na malama eono mai ka la o kona hooholoia ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA MAHELE 6 O KA PAUKU 517 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka mahele eono o ka Pauku 517 o ke Kanawai Kivila, ma ke kapae ana i na hua olelo "o na mea milimili, na kii i penaia, a me na kii i hanaia aole he mea kuai," ma ka lalani iwakaluakumamalua me iwakaluakumamakolu o ka olelo Hawaii, a me na hua olelo "na mea paahana o kela ano keia ano i mea e pono ai kekahi hana; na mea mahu, na mea wili ko, kofe a me ka raiki, oopalau, ookope, a me na mea mahiai e ae i lawe ia mai e kekahi kanaka mahiai, a ahahui mahiai paha, e pono ai ka lakou hana," ma na lalani iwakaluakumamaono a hiki i ke kanakolu o ka olelo Hawaii.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai aia a hala aku na malama onono mai ka la aku i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOLOLI AI I KA PAUKU 542 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 542 o ke Kanawai Kivila, i heluheluaia'i penei :

"PAUKU 542. E loa no i ka Luna Dute Nui ka uku makahiki e like me ka ka Ahaolelo e hoololo ai i kela manawa keia manawa."

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOAKAKA AI KA UKU O KA LUNAKANAWAI KOKUA ALUA O KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE, A E HOLOLI ANA KA PAUKU 846 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ma keia ua hoololiia ka Pauku 846 o ke Kanawai Kivila ma ke kapae ana i na huaolelo "elua tausani," ma ka lalani ekolu o ka olelo Hawaii o ia pauku, a me ka hookomo ma ia wahi i na huaolelo "ekolu tausani."

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hoololoia'i.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 911 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Mai ka la aku o keia Kanawai e hoololoia'i, e hoololiia, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 911 o ke Kanawai Kivila i heluhelua'i penei :

"E loaa no i na Lunakanawai Hoomalu o Honolulu, Lahaina a me Hilo, no ko lakou luhi, ka uku e like me ka Ahaolelo i ae ai a e hooakaawale ai i kela manawa keia manawa."

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 939 O KE KANAWAI KIVILA.

E hoololoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

E hoololiia, a ma keia ua hoololiia ka Pauku 939 o ke Kanawai Kivila, a penei e heluhelua'i :

"PAUKU 939. A noho hoolimalima kekahi ma ka aina a ma ka hale paha, a ua noho paha kekahi mea e malalo iho ona, ma ka aina a ma ka hale hoolimalima paha me ke kuleana ole, mahope o ka pau ana o ka manawa i hoolimalimaia'i, a ua hoopauia paha ka hoolimalima ana, mamuli o na olelo o ka olelo aelike, a ina he olelo waha wale no ka hoolimalima ana, ma ka hoike ana ia ia e hele he umi la mamua o ka wa e hele ai, alaila, e hiki no ke hoihoiia mai ua aina nei i kona ona, e like me ka olelo mahope iho."

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA PAUKU 956 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololi, a ma keia ua hoololiia no ka Pauku 956 o ke Kanawai Kivila, ma ke kapae ana i keia mau hua olelo ma ka lalani 5, 6, 7 a me 8, penei : “ a i kona manawa e haawi ai i palapala hoopaa kupono i ka manao o ka Ahahookolokolo, a i kekahi Lunakanawai, ina he Aha Kakau, e olelo ana e pani no na koina a me na pohe o ua loio la, a hope, a hoahana, a puuku paha, ke ko ole ka hoopii a ka mea hoopii.”

PAUKU 2. A e hoololi hou ae ka Haawina 42, ma ka hooko-mo ana mahope iho o ka Pauku 960 i pauku hou, penei :

“PAUKU 960a. E ukuia ua loio nei, hope, hoahana, a puuku paha, no kona mau lilo no ka hele ana a me ka noho ana 'ku ma kekahi Ahahookolokolo manuli o na olelo o ka Pauku 956, e like me ka nui a me ke ano e ukuia'i na hoike i kenania e hele mai imua o ia Aha ma na hihia kivila.”

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA MOKUNA 13 O KE KANAWAI KIVILA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. O ka mea e hoahewaiia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, no ka moe Kanawai ole ana me kekahi wahine maloko o keia Aupuni, nona na makahiki i emi malalo o ka umikumamaha, e hoopaiia oia ma ka hoohanaia ma ka hana oolea no ka manawa, aole e

emi malalo o ʻna malama ekolu, aole hoi e oi aku i na malama he umikumamalua, aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai ka la i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KA MOKUNA 34 O KE KANAWAI HOOPAI KARAIMA.

NO KA HAKAKA.

NO KA MEA, o ke kau ana o na hua olelo "i mea e weliweli ai na kanaka malalo o ka Moi," ma ka Pauku 1 o ka Mokuna 34 o ke Kanawai Hoopai Karaima he mea pohihihi ia i kekahi o na Lunakanawai Apana : Nolaila,

E hooloia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoia iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. E hooloia a ma keia ua hooloia ka Pauku 1, o ka Mokuna 34, ma ke kapae ana i na hua olelo "i mea e weliweli ai na kanaka malalo o ka Moi," me ka hookomo i na hua olelo "ma na wahi akea," alaila, e heluheluia ka pauku penci :

"O ka hakaka, oia no ka pepehi aku a pepehi mai o na kanaka elua a keu aku paha ma na wahi akea."

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOPAU AI I KA AHAAHOOKOLOKOLA KAAPUNI O KA APANA AKANI.

NO KA MEA, no ka noho mau ana a me ka halawai pinepine o ka Ahahookolokola Kiekie ma ka Mokupuni o Oahu, nolaila,

ua haule na kau o ka Ahahookolokolo Kaapuni o ka Apana Akahi, a ua mana'ia ua makehewa ia Aha Kaapuni : Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Au-puni :

PAUKU 1. Mai ka la aku e hooholoia'i keia Kanawai, e hoo-pauia, a ua hoopauia no ka Ahahookolokolo Kaapuni o ka Apana Akahi.

PAUKU 2. E hoonohoia e ka Moi kekahi mea i Lunakanawai nana e hana na hana a pau i hanaia mamua aku nei e na Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Akahi, a e kapaia oia "ka Lunakanawai Kaapuni o ka Mokupuni o Oahu." Aole nae e hoono-hoia kekahi hoa o ka Ahahookolokolo Kiekie ma ia wahi.

PAUKU 3. O na hoopii hou ae a pau mai ka Lunakanawai Hoomalu a me na Lunakanawai Apana, e laweia imua o ka Lunakanawai Kaapuni e like me ka hana mau ana mamua aku nei i ka wa o na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena. Aka hoi, ina e hoohalahala kekahi i kona mea i hooholo ai, alaila, e hiki no i ka mea hoohalahala ke hoopii hou ae imua o ka Ahahookolokolo Kiekie.

PAUKU 4. O na hana a me na hoopii a pau e waihoia nei imua o kela a me keia o na Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Akahi, i ka wa e hooholoia'i keia Kanawai, e hoihoia, a ua hoihoia no na ka Lunakanawai Kaapuni e hana, a he mana no kona e hoolohe, a e hookolokolo, a e hooholo no ia mau mea.

PAUKU 5. Ma keia, ua kauohaia ka Lunakanawai Kaapuni e hele kaapuni i ka Mokupuni Oahu, aole nae e emi malalo o na kaapuni ana eha iloko o ka makahiki hookahi, i mea e hoolohe ai ma kela apana keia apana, i na hoopii a me na hana e ae a pau i laweia imua ona. A e hoolaha e oia mamua iloko o kela a me keia Apana, aole e emi malalo o ka hebedoma hookahi, no ka manawa a me kahi e kuku'luia'i kona aha, ma ke kapili ana'ku i ka palapala hoolaha no ia mea, ma kahi akea maloko o ia Apana.

PAUKU 6. E noho ua Lunakanawai Kaapuni nei ma ka Oihana, a hala na makahiki eha mai kona la i hookohuia'i. E hiki

no nae ke hoopau e ia ia e like me ka olelo o ke Kumukanawai, a e ukuia ua Lunakanawai nei no kona luhi, eono haneri dala no ka makahiki hookahi, a e ukuia i kela malama keia malama, mai-loko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HAAWI ANA I NA LUNAKANAWAI HOOMALU A ME NA LUNAKANAWAI APANA, I KA MANA E HOOKOLOKOLO AI I NA HIHIA NO KA LAUNA HEWA A ME KA HOOWALEWALE E MOEKOLOHE AI.

NO KA MEA, i mea e kinai ai, a e hoopai ai i ka launa hewa a me ka hoowalewale e moekolohe ai, ua pono ke haawi i na Lunakanawai Hoomalu a me na Lunakanawai Apana a pau o keia Aupuni, i ka mana e hoolohe, e hookolokolo, a e hooholo i na hihia Kivila e ulu ana no ke poho i loa ma ia mau hewa i kekahi manawa : Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Harawai Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E haawiiia, a ma keia ua haawiiia no i na Lunakanawai Hoomalu a me na Lunakanawai Apana a pau o keia Aupuni, ka mana e hoolohe, e hookolokolo ai i na hihia Kiyila a pau i laweia imua o lakou, e koi ana i ka uku poho, aole e oi aku i na dala hookahi haneri, no ka launa hewa, hoowalewale e moekolohe ai, a moe e ae hoi e kue ana, i na Kanawai.

PAUKU 2. Ma na hihia a pau o ia ano, ke hooholoia ka pono no ka aoao hoopii, me ka hooukuia o ka aoao i hoopiiia i na dala aole e oi aku i ka haneri hookahi, alaila, ina aole e hookaaia na dala poho i hooholoia pela, iloko o na la he umi mai ka la aku i hooholoia'i, e hiki no i ka Lunakanawai nana i hooholo ia mea, e hoolimalima aku e hoohana i ka mea i hoopii ia me kekahi mea kupono, e makemake ana e haawi i iwakaluakumanalima keneta no kela la keia la, me ka ai pu kekahi, a hiki i ka manawa e loa'i na dala iloko o ka lima o ka Lunakanawai e lawa'i

no ka olelo hooholo e kua ana i ka mea i hoopaiia, a me na koina pu kekahi o ka Aha Hookolokolo.

PAUKU 3. Aole no e manaoia e kua ana kekahi o na olelo o keia Kanawai i ka pono o ka hoopii hou ana ae, i hoomaopopoia ma na Kanawai e kau nei.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOMAOPOPŌ AI I KA LOIHI O KA MANAWA E NOHO AI O NA LUNAKANAWAI MALALO IHO O KA AHA KIEKIE MA KA LAKOU OIHANA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. O na Lunakanawai Kaapuni a pau i hookohuia, a e hookohuia ana ma keia hope aku, e noho no lakou ma ia oihana no ka manawa i eha makahiki mai ka la aku o ko lakou hookohuia ana.

PAUKU 2. E noho no kela a me keia Lunakanawai Apana ma ka oihana a hala na makahiki elua mai ka la i hookohuia'i.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai kona la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KAUPALENA AI NO KA HOOKOLOKOLO JURE ANA, E LIKE ME KA MEA I HOAKAKAIA MA KA PAUKU 7 O KE KUMUKANAWAI.

E hooholoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Mai ka la aku e hooholoia'i keia kanawai, o na hoo-

pīi kivila a pau no ka' aie, a no ka uku hoolimalima' paha, i hoo-
hoomakaia a e hoomakaia'na ma keja hope aku, imua o kekahi
Aha Hoomalu a Apana paha, a ua koiia ma ia hoopii na dala e
emi ana malalo o ke kanalima, a ua hoopii hou ae ia hihia imua
o ka Ahakaapuni o kekahi mokupuni, a i ka Aha Kiekie paha o
ke Aupuni; alaila, e hookolokoloia kela hihia e ka Aha wale no,
aole o ke jure kekahi.

PAUKU 2. I na manawa a pau, ina ua hoopii hou ae ka mea
hoopii i kekahi hihia mai ka mea i hooholoia e kekahi Aha Hoo-
malu a Apana paha, a ua maopopo i ka Aha kahi i hoopii hou
ai, ua koiia na dala he kanalima a oi ae paha ma ka Aha malalo,
me ke kumu pono ole e manao ai e loa mai ana na dala he ka-
nalima, aka, i mea wale no e laweia aku ai ia hihia imua o ke
jure, alaila, e hiki no i ka Aha kahi i hoopii hou ai e kau maluna
o ka aao i hoopii hou, i na koina o ke jure ke manao ia he
pono.

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOKOLOKOLO JURE AI NA KUMU HIHIA MA KA HOOPONOPO-
ANA I NA WAIWAI HOOILINA.

NO KA MEA, ma ka wehewehe kanawai ana, ua manaoia aole no i
acia malalo o ka Pauku 1241 o ke Kanawai Kivila, e hoopii hou,
e hookolokolo jure, ma ka hooiaio ana i kekahi palapala kauoha
hope, a no kekahi mea e pili ana i ka ili ana aku o ka waiwai,
oiai e hooiaio ana ia mea : Nolaila,

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Mai ka la aku e hooholoia'i keia kanawai, ina ua oi
aku ka waiwai o kekahi mea i make, mamua o na haneri dala
elima, a ua koi ia imua o kekahi Lunakanawai Hooponopono
Waiwai Hooilina e kekahi, e haawiia mai nona ia waiwai hooili-

na, a i kekauwahi paha, a o kekahi kuleana paha iloko, mamuli o kekahi palapala kauoha hope, a palapala haawi paha, a mamuli paha o na kanawai o keia Aupuni, e pili ana i ka ili ana'ku o ka waiwai, a o kekahi mea paha e hoole ana i ka oiaio o kekahi palapala kauoha hope, a palapala paha imua o kekahi Aha Hoononopono Waiwai Hooilina o keia Aupuni, a ua manao oia ua kue i kona pono ma ka mea i hooholoia e ka Lunakanawai ma ke Keena, alaila, e hiki no ia ia ke hoopii hou ae i ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie paha, ke pili ia hihia i ka oiaio a oiaio ole paha o kekahi mea, a e noi aku i ua Aha la ana e hoopii hou ae e hookolokolo jure ia ua mea la, aole no hoi e hoole ia kona noi ana.

PAUKU 2. A hoopii hou ae ka aoao i hooholo kue ia e ka Lunakanawai Hoononopono Waiwai Hooilina, alaila, ua hiki no i ka mea nona ka' aoao i hoopii ole, e noi aku i ka Aha, e hookolokolo jure ia no ka oiaio a me ka ole o kekahi mea e pili ana ia hihia, aole no hoi e hoole i kona noi ana.

PAUKU 3. I na manawa a pau i hoopii hou ae mai ka mea i hooholoia e ka Lunakanawai ma ke Keena, ina paha e hookolokolo jure ana, a imua o ka Aha paha me ke jure ole, alaila, e hiki no ke heluhelua ka moololo o ka Aha ilalo, ma ke ano he olelo hoike, a ua hiki no i kela aoao keia aoao iloko oia hihia, ke lawe mai i mau hoike hou, a e hiki no ke ninaninau hou ia imua o ka Aha a me ke jure, i na hoike ana i lawe mua mai ai, a i ninania ma ka hookolokolo mua ana ma ke Keena.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KOKUA AI I KA HOOIAIO MARE ANA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Na kela mea keia mea i aeia e hooholo i ka mare ana maloko o keia Aupuni, e malama i buke kahi e kakauia'i no

kela me keia mare ana i hooholoia e ia, me ka inoa o ke kane a me ka wahine i mareia, ko laua wahi i noho ai, me ka la a me ka mahina o ia mare ana, a e haawi aku i palapala hoike mare i kakau inoaia e ia, i ka poe i mareia.

PAUKU 2. Ina i malama ole ka Luna Mare i ka palapala ana i kekahi mare ana e hooholo ai, a ua haawi ole paha i ka palapala hoike hooiaio mare i ka poe i mareia, alaila, e hoopaiia oia i na dala he kanalima, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi Lunanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 3. Na kela me keia Luna Mare ke lpa e ka uku he hapalua dala e haawi aku i ka mea e noi mai ana ia ia i palapala hoike i kakauia no kekahi mare ana i hooholoia e ia.

PAUKU 4. Ina e hoole kekahi Luna Mare, mahope o ka uku ana ia ia i ka hapalua dala e haawi mai i ka palapala hoike no kekahi mare ana i hooholoia e ia, alaila, e hoopai ia i na dala he kanalima, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 5. Ina e make kekahi Luna Mare, a e hele aku paha ma ka aina e, alaila, na ka luna hooko, luna hooponopono waiwai, a hope e ae paha o ia mea i make, a i hele aku paha ma ka aina e, e hoihoi aku i ka buke kahi a ua Luna Mare la i kakau ai i na mare ana i hooholo ai iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, a o ka mea e hoihoi ole pela, e hoopaiia oia i na dala he hookahi haneri, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 6. Na ke Kakauolelo mua o ka Oihana Kalaiaina, ke loaa e ka uku he hapalua dala, e haawi aku i ka mea e noi mai ana i kope o ka mea i palapalaia ma na buke mare i waihoia ma ia Keena, e pili ana i kekahi mare ana, a e hooiaioia ua kope la, e silaia me ka Sila o ka Oihana, a e kakauinoia e ke Kakauolelo mua.

PAUKU 7. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hoolahaia'i. Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KOKUA HOU AI I KE KAKAU ANA I NA OLELO O NA HOIKE.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ma ka hookolokolo ana, i na hihia kivila iloko o keia Aupuni, ina ua makemakeia ka olelo a kekahi hoike e noho ana ma ka mokupuni e, aole ma ka mokupuni kahi e kuluia'na ka Aha, a e hoomakaukau ana paha ua hoike la e holo aku mai keia Aupuni aku me ka hoi ole mai, oia i pau ole ia hookolokolo ana, a ua mai, ua nawaliwali, a ua elemakule paha, a no ia mea, ua manaolia ua hiki ole ia ia ke helu mai i ka hookolokolo ana, alaila, e hiki no ke laweia kana olelo i hooikiia ma ke ano i haia mahope ae nei.

PAUKU 2. I kela me keia manawa mahope o ka hoomaka ana i ka hoopii ma ka hoopuka ana i palapala kena, a mahope paha o ka haawi ana o ka hihia iloko o ka lima o ka poe kuokoa, a poe ku i ka wa paha e hooholo ai, e hiki no i kela a me keia aoao iloko o ia hihia e noi aku i kekahi Lunakanawai Apana, Lunakanawai Kaapuni, a Kakauolelo paha o kekahi Aha Kakau, a nana no e hoopuka i ka palapala kauoha na kekahi aoao, e kauoha ana ia ia e hele mai imua o ua Lunakanawai Apana, Lunakanawai Kaapuni a Kakauolelo paha o ka Aha Kakau, ma ka manawa a me kahi i hoakakaia e laweia'i ka olelo a ka hoike, a malaila e hoopuka ai oia i na niele ana i manao ai he pono.

PAUKU 3. E waihoia ua palapala kauoha la i ka hope a loie paha o ka aoao kue, a e manaolia ua like ia me he mea la ua haawii ma ka lima o ka mea nona ia aoao.

PAUKU 4. Ina he mau mea elua a oi ae ma ka aoao hoopii, a hoopiiia paha o ka hihia, alaila, ina e waihoia ua palapala kauoha la i ka mea hookahi o lakou, ua lawa ia.

PAUKU 5. E waihoia ke kope o ua palapala kauoha la ma ka hale noho o ka mea e kauohaia'na, he iwakaluakumamaha hora mamua ae o ka manawa i oleloia e hooheia'i ka olelo o ka hoike ; a e haawi hou i hookahi la okoa, (me ka helu ole i ka la Sabati,) no kela me keia iwakaluakumamalima mile i hele mai

ai ka aoao kue, ina nae he iwakaluakumamalima mile ke kaawale o kona wahi noho, mai kahi e hooloheia'na ka olelo o ka hoike.

PAUKU 6. E hooheikiia ka hoike, a e ae maoli mai paha oia e hai mai i ka oiaio, o ka oiaio a pau loa, a o ka oiaio wale no, e pili ana i ka hihia ana e hoike ai, alaila, e ninaninauia oia e ka Lunakanawai Apana, Lunakanawai Kaapuni, a Kakauolelo paha i olelo muaia, a e kela a me keia aoao paha iloko o ka hihia, a e kakau palapalaia kana mau olelo. A o na niele i ua hoike nei, e kakau palapalaia paha, a e ninau waha wale no paha.

PAUKU 7. E kakauia na olelo o ka hoike e ka Luna nana e hoolohe ia, a i ole ia, e kekahi mea i kohoia e ia, e kakau imua o ke alo a mamuli o ke kuhikuhi o ia luna; a paa ia mau olelo i ke kakauia, alaila, e heluhelu pololei imua o ka hoike, a nana no paha e heluhelu a e kakau inoaia e ia.

PAUKU 8. Na ka Luna Nana e hoolohe i ua olelo hoike ia, e pakui pu me ke kope i kakauia, i palapala e hoike ana no ka manawa a me ke ano i kakauia'i, a me ka inoa o ka aoao i noi i ua mea ia, a me ka hihia i pili, a e hoike ana hoi no ka hiki mai a me ka ole o ka aoao kue, a ina aole i hiki mai, e hai ana no ka palapala kauoha ina he palapala kauoha i waiho aku ia ia.

PAUKU 9. Na ka Luna nana i lawe i ka olelo hoike e haawi aku ia imua o ka Aha, ka poe kuokoa, a poe ku i ka wa paha, nona ka hookolokolo o ia hihia, a i ole ia, e waihoia, a e silaia, a e kakau ia mawaho ka inoa oia aha, a poe paha, a e waihoia pela me ke sila a hiki i ka wa i kena ia e wehe, mamuli o ke kauoha a kekahi o na Lunakanawai o ia Aha, a o ka poe kuokoa a ku i ka wa paha.

PAUKU 10. O na kumu kue a pau no ke kupono ole o ka hoike, no kona oiaio ole, a no ka pono ole paha o kekahi niele ia ia a me kana olelo pane, e hiki no ke hoopukaia ia mau manao kue i ka wa i laweia mai ai ka olelo hoike i kakauia, me he mea ia ua noho kino mai ka hoike iloko o ia hookolokolo ana, a he mana no ko ka aha e kauoha e kapaeia na olelo o ka hoike ke manaoia he pono; aka hoi, ina i laweia na olelo o kekahi hoike mamuli o na niele i kakau palapala ia, alaila, e hoopuka e ia na manao kue i kekahi olelo niele, mamua ae o ka pane ana o ka hoike, a ina aole i haalele ia niele, alaila, e kakauia na kumu kue i hoopuka

ia; a ina nae e haaleleia ka niele, alaila, aole e manaia na manao kua.

PAUKU 11. Ina e haalele ka aoao hoopii iloko o kekahi hihia i kana hoopii, a ua haule paha no kona hoopii ole, a ma ia hope ua hoomaka hou ia kekahi hoopii no ia kumu hihia hookahi iwana oia mau aoao elua, a e ko laua mau hope paha, alaila, o na olelo hoike a pau i laweia a i waihoia me ka aha, e like me ke kanawai, e hiki no ke hookomoia a e hoikeia ma ia hoopii alua ana, me he mea la ua kakauia no ia hoopii ana.

PAUKU 12. E hiki no ke kenaia kekahi hoike e hele mai ma kahi i kauohaia, ma ka mokupuni kahi ona i noho ai, a e koiia no a ko e hai mai i kana olelo ike; ma ke ano like a malalo hoi o na hoopai i hoakakaia no ka hele ana mai a me ka hoike iloko o kekahi aha e ae.

PAUKU 13. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooholoia'i, a o na kanawai a me na hapa kanawai a pau e kua ana i keia, ua hoopauia no.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KOKUA AI I KA OHI ANA I NA UKU HOOLIMALIMA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakea iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. I na manawa a pau, ina o kekahi mea nana i hoolimalima i kekahi aina a hale paha, a o ka mea paha e noho ana malalo ona, mamuli o ka palapala hoolimalima, a ua hoolimalima waha paha, no kekahi manawa a me ka uku i ae like ia, a ua hookaa ole ia ke dala hoolimalima a waihoia ma ke ano aie, alaila, e hiki no i ka hakuaina, a i ka mea paha nona ke kuleana e komo aku iluna o ua wahi la i hoolimalimaia, me ka hoopii ole mamua i ke kanawai, a malaila e hoomalu ai a lawe aku ma kahi e malama ponoia'i na waiwai a me na kahiko hale o ka mea aie.

i mea e hookaa ai i ka uku hoolimalima; a ina aole e hookaaia mai ia aie a me na lilo pu kekahi o ka hoomalu ana a me ka lawe ana'ku i na waiwai i oleloia, iloko o na la he umikumamalima ma ia hope iho, alaila, e hiki no i ka mea aina a hale paha, a o ka mea paha nana e hoomalu, mahope o ka hoolaha ana i umikumamalima la, e kuai aku ia mau waiwai ma ke kudala, a o na loaa a pau ma ia kuai ana e hooliloia ma ka hookaa ana i ka aie hoolimalima a hiki i ka la i kuai kudalaia'i, a me na lilo hoi o ka hoomalu ana, lawe ana aku, malama ana, a me ke kuai ana, a e haawi aku i ua mea hoolimalima la i na dala i koe, ina no nae he dala no e koe ana.

PAUKU 2. Aole no e hiki i kekahi mea e ke hoomalu kanawai ia na waiwai a me na kahiko hale o kekahi mea hoolimalima aina a hale paha malalo o ka aelike, e like me ka mea i hoikeia ma ka pauku mua, ke ole e haawi mai ka mea nona ia hoomalu ana, mamua o ka lawe ana i na waiwai ma ke ano hoomalu, i na dala hoolimalima a pau o ia wahi e koe ana a i hookaa ole ia, aole nae e oi aku ka uku hoolimalima e ukua pela i ka makahiki hookahi, ina ma ka makahiki ka hoolimalima ana, a ina hoi ma ka hebedoma a malama paha ka hoolimalima ana, alaila, aole mana o ka mea aina a hale paha, maluna o ia mau waiwai i oleloia no na aie, a hala na hebedoma eha, a o na malama eha paha.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E PAPA ANA I NA HOOPII NO NA AIE WAIONA MA NA HALE KUII
LIIII.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:*

PAUKU 1. Mai ka la aku e hooholoia'i keia kanawai, aole no e hiki ke hoopii iloko o na ahahookolokolo o keia Aupuni no

27
kekahi aie no ka waiona e haawiia a e kuaiia paha e kekahi
mea nona ka palapala ae kuai lilihi i na waiona, mahope o ia
hoolaha ana.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la-aku i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E PILI ANA I KA HOOLILO ANA O NA KEIKI.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Ua haawiia ka mana i na Lunakanawai Kaapuni a
pau, e hooiaio a e hoapono i ka hoolilo ana i na keiki, e like me
ka mana o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

PAUKU 2. E kauia keia a e lilo i kanawai mai ka la-aku o
kona hooholoia ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOMAUI ANA I NA PONO I HAAWIIA I KEKAHI POE ONA MA KE-
KAHI KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI E KOKUA 'AI I KA HOLO
AKU HOLO MAI MAWAENA O KEIA MAU MOKUPUNI," I HOOHOLoIA
I KA LA 25 O IULAI, M. H. 1862.

NO KA MEA, ma ke Kanawai i kapaia "He Kanawai e kokua ai
ka holo aku, holo mai mawaena o keia mau Mokupuni," i
aponoia i ka la 25 o Iulai, 1862, ua oleloia ma ka Pauku 7 o ia
Kanawai, penei : "I mea e loa'i ua poe hui nei na pomaikai
i haawiia ma na pauku mamua ae, e hooholo mau lakou ma
na kai o keia pae aina, i hookeahi moku mahu paa a maikai no
hoi, aole e emi kona mau tona malalo o ka elua haneri, iloko

o na malama he umikumamalima mai ka hooholoia ana o keia Kanawai, e hoomaka ai ka holo ana e ua mau ka la," a ma ka Pauku 4, ua oleloia, "Aka hoi, aole no e loa a ua poe Hui Hooloholo Moku Mahu, a me ka pili aina o ko Hawaii Pae Aina, i na pono a me na pomaikai i oleloia ma keia Kanawai, aole hoi e lilo keia i Kanawai, aia a haaleleia e ka poe Hui Moku Mahu i ko lakou Palapala Ae, a e hoihoiia i ke Kuhina Kalaiaina;" a no ka mea hoi, ua hoomaopopoia i ka ike o ka Hale Ahaolelo, ua makaukau ka poe Hui i oleloia ma ia Kanawai e hooko i na olelo o ka Pauku 7, ma ka pau ana o na malama he umikumamalima i oleloia, a pela no hoi a hiki wale i keia manawa, aka, ua hooko ole ia na olelo o ka Pauku 4, no ke kuhihewa a no ka nonoo ole ia paha: Nolaia,

E hooholoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Aupuni:

Ina i hookoia no na mea a pau i koiia maloko o kekahi Kanawai i kapaia, "He Kanawai e kokua ai ka holo aku, a holo mai, mawaena o keia mau Mokupuni," i hooholoia ma ka la 25 o Iulai, M. H. 1862, e ka poe Hui i aia maloko o ia Kanawai, mamua ae o ka la 1 o Feberuari, 1865; alaila, e pili no ia lakou na pono a pau i haawia ma ia Kanawai, i ka "Poe Hui Hooloholo Moku Mahu, a me ka pili aina o ko Hawaii Pae Aina," a e lilo ia i Kanawai, me he mea la ua hookoia na olelo a pau o ua Kanawai nei iloko o na malama he umikumamalima, mai ka la i hooholoia'i, e like hoi me ka Pauku 7 o ia Kanawai.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

I PILI I KA POE HOOLIMALIMA LIO.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. E hooloia, a ma keia ua hooloia no ka Pauku

110 o ke Kanawai Kivila, ma ka hookomo ana i na hua olelo "e kauia e ka mea hoooho, a e kaulo kaa paha," mahope iho e na hua olelo "no ka hoolimalima ana i na Lio" ma ka lalani eha, a e heluhelua ka Pauku 110 o ke Kanawai Kivila, penei:

"PAUKU 110: E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi aku i na palapala ae i kela mea keia mea, no ka hoolimalima ana i na Lio e kauia e ka mea hoooho, a e kaulo kaa paha, no ka makahiki hookahi no Honolulu a me Lahaina, ke loa mai i ke Kuhina i elima dala no kela Lio keia Lio o ka mea makemake i ka palapala ai e mana'o ae e hoolimalima; a e hoakakaia ka nui o na Lio hoolimalima maloko o ka palapala ae."

PAUKU 2. E hilo keia i Kanawai mai kona la i hoolahaia'i.
Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HIKI API KE KUHINA KALAIAINA E HAAWI AKU I PALAPALA AE A MAU PALAPALA AE PAHA, E PUHI I NA WAIONA MA KE KULANAKAHPALE O HONOLULU.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. Ma keia, ua aeia ke Kuhina Kalaiaina e hoopuka i na Palapala Ae Puhi Waiona ma Honolulu, aole nae e oi aku i elua o na palapala ae o ia ano, malalo hoi o na rula i haia maloko o keia Kanawai.

PAUKU 2. O na Waiona a pau i hanaia mamuli o ka Palapala Ae a mau Palapala ae paha, i oleloia maluna, e hoihoiia mai i ipuhao puhi waiona a iloko o kekahi Hale Papaa, e waihoia ka malama ana na ka Luna Dute Nui, a mamuli wale no o kona ae ana e lawe aku ai ua waiona la.

PAUKU 3. Maluna o na waiona a pau, koe nae ka Alechola i hanaia e like me ka mea i olelo mua ia, e kauia ke dute i ka wa i laweia mai i mea e inu ai, a e kuai aku ai paha maloko o

keia Aupuni, e like me ka nui o ke dute e kauia nei, a e kauia ana paha ma keia hope maluna o na waiona o na aina e mai, i like me ia ka ikaika o ka Alcohola iloko; a maluna o ka Alcohola a pau i hanaia pela, a i laweia mai e kuai aku ai iloko o keia Aupuni, e like me ka Pauku 517 o ke Kanawai Kivila, e kauia ke dute maluna o ke kumu lilo ma ka hana ana i kanalima hapahaneri. A ina ua laweia mai ua waiona nei i mea e hoili aku ai i na aina e, alaila, e malamala a e kiaia e like me na rula e kau nei, a e kauia ana ma keia hope aku paha maluna o na waiona o na aina e mai e hoili hou ia aku ana.

PAUKU 4. Na ka mea nana ka Palapala Ae Puihi Waiona e uku i na lilo a pau no ka waiho ana i kona waiona ma ka Hale Papaa.

PAUKU 5. Na ka mea nona ka Palapala Ae Puihi Waiona e malamala iloko o ka buke no ka nui o ka malakeke a me ka nui o na waiona i loa mai, a e hoike aku no ia mea ke kauohaia pela, imua o ke Kuhina Kalaiaina ma ka pau ana o kela me keia ekolu malamala mai ka la aku i hoopukaia i ka Palapala Ae.

PAUKU 6. Ina e laweia mai e kekahi ka waiona i puihia ma keia kanawai i mea e inu ai a e kuai aku ai paha maloko o keia Pae Aina, me ka uku ole i ke dute mamua, alaila, e pili ia ia na hoopai a me na poino e like me ke Kanawai no ka hoopae malu ana i na waiona o na aina e mai; a ina o ka mea e hana pela, he ona, a he paahana ma ka Hale Puihi Waiona, kahi i laweia mai ai me ka uku ole i ke dute, alaila, e hoopatia ka Palapala Ae o ua Hale la, a e hiki no ke hoomaluaia na hale ma na mea hana o na wahi puihi waiona, a e kuai ku no ka pono o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

PAUKU 7. E mau no ka pono o na Palapala Ae i oleloia no na makahiki elima, a mamua o ka hoopukaia ana, e haawi ai ka mea e noi ana, iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina i kanalima dala (\$50.00) no ka Waihona Dala o ke Aupuni, a ma ka pau ana o ka makahiki hookahi mai ka la i hoopukaia i ka Palapala Ae, i kanalima dala hou, a pela no i ka pau ana o kela me keia makahiki, a hiki i ka pau ana o ka manawa i oleloia ma ka Palapala Ae; aka hoi, ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kuai aku i ua Palapala Ae la, a mau Palapala Ae paha, ke manaia he pono, ma ke kuai kudala, ma ke kumukuai aole e emi malalo o ke kanalima dala pakahi, no ka makahiki hookahi.

PAUKU 8. Na ka mea e noi mai ana i ka Palapala Ae malalo o keia Kanawai, e waiho aku me ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa no na dala elua tausani me na hope i aponoia i elua, e hoopaa ana oia e hana a e hooko e like me na olelo o keia Kanawai, a me na Kanawai e ae o keia Aupuni e pili ana i na waiona.

PAUKU 9. E life keia i Kanawai mai kona la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOPONOPONO ANA I NA HALE HULA HAOLE.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e like me kona manao he pono, e haawi i kela mea keia mea i kakau palapala mai kona noi ana, i ka palapala ae e malama i Hale Hula Haole ma Honolulu no ka makahiki hookahi, ke loa'ia mua mai na dala he hookahi haneri no ka pono o ka Waihona Dala o ke Aupuni; aka hoi, aole e haawiia ka Palapala Ae o ia ano i kekahi mea i loa'ia e ia ia ka palapala ae kuai waiona, aole hoi no kahi i malamaia, onai'a, a hoolimalimaia paha e ia.

PAUKU 2. Ina e malamaia e kekahi i Hale Hula Haole, a ua ae paha i ka hoakoakoa ana mai i na wahine kanaka Hawaii maoli e hula haole akea, ma-kahi i onai'a, a hoolimalimaia paha e ia, me ka loa'ia ole mamua o ka palapala ae i oleloia ma ka pauku akahi o keia kanawai, alaila, e hoopaiia oia, aole e oi aku i na dala hookahi haneri, aia i ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 3. Ina o kekahi mea i haawiia i ka Palapala Ae e like me ka mea i hoikeya ma ka pauku maluna ae nei, ina ua hiki ke hooiaioia mai ua pili a hui oia me kekahi mea hale kuai

waiōna, alailā, e lawe ka kōna Palapala Aea a e hoōpauia oia i na dala aole e'oi aku i ke kanalima.

PAUKU 4. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaha, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KE KANAWAI E PILI ANA I KA PEPEHI LUA.

NO KA MEA, o ka Mokuna 7 o ke Kanawai Hoopai Karaima i hoopauia ma ka la 30 o Iune, M. H. 1860, i kapaia "He Kanawai e hoololi ai i ke Kanawai e pili ana i ka pepehi kanaka a me ka lawe ola," a ma ia hoopau ana, ua lilo na olelo o ka pauku mua, o ka Mokuna 8 o ke Kanawai Hoopai Karaima i mea pili ole : Nolaia,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoololiiā, a ma keia ua hoololiiā ka pauku mua o ka Mokuna 8 o ke Kanawai Hoopai Karaima, a e heluhelulia penei : O ka mea pepehi i kekahi kanaka mamuli o ka olelo ae like, i hooholo muaia me ka mea i make, ua hewa no ia i ka lawe ola ma ke degere mua ; a e hoōpauia oia e like me ka hoopai i haawiiā no ia Ofeni mā na Kanawai o keia Aupuni.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai kōna la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaha, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI .

E KAUOHA ANA I KA PAPA HOONAAUAO E HOONOHONOHO I KULA AO HANALIMA ME KA HOOPOLOLEI, KAHU E MALAMAIA'I A E HOONAAUAOIA'I NA KEIKI MAKUA OLE A I HAALELE WALE IA PAHA, A I HOOKAHULIHA'I KE ANO O NA LAWEHALA OPIOPIO.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ma keia ua kauohaia ka Papa Hoonaaauao e hoonohonoho ma ka mokupuni o Oahu i kula ao hanalima me ka hoopolelei, a e hooponoponoia ua kula la malalo o ke kuhikuhi o ia Papa.

PAUKU 2. Ke hoakakaia nei o ke kumu i hoonohonohoia'i keia kula ao hanalima a me ka hoopolelei, oia wale no o ka hoopaa ana, hooponopono ana, hoopolelei ana, hoonaaauao ana, a me ka hanai ana i na keiki i hoonohoia mai a i haawiia mai paha iloko o ia kula.

PAUKU 3. Ua haawiia ka mana i na Lunahooponopono o ua kula nei e lawe a e hoopaa iloko o ia kula i na keiki a pau malalo o ka makahiki he umikumamalima, i hoopaaia e kekahi Lunakanawai Hoomalu a Lunakanawai Apana paha, no ke kuenta e noho wale ana me ke kolohe a i hoahewaia paha i kekahi karaima a mikamina paha, a i na keiki i ikea ua hiki ole i na makahiki he umikumamakolu, ua hana nae i kekahi hewa i manao ia he karaima a he mikamina paha ke hanaia e kekahi mea ua oo ; a na ua poe lunahooponopono nei e hoonoho iho i ka poe keiki i waihoia me lakou ma na hana lima a me ka hoonaaauao ana, i kupono i ko lakou mau makahiki a me ka naauao, a ua hiki no i ua poe Papa Hoonaaauao la e hoopaa aku i na keiki, me ko lakou ae pu ana ma ke ano he haumana oia i oo ole ma ke kanawai, me ka poe haku a me kahi e aoi'a'i i na oihana i manao ia i mea e hookahuliia'i a e hoano e ai, a i mea hoi e pomaikai ai ua poe keiki la ma ia hope aku.

PAUKU 4. Ma keia ua kauohaia, na Lunakanawai Hoomalu a me na Lunakanawai Apana, e hoopaa aku iloko o ke kula ao hanalima me ka hoopolelei, i na lawehala a patu i hoahewaia malalo

o na makahiki he umikumamalima, ke mana'o ka lunakanawai nana i hookokololo i ua lawehala la ua oi aku ka pono o ia hoopaa ana pela mamua ae o ka hoopai malalo o ke kanawai. A ina ma ka hookokololo ana ua akaka i ka mana'o o ka lunakanawai ua emi na makahiki o ka mea i hoopiiia malalo o na makahiki he umikumamakolu, a ua nana hoi oia i ka hewa i kupono e hoopaiia'i ina he kanaka ia ua oo, alaila, ua hiki no i ua lunakanawai la e hoopaa aku i ua keiki nei iloko o ke kula ao hanalima. A pela no, ina i hoopiiia imua o kekahi o ua poe lunakanawai la, e ka Loio Kuhina a e kona hope paha i hookohua, ka Makai Kiekie, kekahi o na Makai Nui a Hope Makai Nui paha, ma na mokupuni o keia pae aina, a e kekahi mau kanaka i kupa ia ma keia Aupuni e hoakaka ana no kekahi keiki malalo o na makahiki he umikumamalima, e noho ku'ewa hana ole ana me ke kalohe, a ua make kona poe makua, a no ka ona mau paha, a no kekahi kumu e ae ua haalele a malama ole me ka hooponopono ole o na makua i ua keiki nei, a ina i hoomaopopoia ka oiaio o ia hoopii imua o ka lunakanawai, alaila, e hoopaa oia i ua keiki nei iloko o ke kula ao hanalima, a e malamaia a e hooponopono ia na keiki i hoopaiia pela e like me ka mea i oleloia ma keia kanawai; aole hoi e hookuua a lawe hou ia'ku mai ia kula ae kekahi keiki i hoopaiia pela e kona poe makua me ka ae ole o ka aha a lunakanawai paha nana ia i hoopaa. A i na manawa a pau i hookokololoia'i ka mea i hoopiiia pela, a ua hoahewaia oia i ke karaima a mikamina paha i hoopiiia ai, a ua hiki ole ua lawehala la i na makahiki he umikumamalima, a ina hoi ua maopopo ua hana ka mea i hoopiiia i ka hewa i ku i ke kanawai, e hoopaiia'i no ke karaima a mikamina paha ina he kanaka ia ua oo, a ua emi nae kona mau makahiki malalo o ka umikumamakolu, alaila, na ka lunakanawai, ke mana'o oia he pono, e hoopaa i ka mea i ahewaia pela iloko o ka aoao hoopaa'ha'o o ia kula hanalima no ka manawa aole e oi aku i na malama eono, a o ka mea i hoopaiia pela e kaohi ia iloko o ke keena okoa, i hookaa-waleia mai na haumana e ae o ke kula a hiki i ka pau ana o kona manawa hoopai, alaila, haawi ia ia i na pono o ke kula.

PAUKU 5. Ma na palapala hoopaa a pau, e kakauia na ka Papa Hoonaa'ua'o, a no kona poe hope paha, a maluna o lakou ka hoopaa ana a me ka malama ana i na keiki a pau i hoonohoia ma ke

kula, a na lakou no e hooko i na kauoha a me na palapala kena a pau o na ahahookolokolo e pili ana i ua poe keiki nei, a e loaa ia lakou ka mana malalo o na palapala kauoha a me na palapala kena o na aha, e-like me ka mana i loaa i ka Makai Nui ma na palapala o ia ano.

PAUKU 6. Na ua poe lunakanawai la i oleloia, mamuli o ke noi ana mai o ka Papa Hoonaaauao e hoakaka ana he pono e hookuu aku na keiki i hoonohoia ma ua kula nei, ka poe hoi i hoopaa ole ia ma ke ano haumana e ao i kekahi oihana, a i hoolilo ole ia paha na ka makua hooihiki; a pela no e hiki ai i ka lunakanawai ke hookuu aku i kekahi keiki ke noia mai ma ka palapala e na makua a kahu paha, mahope nae o ka pau ana o na la he umi mai ka hoike ana'ku i ka Papa Hoonaaauao ma ka palapala, a ke maopopo hoi i na lunakanawai ua pono no ke hookuua.

PAUKU 7. Ua hiki no i ka Papa Hoonaaauao e lawe mai i na keiki a pau i haawiiia mai e na makua a kahu paha, oiai ua oo ole ua keiki la ma ke kanawai, a e loaa no i ua Papa nei na pono a me na mana a pau o na makua a kahu paha, ma ka hoopaa, hooponopono, hoonaaauao, hooihana a me ka hoonoho ana'ku a me ka hookuu ana i ua keiki la.

PAUKU 8. I na manawa a pau i hoonohoia'ku ai kekahi keiki me ka Papa Hoonaaauao ma ko lakou ano he poe kahu no ua kula nei, e kekahi lunakanawai hoomalu a lunakanawai apana paha no na kumu i hoikeia'e maluna, alaila, na ua makua a kahu paha o ua keiki la e uku aku i ka Papa Hoonaaauao i na dala e lawa'i no ka malama ana, hoonaaauao ana, a me ka hanai ana o ke keiki iloko o ke kula; a pela no e uku aku ai ka poe makua a kahu paha no na keiki a lakou i hoonoho maoli ia iloko o ua kula nei, e uku lakou no ka malama ana, hoonaaauao ana a me ka hanai ana o ka lakou poe keiki e like me ka mea i hooholoia e ka Papa Hoonaaauao.

PAUKU 9. E hookaawaleia noloko ae o ka Waihona Dala Aupuni i eono tausani dala i mea e pono ai ke kula hanalima me ka hoopolelei. Ua ku no i ke kanawai ka Papa Hoonaaauao, ma ko lakou ano lunahooponopono no keia kula, i na manawa a pau e ikeia ai ua hiki ia ia ke malama ia ia iho, a ua koe ke koena

dala i loa a noloko mai o ka hana a na-keiki, ke hoonu ae i ke kula, a e kukulu paha i mau lala no ia kula ma na mukupuni e ae.

PAUKU 10. E lilo keia i kanawai mai kona la i hooholoia'i.
Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KOKUA AI I KA NAAUAO ILOKO O KEIA AUPUNI, MA KA HOOPONOPONO ANA I NA KULEANA ILOKO O NA KII I KAHAIA, NA PALAPALA ANAHONUUA, A ME NA BUKE A KA POE NANA IA I KAKAU, A ME NA ONA O IA MAU MEA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PUAKU 1. Mai ka la'ku i hooholoia'i keia Kanawai, o ka mea, a mau mea paha nana e kakau i kekahi Palapala Anahonua, kii i kahaia, a Buke paha, i paia iloko o keia Aupuni, a i waho paha ma ka olelo Hawaii, a o na Luna Hooke, Luna Hooponono a hope paha o ka mea nana i kakau, ia lakou wale no ke kuleana o ke pai ana, a pai hou ana paha, ka hoopuka ana, a me ke kuai ana aku o ia palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, iloko o na makahiki he umikumamaha mai ka la aku i kakauia'i ka inoa o ia mea iloko o ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, e like me ka mea i oleloia mahope ae nei. A o ka mea a mau mea paha nana e kakau, a e hana i kekahi palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha i pau i ke kakauia, aole nae i hoopukaia, a e kakauia ana paha ma keia hope aku iloko o ka olelo Hawaii, ina paha i hanaia, a i kakauia e kekahi mea e noho ana maloko o keia Aupuni, a ma ka aina e paha, a o ka mea hoi, a mau mea paha nana e hana a e kakau i kekahi palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, ma kekahi olelo e, aole o ka olelo Hawaii, ua kakauia e kekahi mea e noho ana maloko o keia Aupuni i ka manawa i kakauia'i, a hoopukaia paha; alaila, na ia mea kakau wale no ke kuleana o ke pai ana, pai hou ana,

hoopuka ana, a me ke kuai ana'ku o ua mea la iloko o na makahiki he umikumamaha, mai ka la aku i kakauia'i ka inoa o ia mea iloko o ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina. A i ka pau ana o ka manawa i oleloia, ina e ola ana ka mea nana i hana a kakau, alaila, e hoomau aku pela ke kuleana ia ia, a ia lakou paha, me na hope; aka hoi, e kakau hou ia ka inoa o ua mea la, a e hoolahaia, e like me ka mea i oleloia ma keia hope ae, i eono malama mamua iho o ka pau ana o na makahiki he umikumamaha i haawi mua ia.

PAUKU 2. Ina mahope o ke kakauinoa ana o kekahi palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, a me ka hoolahaia'na e like me ka mea i olelo mua ia, a iloko hoi o ka manawa i hania, a i haawiiia ma keia kanawai, ua paia, a pai hou ia paha, hoopuka ia, a laweia mai paha maloko o keia Aupuni, a ua hoolimalimaia paha e paia, a pai hou ia, a hoopukaia, a laweia mai paha mai kekahi aina e, e kekahi kanaka e, a mau kanaka e paha, aole o ka mea nona ia waiwai, i kekahi kope a mau kope paha o ia palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, me ka ae ole mamua o ka mea nana i kakau mua, a o ka ona paha o ia mea, i palapala ia, a i kakauinoaia hoi kela ae ana imua o na hoike kupono, a ina o kekahi kanaka ua ike oia ua paia a pai houia a laweia mai paha, ma ia ano, a ua hoopukaia, kuaiia aku, a hoike paha e kuai ia aku, i kekahi kope o ia palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, me ka loa ole mamua o ka ae i olelo mua ia, alaila, e hoolilo aku kela me keia kope o ua mea, a mau mea la paha, a me na apana a pau i ka mea nana i hana a kakau mua ia, a ia ia no e hookae loa iho ia mau mea. A o ka mea, a mau mea paha nana e hana ia hewa e uku i hapalua dala no kela me keia palapala i loa ma kona lima i paia, e paia'na, hoopukaia, laweia mai, a hoikeia i mea kuai ma ke ano e kue ana i keia kanawai; a e haawi ia kekahi hapalua o ia hoopai na ka mea nana e kakau, a i ka ona paha, o ia palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha, a ua hiki no ia ia ke hoopii no ia dala, a o kekahi hapalua hoi e hoihoiia iloko o ka waihona dala o ke Aupuni, a ua hiki no ke hoopii no ia dala ma ke ano aie maloko o na Ahahookolokolo o keia Aupuni; aka hoi, e hoomakia na hoopii no ia dala iloko o ka makahiki hookahi mahope o ka loa ana o ke kumu hoopii, aole nae mahope o ka hala ana o ia manawa.

PAUKU 3. Aole no e pili na pono o keia kanawai i kekahi, ke ole oia e waiho aku me ke Kuhina Kalaiaina i mea e malamaia'i ke kope o kana palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha i pahi, a ina aole i pahi, alaila, o ke kope o ka inoa o ua mea la ke waihoia me ua Kuhina la, a na ke Kuhina no e kauoha aku e palapalaia kela inoa iloko o ka buke i malamaia no ia mea, a e haawi i ka mea e noi mai ana i palapala hoike no ke kakau kope ana, a me ke kuleana kope i loa, alaila, na ka mea nona ia buke a mea e ae paha, e hoolaha iho ia palapala hoike a ke Kuhina, i elua malama iloko o kekahi nupepa a mau nupepa paha i hoopukaia maloko o keia Aupuni, a e uku no ka mea e noi ana i ua palapala hoike i elima dala.

PAUKU 4. O ka mea nana e kakau, a o ka ona paha o kekahi palapala anahonua, kii i kahaia, a buke paha i olelo mua ia, e haawi aku, iloko o ka malama hookahi mahope iho o ka hoopukaia'na o ia mea, i hookahi kope na ke Kuhina Kalaiaina e malamaia'i ma kona keena.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOPAU AI KA MOKUNA 10 O KE KANAWAI KIVILA, A E HOOPONOPONO AI KA OIHANA AOPALAPALA O KE AUPUNI.

E hooloia e ka Moi a me Ika Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo keu Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoopauia, a ma keia ua hoopau loa ia no ka Mokuna umi o ke Kanawai Kivila, mai ka Pauku 693 a hiki i ka Pauku 767.

PAUKU 2. He oihana hooko okoa o ke Aupuni e kapaia ka Oihana Aopalapala, a e hooponoponoia e kekahi Komite o ka Ahakukamalu, elima hoa o ia aha, a e kapaia lakou ka Papa Hoonaaauo ; na ka Moi e hoonoho ia lakou, a nana no e koho i kekahi o ia Papa i Peresidena ; e noho lakou ma ia oihana me ka uku ole, aka hoi, aole kekahi kanaka e noho ana iloko o ka

oihana hemolele a kahunapule paha, e hoonohoia ma ka oihana Peresidena. Ma na halawai o ka Papa, ina i noho aku ka Peresidena, alaila, na kekahi o na hoa i kohoia i Hope Peresidena, e hoomalu i kela halawai ana.

PAUKU 3. Na ua Papa Hoonaaauao nei e malama a e hooponopono i ka Oihana Aopalapala a pau, e nana i ka hooko ana i na kanawai a pau no ia Oihana; e hiki no ia lakou ke hana i na rula e pololei ai ka lakou hana iho, aole nae e kue i na kanawai o ke Aupuni; e malama i buke moolelo no ka lakou hana ana; a e hoike hoi, ma o ka Peresidena, i ka lakou hana ana imua o ka Ahaolelo, i kona manawa e halawai mau ai.

PAUKU 4. E hiki no i ka Papa Hoonaaauao, i kela a me keia manawa, ke kau i na rula no ka hooponopono ana a me ka hoomalu ana i na kula Aupuni, a me na kula a ke Aupuni e kokua ai, aole nae e kue na rula i na kanawai o ke Aupuni; aia a hoolaha pono ia ua mau rula nei, e paa like ia maluna o na kumu a me na haumana; a ma ka hooponopono ana i na mea a pau e pili ana i ka oihana hoonaaauao a ke Aupuni e hapai ai, he mana kupono ko keia Papa.

PAUKU 5. Ma na mea pili i keia kanawai, he mana ko ka Papa Hoonaaauao, e like me na mana a me na pono i haawiiia ma na kanawai i na ahahui.

PAUKU 6. Na ka Peresidena o ka Papa Hoonaaauao e malama i hale oihana, ma kahi e noho ai na poo o ke Aupuni, a e kakauinoia hoi e ia i na palapala oihana a pau i mea e paa'i. E hiki no i ka Peresidena e hoolimalima i kakauolelo, e kokua ia ia ma kana mau hana, a e uku ia ua kakauolelo nei e like me ka mea i hooholoia e ka Ahaolelo i kela me keia manawa.

PAUKU 7. E like no ke sila o ka Oihana Aopalapala me ka mea e hoaponoa e ka Papa Hoonaaauao; a o na kope o na palapala a pau o keia oihana i hoiaioia e ka Peresidena, e paa hoi e ua sila nei; he mea hoike oiaio no ia imua o na aha hookokolo a pau, e like me na palapala kumu.

NO NA KULA KUMU MUA.

PAUKU 8. Eia ke ano o na kula kumu mua o ke Aupuni; e ao aku i na kamalii o ka aina ma ka noho malie, a me na kumu

mua o ka ike, oia hoi o ka heluhelu, kakaulima, palapala aina, helu, a me na mea ano like e ae.

PAUKU 9. I mea e holo ai ka naauao, ua mahele ia ke Aupuni i mau apana, ua like na palena me ko na apana auhau, oia hoi, ua maheleia ka mokupuni o Hawaii i ewalu apana kula, penei : 1. Hilo ; 2. Puna ; 3. Kau ; 4. Kona Hema ; 5. Kona Akau ; 6. Kohala Hema ; 7. Kohala Akau ; 8. Hamakua.

E maheleia ka mokupuni o Maui, penei : 1. Mai Kahakuloa a Ukumehame, a me Kahoolawe ; 2. Mai Waihee, a Honuaula ; 3. Kahikinui, Kaupo, Kipahulu, Hana, Koolau ; 4. Hamakuloa, Hamakuapoko, Haliimaile, Makawao me Kula ; 5. Molokai ; 6. Lanai.

E maheleia ka mokupuni o Oahu, penei : 1. Mai Maunaloa a Moanalua ; 2. Ewa me Waianae ; 3. Waiialua ; 4. Koolauloa ; 5. Koolaupoko.

E maheleia ka mokupuni o Kauai, penei : 1. Mai Nualolo a Hanapepe ; 2. Mai Wahiawa a Mahaulepu ; 3. Mai Kipu a Kamalomalo ; Mai Anahola a Kilauea ; 5. Mai Kalihfwai a Honopu ; 6. Niihau.

PAUKU 10. E hiki no ke maheleia keia mau apana nui i mau apana liilii iho, e ka Papa Hoonaaauao, ma ka hoomaopopo ana i na palena, a ma ke ano e ae paha, e like me ka mea e pono ai na kula Aupuni ; a na ka Papa Hoonaaauao e hooholo ai no ka nui o na haumana i kupono e hoomau na kula Aupuni, ma ka helu hoohalike ana i ka nui o na haumana i hele mai mai ka mua a i ka hope o ka makahiki, a e hooholo hoi lakou no ka nui o na haumana mau ma ka hoohalike ana pela, e lilo ai i rula paa no kekahi kula, a mau kula paha.

NO KE KAHUKULA NUI.

PAUKU 11. Na ka Papa Hoonaaauao e hookohu i kekahi o lakou, a i kekahi mea e ae paha, i Kahukula Nui ; e noho oia ma ia oihana oiai i ka makemake o ka Papa, a e uku ia oia e like me ka mea a ka Ahaolelo e hooholo ai i kela me keia manawa, oia nae hoi, aole kekahi mea e noho ana iloko o kekahi o na oihana hemolele a kahunapule paha i hiki ke noho ma ka oihana Kahukula Nui.

PAUKU 12. Na ke Kahukula Nui e hele kaapuni pinepine

ma na mokupuni a me na' apana, e hoonaopopo ai i ke ano o na kula i hoonaui ia a i kokua ia paha e ke Aupuni; e ao aku i na lunakula a me na' kumukula no' ko' lakou mau hana malalo o na kanawai, a e paipai e lapai mau i ka hoonaauao ana.

PAUKU 13. E haawi ia i ke Kahukula Nui e ka Papa Hoonaauao ka mana e hana ai i na hana e ili ana maluna ona, oia hoi e kauoha no ka hoomaka ana a me ka hoopau ana i na kula; ka hoonoho ana a me ka hoopau ana i na kumuao; ka hooponopono ana a me ka hoololi ana i na' aia o ke ao ano iloko o na kula; a me ke kauoha ana no na mea e ao pookela ia; ua hiki no hoi ia ia ke nana i na buke, na palapala kikoo a me na buke helu o ka lunakula a me ka papa kula apana; nana no e kauoha no ka hana hou ana o na hale kula, a me na pakula o ke Aupuni; e hoolohe i ka hoike makaukau o ka poe e manaoia e hoolilo i poe kumuao; a e haawi aku i palapala ae kumuao i ka poe e makaukau no ia hana; a ma keia mau mea, a me na hana e ae a ka Papa Hoonaauao e kauoha aku ai ia ia, e hana no oia oia ia, manawa me ka mana, me he mea la, na ka Papa Hoonaauao ia i hana; a ma kana mau mea a pau e hana ai ma ka inoa o ka Papa Hoonaauao, e hoike kino mai oia, a ma ka palapala paha, imua o ua Papa nei, a na lakou ne e apono aku a e hoolohe ae paha i kana mau mea i hana ai ma ia ano, e like me ka mea e hoolohe ia e lakou.

NO NA LUNAKULA.

PAUKU 14. Na ka Papa Hoonaauao e hookohu, ma kela me keia apana kula, i hookahi luna e kapaia ka Lunakula; nana no, malalo o ua Papa nei a me ke Kahukula Nui, e hooko i na hana, na kauoha a me na rula a ka Papa Hoonaauao, a me na kauoha hoi o ke Kahukula Nui, oia e hoolohe ole ia e ka Papa Hoonaauao. E noho no na lunakula ma ko lakou mau oihana iho oia ka makemake o ka Papa Hoonaauao.

PAUKU 15. E ukui na lunakula e like me ka mea e hoolohe ia i kela me keia manawa e ka Papa Hoonaauao, a e like hoi me ka nui a me ka pono o ka lakou hana.

PAUKU 16. O na lunakula, o lakou na puuku nana e malama i na dala kula o ko lakou mau apana iho; e malama pono a e hoolilo pololei aku lakou ia dala, ma ke ano e kauohaia i e ka

Papa Hoonaaauao, a e ke Kahukula Nui paha; a e haawi aku i palapala hoopaa no ka nui o ke dala a me ka mea hoopaa, a ka Papa Hoonaaauao i manao ai he pono, i mea, e pololei ai ka lakou hana.

PAUKU 17. O na lunakula, o lakou na kahu, malalo iho o ka Papa Hoonaaauao, o na waiwai kula a pau maloko o ko lakou mau apana iho, a he mana ko kela a me keia o lakou e hoopii a e hoopiiia paha ma na ahahookolokolo a pau; na na lunakula e malama i na halekula ma ke lakou mau apana iho, a e like me ka mea i hiki ai e hoopakele ia mau hale i na hana iho a me ka popopo ama, a i na manawa kupono, e hoike ae i ke Kahukula Nui, a i ka Papa Hoonaaauao paha, no na hana e pono ai ia mau hale.

NO NA PAPA KULA APANA.

PAUKU 18. Ma kela, a me keia apana kula, e hoonohoia i papa kula no ia apana, oia hoi ka lunakanawai apana, ka lunakula, a me ka luna auhau o ia apana iho. E hiki no i kela a me keia o ia poe e kauoha e halawai ia papa kula, i kela me keia manawa, e kuka pu ai no na waiwai kula a me na pono e ae e pili ana i ka hoonaaauao ma ia apana, a na ka luna kula e hoike aku i kona mau hoa o ka papa kula, a i kekahi o laua paha, ke noi ia pela, i kana mau buke helu a me na palapala e ae e pili ana i kana mau hana. I na manawa a pau, ke koi like ia na hoa e ae o ka papa, e hooiaio aku ka lunakula imua o laua no ka like o na dala kula ma kona lima me ka hoike ana o kana buke helu dala. Na na hoa e ae o ka papa kula e kokuai ka lunakula i na manawa a pau, e like me ka mea kupono, ma kana mau hana, a e hoike hoi ia ia i na mea a laua e ike ai e pili ana i kana oihana, a e kokua no hoi ma ka hooko ana i kana oihana, ina ua mai ia, a ua hele paha ma kahi e no ka manawa pokole.

NO NA DALA KULA.

PAUKU 19. E loa ke dala e pono ai na kula o ke Aupuni ma na haawina o ka Ahaolelo, ma ka uku panee ma ke dala hoomoe o na kula, ma ka uku hoolimalima o na aina i haawii no ka hoonaaauao, a me ka auhau kula i oleloia ma ka Pauku 486, o ke Kanawai Kivila, a na ka Papa Hoonaaauao, ma o kona Peresidena, e hoike i ka Ahaolelo i kona halawai ana i kela me keia lua

o na makahiki i na dala a pau i loaā, a me ka lilo aku, no keia oihana, no na makahiki elua e pau ai ma ka la 31 o Maraki i kela a me keia lua makahiki.

NO KA HELE I KE KULA.

PAUKU 20. Na na makua me na kahu, a me na makua hoo-hiki o na kamalii mai ka makahiki eono, a i ka umikumamalima, e hooona mau i ka lakou mau keiki i kekahi kula kupono, e aola lakou ma ka noho malie a me na kumu mua o ka ike.

PAUKU 21. Ina e paakiki kekahi keiki i ka haalele i ke kula, na kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, ke hoopiia imua ora e ke kumukula, lunakula, a o ke Kahukula Nui paha, e kena aku e hopuia ka makuakane a makuahine paha, a kahu hanai a makua hoo-hiki paha o ua keiki nei, a me ke keiki pu kekahi, a ina e maopopo ua hooikaika ole ka mea nana ka malama ana o ke keiki e hele mau oia i ke kula, alaila, e hoopaiia oia aole e oi aku i na dala elima, a i ole ke dala, e hoopaahaia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na la he umikumamaha; a ina no ke keiki ka hewa, na ka Lunakanawai e hooona aku ia ia ma kekahi kula hoopolei me ka hana lima, malaila e noho ai no ka manawa aole e emi malalo o ka malama hookahi, aole hoi e oi aku i na malama eono, a i ole, e hoopai ia ia ma ke dala, aole hae e oi mamua o na dala elua, a i ole ia, e hoopaahaia ia ia me ka hana oolea nona la i oi ole mamua o ka umi.

NO NA KUMUAO O NA KULA AUPUNI.

PAUKU 22. Na ke Kahukula Nui, e haawi i palapala hookohu i na kumuao kula o ke Aupuni, aole no hoi e aola kekahi e ao iloko o ia mau kula ke loaā ole ia ia ka palapala-hookohu kumuao, aole hoi e loaā ka palapala hookohu kumuao i kekahi kataka, ke ole oia e hoike mai i ka mea e maopopo ai he kataka noho pono oia, a ua makaukau no ke ao kula; a e hiki no ke hoopauia na palapala hookohu kumuao e ke Kahukula Nui, a e ka Papa Hoonaaauao paha, ke loaā na kumu kupono; aka hoi, e hiki no i ke kumukula i hoopauia e ke Kautukula Nui, ke hoopii hou ae i ka Papa Hoonaaauao.

PAUKU 23. Na ke Kahukula Nui e hoonoho aku i na kumuao o na kula Aupuni, a ina hoi he pilikia, alaila, na ka Papa Kula Apana e hoonoho iho i na kumuao, a na ke Kahukula Nui wale no, a o ka Papa Hoonaaauao paha, ka mana e hoopau ai ia lakou.

PAUKU 24. E hiki no i kela, a me keia kumuao ke hoopai kupona, i kana poe haumana iloko o ke kula, aole hoi e hihia ke kumu no ia hoopai ana pela.

PAUKU 25. E ukua na kumuao iloko o na kula kumu mua, e like me ka mea i hooholoia e ka Papa Hoonaaauao no na kula a pau, a no kekahi kula hookahi paha.

NO NA BUKE A ME KA LAKO PALAPALA.

PAUKU 26. Na ka Papa Hoonaaauao e hoolako i na lunakula, i kela me keia manawa, e like me ka manao o ua Papa nei he pono, i na buke a me na lako e ae e pono ai na kula, a na ka Papa no e hoomaopopo i ke ano e hookaaia mai ai no na buke i haawia i na haumana.

NA KULANUI I KOKUAIA E KE AUPUNI, A ME NA KULA WAE.

PAUKU 27. O kela kula keia kula nui, a kula wae paha, i malamaia e ke Aupuni, na ka Papa Hoonaaauao e malama a e hooponopono; ina nae na ke Aupuni kekahi kokua i ua kula nei, a na hai kekahi, alaila, aole na ka Papa Hoonaaauao wale no e hooponopono, e hiki no ia ia ke nana aku, a hele aku no e ike i kona ano, a me na mea i hanaia maloko, i hookoia ka manao o ke Aupuni ma kona kokua ana ia ia.

PAUKU 28. Ina ike maopopo ka Papa Hoonaaauao ua uhakia ka palapala hooiui o kekahi kula nui, alaila, na ka Peresidena e hai aku ia hewa i ka Loie Kuhina, a nana no e hana koke i ka mea e hoopauia i ua palapala hooiui nei.

PAUKU 29. Aole no e manaoia ma keia kanawai ua hooieia na kula pualu kuokoa, aole na ke Aupuni e malama, ke ole e lilo ia mau kula i mea hooiwalewale e hana hewa; a e kauohaia na kumu e hoike mai i kela makahiki keia makahiki i ka Papa Hoonaaauao, i ka nui o na haumana, i ka mea nana e malama, a me ke ano nui o ka lakou mau kula.

NO NA KULA BERITANIA NO NA KEIKIKANE A ME NA KAIKAMAHINE HAWAII.

PAUKU 30. Na ka Papa Hoonaaauao e haawi, noloko ae o na dala e waiho ana ma kona lima, no ke kukulu ana i kula hanai a i mau kula hanai paha, e aia i na kekikane iloko o ka olelo Enelani a me ka hoonaaauao e ae. Na ua Papa nei e hooholo no

na mea e aoia iloko o ia mau kula, a nana no e hookohu, e uku, a e hoopau hoi i na kumuao ke manaia he pono, a nana no e hoomaopopo i ke ano e kokua ai na makua mea keiki iloko o ke kula, a me na keiki hoi e hookomia me ka uku ole. A he mana no ko ka Papa Hoonaaauao e hooholo i na rula a pau e pili ana i ka noho pono, ke ola maikai o-ke kino, a me ka hoonaaauao ana iloko o na kula a pau e kukuluia mamuli o keia pauku.

PAUKU 31. E kokua no hoi ka Papa Hoonaaauao, e like me ka mea e hiki ai, me na dala ma kona lima, i na kula ohana no na kaikamahine Hawaii, ina he kula i kukuluia e ua Papa nei, a na kekahi mea e ae paha i kukulu, a no ia kokua ana he mana ko ka Papa Hoonaaauao e hana e like me kona mana he pono.

NA-AINA I HOOLELOIA NO NA KULA A ME NA HALE KULA; A ME NA KAHUA HALE PULE.

PAUKU 32. He mana ko ka Papa Hoonaaauao e hoolilo aku ia hai na aina i hooliloia, a e haawii'na paha ma keia hope aku, i mea e hoonaaauao ai i na kanaka, ma ke kuai maoli, ma ka hoolimalima, a ma ke ano e ae paha.

PAUKU 33. E malamaia na dala a pau, a me na loa e ae i loa ma na aina o ke Aupuni i hooliloia no ka oihana hoonaaauao, i puu dala okoa, e hoomoe ia, a o ka ukupanee i loa mai malaila, oia wale no ka mea e hooliloia, e like me ka mea a ka Papa e hooholo ai i kela me keia manawa, e pono ai ka oihana hoonaaauao.

PAUKU 34. Na ka Papa Hoonaaauao e hoike pololei i ke dala a pau i loa ma ke kuai ana, a hoolimalima, a haawi ana ma ke ano e ae paha, i ka aina i olelo mua ia ma keia kanawai, iloko o kana palapala hoike i ka Ahaolelo.

PAUKU 35. O na kahua hale kula, a me na kahua hale pule, aole i pili i kekahi kanaka, a ahahui paha, a me na aina a pau e pili pu ana, i haawii e ke Aupuni; a na ke Aupuni paha, i mea e pono ai ka naauao a me ka pono o ke Akua, e hookoe ia he waiwai ia no ke Aupuni, oia e hanaia'na e like me ke kumu i haawii ai, na ka Papa Hoonaaauao e malama; ina aole i hanaia e like me ka mana i haawii'i, aole e emi malalo o ka makahiki hookahi, alaila, e hoihoiia ia mau kahua i ka poe haawi mua, a i ko lakou mau hope paha. Ma na aina a pau i kuaiia a i hooliloia

ma kē ano e ae, aole komo pū na kahua hale kula a me na kahua hale pule ma ia kuai āna a hoolilo āna paha.

PAUKU 36. Ma na wahi a pau ina no ke Aupuni kekahi aina i oleloia ma ka pauku maluna iho, a no kekahi kanaka kekahi mahale, alaila, e manaolia no, ua komo na halekula a me na halepule iloko o ko ke Aupuni hapa, a pela no e manaolia i ina e kuaiia a hooliloia paha ka aina.

PAUKU 37. Ina e makemakeia ke kahua halekula, aole nae he kupono ma ka aina o ke Aupuni e like me ka aina o kekahi kanaka, alaila, e hiki no i ka lunakula o ia apana ke lawe i kauwahi o ka aina o ua kanaka la i kahua halekula, aole nae e oi aku mamua o ka hapalua o ka eka hookahi, ke ukuia ku ka mea nona ka aina i ka uku kupono; aka, ina e like ole ko laua manao no ka uku kupono no ua wahi la, alaila, e haawii na kekahi mau kanaka kuikawa ekolu e hooholo no ka uku kupono, a e koho ia lakou penei: Na ka lunakula e koho i kekahi, na ka mea aina e koho i kekahi, a na ia mau mea elua e koho i ko lakou kolu. E hiki no i ua poe ku i ka wa nei ke hoololi ae i ke kahua halekula ma kahi e ae, aole ma kahi a ka luna i manao ai, ke manao lakou o ia ka pono, aka, aole e hiki ke hooliloia ma keia kanawai ka pahale noho, a me ka ilina kupapau, o kekahi kanaka me kona ae ole.

PAUKU 38. Na ka Papa Hoonaaauao e imi i mea nana e ana i na aina a pau, a me na kahua halekula a me na kahua halepule i oleloia ma keia kanawai, a e kope ia ma ka buke, a e waihoia ua buke nei maloko o kona hale oihana, no ke Aupuni o ke Alii; a e hiki no i kela me keia mea ke pana i ua buke la. E ukuia ke ana ana noloko ae o ke dala ukupanee o ke dala loa mai ma na aina i haawii no na kula.

KEIA MEA KEIA MEA, E PILI ANA I NA MAKUA ME NA KEIKI.

PAUKU 39. E hoolohe na kamalii a pau, malalo o na makahiki i manaolia ua oo, i na olelo kupono a ko lakou mau makua; e hoolohe mua i ka makuakane, a mahope i ka makuahine; a ina hookamaia e like me ke kanawai, e hoolohe i na olelo kupono a na makua hanai; a i ole ka makua ponoi, aole hoi makua hanai, e hoolohe i na olelo a na kahu i hookohuia e like me ke kanawai. A ina mau ka paakiki o kekahi keiki ma ka hoolohe ole, e hiki i kela a i keia Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, ke

hoopii mai imua ona na makua a kahu paha, e kena aku e hopu ia ua keiki nei, a e laweia mai imua ona; a ina i maopopo i ka lunakanawai ua hewa kela keiki, no ka paakiki mau i ka hoolohe ole, e hoopai no oia i ua keiki nei ma ka hoopaa haoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na la he umi. Aole nae e pili keia pauku i na keiki malalo o na makahiki he umi.

PAUKU 40. Aia no i na makua, oia he i ka makuakane ka mua, a mahope ona ka makuahine, a ina ua make laua, aia no i na kahu i hoonohoia e like me ke kanawai, ka hooponopono i ka hana ana a me ka noho ana, a me ka hoonauao ana i ka lakou mau keiki malalo o na makahiki ua oo. E hiki no ia lakou i na manawa a pau, ke kii aku a loa mai i ka lakou mau keiki ma ka palapala hookuu kino; e hiki no ia lakou ke hoopai kupono i ka lakou mau keiki, i mea e pono ai; a e noho pono na makua a me na kahu imua o ka lakou mau keiki, i kumu hoohalike; e hanai pono ia lakou, a e imi i ka naauao no lakou, e hoouikaika e ao ia lakou ma ka pono Keritiano; e pale aku i ka palaualelo a me ka hana kolohe mai o lakou aku; e ad pinepine ia lakou ma ka hanalima, ma ka ikonome a me ke kupaa i ke Alii; a he mana no ko kela a me keia lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni paha, ke hoopiiia imua ona kekahi makua no kona hoowalewale ana i kana keiki e noho naaupo, a e hana kolohe, e kenaia'ku e hele mai ua makua nei imua ona, a ina e maopopo, ma ka hookolokolo ana, ua hewa io ka makua, alaila, e haawiiia ua keiki nei malalo o na makahiki oo, e noho me kekahi kanaka ano maikai, nana e malama a e hanai, e ad aku ia ia ma na hana maikai e pono ai, a e ao pono aku ia ia ma na kumu mua o ka naauao.

NO KA HELU KANAKA.

PAUKU 41. Na ka Papa Hoonauao i kela eono i keia eono makahiki, mai ka M. H. 1860 ka hoomaka ana, e helu i na kanaka a pau loa o keia Aupuni, e hoike ai imua o ka Moi a me ka Ahaolelo, e noonooia e lakou. E kakauia no ma ka lalani okoa ka nui o na kanaka ma kela apana keia apana, me ka nui o na kane a me na wahine, a me na mea e ae a ka Papa Hoonauao e hooholo ai, i mea e maopopo ai ka mahua hua ana a me ka emi ana paha o na kanaka.

PAUKU 42. I mea e hiki ai i ka Papa Hoonauao ke hooko i

ka pauku maluna iho; he mana kona e ninaninau i kela kanaka keia kanaka no keia mea, a e hai mai na kanaka a pau i na mea a na Luna Helu o ka Papa Hoonaaauao e ninau ai, i pololei ka helu ana i na kanaka; a o ka mea hoole aole e hai pololei mai e like me ka ninau ana, e hooukuia no ia aole e oi aku mamua o na dala elimā, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 43. Na ke Kuhina Waiwai e hookaa i na kikoo a pau o ka Papa Hoonaaauao no ka helu ana i na kanaka, noloko ae o ke dala o ka waihona i hookaawaleia e ka Ahaolelo no keia mea.

NO KE KAKAU ANA I KA POE HANAU, A ME KA POE MAKE, A, ME KA
POE MARE.

PAUKU 44. Na ka lunakula o kela apana keia apana, e kakau na inoa o ka poe hanau, a me ka poe make, a me ka poe mare, ma kona apana iho, a na ka Papa Hoonaaauao e hoolako ia ia i na buke a me na pepa paihakahaka no ia hana. A i ka pau ana o kela a me keia hapalua makahiki; e hoike oia i ka Papa Hoonaaauao no ka nui o na hanau, na make, a me na mare iloko o kona apana.

PAUKU 45. E kokuuia ka lunakula ma ka hana i haina ma ka pauku maluna iho, e na hoa o ka papa kula apana, i hoakakaia ke kukulu ana o ia papa ma keia kanawai; a he mana no ko ka lunakula e hookohu i mau hope kupo, e malama pololei i ke kakau ana i na hanau, na make, a me na mare maloko o ia apana, a e hoolaha ponoia na inoa o ia poe hope iloko o ka apana.

PAUKU 46. Na kela mea keia mea i aeia e like me ke kanawai e hooloko i ka mare ana, e hoike aku i ka lunakula o ia apana, na inoa o ka poe a pau i mareia e ia; o kela me keia makuakane, ina e ola ana, o kela me keia keiki i hanau maloko o keia Aupuni, a ina aole ka makuakane, a ina hoi he keiki kamehai, alaila, na ka makuahine, iloko o ka malama hookahi mahope iho o ka hanau ana, e hai aku i kekahi lunakakau i na hanau a me na make ma kona apana, i ka inoa a me ke kama, a me ka la i hanau ai ua keiki nei. Na ke kahunapule i pule i ke kanu aia, a o ke kamana nana i hana ka pahu, a o kekahi hoahanau paha ma ke kino o ka mea make, e hai ae i ka lunakakau ma kona

apana, i ka inoa a me ke kama o ka mea i make, iloko o ka hebedoma hookahi mahope iho o ka make ana. O ka mea hai ole e like me ka olelo maluna, e hooukuia oia i hookahi dala, ina ua ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi lunakanawai hoomalu a apana paha; na ua luna malama papa inoa nei hoi ua dala nei.

PAUKU 47. Na ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke koho ana mai o ka Papa Hoonaauao, e hoonoho i poe luna kupono ma kela a me keia apana o ke Aupuni, na lakou e haawi i na palapala ae mare, e like me ke kanawai; e ukuia lakou i hapaha dala no kela me keia palapala ae mare a lakou e haawi ai, na ka mea noi mai ia palapala e uku; a o ka mea lawe i ka mea oi aku mamua o keia no ka palapala ae mare, a lawe paha i ka uku kipe no ia mea, e hooukuia oia aole-oi aku i na dala he kanalima, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi lunakanawai hoomalu a apana paha.

PAUKU 48. Na ka Papa Hoonaauao e hoolako i na luna i oleloia maluna i na pepa pihakahaka no ka poe mare, a na ua mau luna nei, i ka pau ana o kela a me keia makahiki, e hooili mai i ua papa nei, i kope o na palapala ae mare a pau a lakou i haawi ai i kela makahiki, a na ka Papa no e kope ia ma ka buke, a e malama na luna i kope no lakou iho.

PAUKU 49. I mea e hooioia i na hana i hoakakaia ma keia kanawai, e haawia ka Papa Hoonaauao i na mana a pau e hooholo ai, a e hoolilo aku i na dala a me na loa e ae a pau i hoo-kaawaleia no ka oihana hoonaauao, oia hoi (1) ka ukupanee maluna o na dala kula i hoomoeia; (2) na dala hoolimalima no na aina kula; (3) na dala o ka auhau kula, i hoakakaia ma ka Pauku 486 o ke Kanawai Kivila; (4) na haawina a pau a ka Aha-olelo e hoo-kaawale ai i kela me keia manawa, no na hana i haina maloko o keia kanawai, a na ua Papa nei e hooponopono, e lawe-lawe a e hoolilo i na waiwai a me na dala hoolimalima, a me na dala a me na waiwai e ae i haawi wale ia a i hooliloia paha i mea e pono ai na hana i hoakakaia ma keia kanawai.

PAUKU 50. E lilo keia i kanawai i ka pau ana o na malama elua mai kona la i hooholoia i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOPONOPONO AI I KA LAWE ANA I NA OHUA EEMOKU MAWAENA
O NA MOKUPUNI O KEIA PAE AINA.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akqakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Mai ka la mua aku o ka malama o Feberuari, 1865, aole no e ku i ke kanawai ke lawe kekahi moku i na ohua eemoku mawaena o na mokupuni o keia pae aina, ke ole e loa a e ka palapala ae no ia oihana, a e hooukuia ka mea nana e kua i keia kanawai, i na dala aole e oi aku i ka iwakalua no kela a me keia ohua i lawe wale ia me ka loa ole o ka palapala ae, ke ku ka hewa ia ia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 2. Mamua o ka loa ana o ka palapala ae i olelo mua ia, e nana ia ka moku e ka Luna Awa o Honolulu, a me kekahi o na pilota o ke awa o Honolulu, a me kekahi kamana moku i kohoia e ka Luna Dute Nui, a e ukuia lakou i ekolu dala pakahi, no ka nana ana a me ka palapala hoike, a na ka mea nona ka moku e haawi e mai i kela uku mamua ae o ka hele ana e nana i kona moku. Ina e hoike aku ua poe Luna Nana Moku nei, he moku paa ia, me na lako kupono, a ua lawa kona nui a me kona mau makaukau no ka oihana lawe ohua, alaila, mahope iho o ka waihoia'na o kela palapala hoike imua o ka Luna Dute Nui, a me ka uku ana ia ia i hapatua dala no kela a me keia tona o ka nui o ka moku, a hiki i ke kanawalu tona, a o na moku mai ke kanawalu a hiki i ka hookahi haneri tona, ka nui, e uku lakou i kanaha dala pakahi, a o na moku i hookahi haneri tona a oi ae, he kanalima dala pakahi, no ka pono o ka Waihoia Dala o ke Aupuni; (a he uku kaulele no hoi ia mamua ae o na uku e ae e koiia nei no ka palapala ae holo pili aina,) alaila, e loa no i ka ona nona ia moku; he palapala ae lawe ohua eemoku, mawaena o na mokupuni o keia pae aina, no ka makahiki hookahi, malalo nae o na rula i hoikeia mahope ae nei. A ke hoomaopopo, a ke hooholoia nei, ma keia aole loa no i hoololi iki ia ka Haawina 2 o ke Kanawai Kevila, "No ke Kalepa ana maloko o ke Aupuni," aka, ua pili ia kanawai i ka lawe ana i ka ukana wale no.

PAUKU 3. Aole e aeia kekahi moku e lawe i na ohua eemoku mawaena o keia mau mokupuni, ke emi iho kona mau tona malalo o ka iwakalua, aole hoi e lawe kekahi moku i na ohua e oi aku ana i ka ohua hookahi no kela a me keia alua tona o ka moku i kakau kope ia. Koe nae na moku mahu, e hiki no ia lakou ke lawe i elua ohua no kela a me keia akolu tona o ka moku i kakau kope ia. Maluna o ka papa hele o kela a me keia moku i loa ka palapala ae lawe ohua, e hoopaa mau ia, oiai e holo ana, i hookahi pahu i piha i ka wai, aole no e emi ka nui o ia pahu i na barela elua; a malalo o ka papa hele, ma kahi e loa koke ai, e malama mau ia he mau pahu barena maikai, a raiki paha, a me ka ia paakai, e like ka nui me ka mea e kauohaia e ka Luna Awa o Honolulu, i kela a me keia manawa. A ina hoi e lawe ole ke kapena o kekahi moku i ka wai a me na mea ai i kauohaia e ka Luna Awa o Honolulu, alaila, e hiki no i ka Luna Dute Nui ke hoopau ae i ka palapala ae o ua moku la, a e hoopaiia ke kapena moku i hana pela i na dala aole oi aku i ka haneri hookahi, ke ku ka hewa ia ia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha.

PAUKU 4. Aole no e ku i ke kanawai mahope iho o ka la mua o Ianuari, 1866, ke hoonohoia kekahi kanaka i kapena moku i ae ia e lawe ohua, ke ote e ike ua kanaa la i ka hookele, e hiki ai ia ia ke huli a loa ka latitu a me ka lonitu, a e hoomakaukauia a hoolakoia na moku a pau loa, me na lako a pau o ka oihana hookele moana, no ia mea. A o na mea moku a pau e hooko ole ana i na mea i kauohaia e keia pauku, mahope aku o ka hala ana o ka la i hui mua ia ae nei, alaila, ma ka hoopii ana imua o ka Luna Dute Nui, ua hiki no ke laweia ka palapala ae, a na ka Luna Dute Nui no i oleloia, ia manawa aku ia manawa aku, e hele e hoomaopopo i ka hooko o ua mau moku la i aeia e lawe ohua, i na mea i kauohaia maluna ae nei; a ke hooholo hou ia nei, o na palapala hoike a pau a na mea i kohoia e ke Kuhina Kalaiaina, i poe nana e hoike mai me ka hooia mai i ka makaukau kupo o kekahi kanaka e noho kapena no kekahi moku, e lilo no ia i hoike kupo imua o ka Luna Dute Nui.

PAUKU 5. Aole no e pili na pauku maluna iho i ka lawe ana i na ohua mawaena o na mokupuni o Molokai, Lanai, Kahoolawe a me Maui, a mawaena hoi o Niihau a me Kauai.

PAUKU 6. Aole no e ku i ke kanawai ke lawe kekahi moku holo pili aina iwaena o keia pae aina mai Hawaii, Maui, Lanai, Molokai, a Kauai paha, i kekahi wahine eemoku i emi kona mau makahiki malalo o ka iwakaluakumamalima, me ka manao e lawe loa ia wahine a hiki i ka mokupuni o Oahu, a ua papaa hoi ka lawe ana mai i kekahi wahine nona na makahiki i emi malalo o ka iwakaluakumamalima, mai kekahi o ia mau mokupuni a i ka mokupuni o Oahu, ke ole e hoike e, a haawi aku ua wahine nei i ke kapena a kupakako paha o ia moku, he palapala ae holo i kakauia e kekahi mea i hookohuia no ia hana e like me ka pauku malalo iho. A o kela a me keia kapena moku e lawe ana i kekahi ohua wahine me ke kue i keia kanawai, e hoopaiia oia aole emi malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku i na dala he iwakaluakumamalima pakahi, no kela a me keia ohua wahine ana e lawe ai, me ke kue i keia kanawai.

PAUKU 7. Ua kauohaia na Kiaaina, na lunakanawai kaapuni, na lunakanawai apana, na makai nui, a me na luna dute o kela a me keia mokupuni, e haawi aku i ka palapala ae holo no kela a me keia wahine e noi mai ana, ke hoikeia ku imua o ia kiaaina, lunakanawai, makai nui, a luna dute paha, he kumu pono no ko ua wahine la e holo aku ai i Oahu, a na ua poe luna la e hoole i ka palapala ae holo i na wahine a pau i hoike ole mai he kumu pono no kona makemake ana e holo aku i Oahu. Ma ka palapala ae holo e hoakaka ai ke kumu o ia holo ana, a me ka loihi o ka manawa i manao ai e noho ma Oahu.

PAUKU 8. Na ke kapena a kupakako paha o kela a me keia moku i aea, e lawe i na ohua mahope iho o kona hiki ana i Honolulu, e haawi aku i kekahi luna o ka oihana dute, a i kekahi luna makai paha, a i ole ia, i kekahi mea i kohoia no ia hana e ke Kiaaina o Oahu, i na palapala ae holo a pau o na ohua maluna o ia moku, a na ia luna e nana i ka like o ka poe ohua kupono malalo o keia kanawai, me ka nui o na palapala ae holo i loa ia ia, a me ka like hoi o ko lakou mau ano me na olelo hoakaka maloko o ia mau palapala, a e hoike aku ia mau palapala a me na mea a pau e pili ana, i ke poo Oihana Makai o Honolulu. A o na wahine a pau no na mokupuni e mai, nona na makahiki malalo o ka iwakaluakumamalima, i hele mai ma Honolulu me ka loa ole o ka palapala ae i oleloia ma ka pauku maluna iho, e

hiki nō ke hopuia, a e hoihoiia'ku i kona wahi i noho ai, a o ka mea nohā ka moku ana i holo mai ai, e uku i na lilo a pau no ka hoihoi ana.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E PALE AKU AI I KA HALAWAI HOOKUI ANA O NA MOKU MA KA MOANA.

NO KA MEA, no ka mahūahua o ka hooōolo moku ana ma ka Moana Pakipika a me na moana e ae kekahi, ua pono no e ae aku ke Aupuni Hawaii i na rula e pale aku ai i ka halawai hookui ana o na moku ma ka moana i hooōoloia e Beritania a me Farani, a no ka mea, ua poloaiia keia Aupuni e na Aupuni o Beritania a me Farani, e apono aku ia mau rula : Nolaila,

E hooōoloia e ka Mōi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kuu Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ua kauohaia na kapena o na mōku Hawaii a pau e malama a e hooko maluna o ko lakou mau moku iho i na rula i hāia malalo ae nei :

HŌAKAKA MUA.

1. Ma ka hoomaopope ana i keia mau rula, o na mokumahu a pau e hooōoloia'na me na pea wale no, aole o ka mahu, e manaoia he mokupea; a o na mokumahu e hooōoloia'na me ka mahu, a he pea a pea ole paha kekahi e kau ana ia manawa, e manaoia he moku mahu no.

MAU RULA E PILI ANA I NA KUKUI.

2. O na kukui i hāia ma keia mau pauku malalo iho, e kauia i na manawa a pau, i ka wa ino me ka wa malie, iwaena o ka napoo ana a me ka puka ana o ka la, a oia wale no na kukui e kauia.

3. E kauia e na mokumahu hooōolo moana, oia'i e holo maoli ana, maluna o ke kia mau he kukui keokeo olinolino, i hoopaa

ponoia e hoomalamala ai a puni i iwakalua kukuna o ke panana, a he umi kukuna ma kela me keia aoao o ka moku, oia hoi mai mua a hiki i elua kukuna o ke panana mahope owaena ma kela me keia aoao, e like ke olinolino ana o ia kukui e ikeia'i iloko o ka poeleele, ke ole nae i uhiia e ka noe, i elima mile ke kaawale aku. Ma ka aoao akau o ka moku, i kukui omaomao e hoike ai i kana malamalama a puni i na kukuna he umi o ke panana mai mua hoi a hiki i elua kukuna mahope owaena ma ka aoao akau, a e olinolino hoi ka ike ia'na o ia kukui i elua mile ke kaawale aku, iloko o ka poeleele, ke ole nae i uhiia e ka noe. Ma ka aoao hema o ka moku, i kukui ulaula, e hoike ai kona malamalama a puni na kukuna he umi o ke panana, mai mua hoi a hiki i elua kukuna mahope owaena ma ka aoao hema, a e olinolino hoi ka ikeia ana o ia kukui i elua mile ke kaawale aku iloko o ka poeleele, ke ole nae i uhiia e ka noe. E hoomakaukauia keia mau kukui omaomao me ka ulaula, me na pale kukui iloko e oioi ana ekolu kapuai mawaho o ke kukui, e ike oleia'i ua kukui la ma kela aoao o ka ihu o ka moku.

4. O na mokumahu a pau i ka wa e kolo ana i kekahi moku, e kauia i elua kukui keokeo olinolino ma ka piko o ke kia, maluna kekahi a malalo kekahi, oia pu me na kukui aoao kekahi, e like ole ai ma na mokumahu e ae. E hoomakaukau likeia keia mau kukui ma ke kia me na kukui kia i kauohaia no na mokumahu e ae.

5. O na mokupea e holo ana, a e koloia'na paha, e kau lakou i na kukui e like me ka na mokumahu e holo ana, koe nae na kukui ma ke kia, aole loa no e kauia ua mau kukui la e na moku pea.

6. I ka wa i hiki ole ai i na moku lili ke kau i na kukui aoao omaomao me ka ulaula, no ka ino; alaila, e malamala kela mau kukui ma ka papahelu o ka moku, me ka makaukau e hoike koke ia no, a ina e hookokoke mai kekahi moku e, alaila, e hoike ia'ku ua mau kukui la maluna o kela me keia aoao, e like me ka mea i hoakakaia ma ka pauku ekolu, i mea e pale ai i ka hookui ana, a e hoikeia ua mau kukui la me ke akaka lea e ike oleia'i ke kukui omaomao ma ka aoao hema, a o ke kukui ulaula hoi ma ka aoao akau. I mea e hoolawelawe maikai ai

keia mau kukui aoao, e penara mawaho me ia omaomao me ka ulaula, a e waiho hoomakaukauia me na pale kupono.

7. O na moku a pau, ina hoi he mokupea a he mokumahu paha, ua kuu ka heleuma mawaho o kekahi awa, a ma kahi paha e komo mai ai i ke awa, alaila, e kau mau ma kahi e ike ponoia'i, aole nae e oi aku ke kiekie i na kapuai he iwakalua maluna o ke kino o ka moku, i hookahi kukui keokeo iloko o ka ipukukui poepoe, ewalu iniha ke anawaena o ia ipukukui, a e hanaia ua kukui nei e ikea'i ka olinolino a puni ka iliwai i hookahi mile aku ke kaawale.

8. O na mokupea pailota aole lakou e lawe i na kukui i kauohaia no, na mokupea e ae; aka, i kukui keokeo ko lakou e kau ai ma ka piko e ke-kia, i ikea'i ma ka puni o ka iliwai; a e hoike hoi na moku pailota i kukui lapalapa i kele hapaha keia hapaha hora.

9. Aole no e kauohaia na waapa lawaia a me na waapa e ae e kau i na kukui aoao e like me na moku; aka, ke ole lakou e kau ia mau kukui aoao, alaila, e kau lakou i hookahi ipukukui, he omaomao ma kahi aoao, a he ulaula ma kahi aoao; a i ka wa e hookokoke mai ana i kekahi moku, ke hoikeia'ku ua kukui nei iloko o ka manawa kupono e pale ai i ka hookui ana me ia moku, a ma ke ano hoi e ike ole ia'i, ke omaomao ma ka aoao hemia, a o ka ulaula hoi ma ka aoao akau. O na moku lawaia a me na waapa i kuu i ka heleuma, a e hoopaa ana paha i na upena me ke ku wale iho no, e hoike lakou i kukui keokeo olinolino. E hiki no hoi i na moku lawaia a me na waapa, ke hoike i na kukui lapalapa kekahi, ke manaoia he pono.

NA RULA NO KE KAHOAKA ANA I KA WA UA NOE.

10. Ina ua uhi mai ka noe i ke ao a i ka po paha, e malamaia a e hoike ia'ku na kahoaka i haia malalo ae nei iloko o kela a me keia elima minute.

(a). E hookani na mokumahu, oiai e holo maoli ana, i ka hokio i waihoia mamua o ka puka uwahi, ewalu kapuai ke kiekie maluna o ka papahale.

(b). E hookani na mokupea i ka ole, oiai e holo ana.

(c). E hookaniia ka bele e na mokumahu a me na mokupea, oiai e ku wale ana me ka holo ole.

NA RULA NO KA HOEULI A ME KA HOOHOLO ANA.

11. Ina e holo ana na mokupea a elua, he ihu a he ihu, a ma ia ano paha e manaōia'i e halawai hookui ana, alaila, e lepeia ka hoeuli o kekahi a me kekahi i ka aoao hema, i hala ae kela, a me keia ma ka aoao hema o kona hoa.

12. Ina elua mokupea e holo kui ana, ma ke ano e manaōia'i e halawai hookui ana, a ua pa mai ka makani ma ka aoao hema o kekahi a ma ka aoao akaū o kekahi, alaila, na ka moku me ka makani ma kona, aoao hema e hookaawale mai kahi a kekahi moku e holo mai ana, koe nae ka manawa e hoomalote ai i kona mau pea no ke kua o ka makani, a he makani pakuikui ole ko kela moku, alaila, na ka moku nona ka makani maikai e hookaawale mai kahi a ka moku nona ka makani pakuikui e holo mai ana; aka, ina e pa mai ka makani ma na aoao like o laua, a ina hoi he makani mahope mai ko kekahi, alaila, na ka moku maluna e hookaawale mai kahi e holo mai ana ka moku malalo.

13. Ina elua mokumahu e holo ana, he ihu a he ihu, a ma ke ano paha e manaōia'i e halawai hookui ana, alaila, e lepeia na hoeuli o na moku a elua i ka hema, i hala ae kekahi a me kekahi ma ka hema.

14. Ina elua mokumahu e holo kui ana, a ma ke ano e manaōia'i e halawai hookui ana, alaila, na ka moku ma ka aoao hema e hookaawale ae mai kahi a kekahi moku e holo mai ana.

15. Ina e holo mai ana na moku a elua, he mokupea kekahi a he mokumahu paha kekahi, ma ke ano e manaōia'i e halawai hookui ana, alaila, e hookaawale ae ka mokumahu mai kahi a ka mokupea e holo mai ana.

16. O kela a me keia mokumahu e holo aku ana a kokoke i kekahi moku a e manaōia'i e halawai hookui ana, e hooemi iho kona holo ana, a ina ua pono e hooi, a e hoe i hope, a i ka wa ua uhi mai ka noe, e holo lohi no.

17. O na moku a pau i loa aku i kekahi moku ma ka holo ana, e hookaawale ae ma kahi a ia moku e holo mai ana.

18. I na manawa a pau e like me ka mea i haiia maluna, ua kauohaia i kekahi moku e hookaawale mai kahi a kekahi, alaila, e hooholo aku ka moku i koe ma kona wahi e holo ai, malalo nae o na rula i haiia malalo ae nei.

19. Ma ka hooke ana a me ka wehewehe ana i keia mau rula, e hoomanao i na pilikia o ka hooholo moku ana, a pela hoi me na pilikia ku i ka wa i loohia i kekahi manawa, i mea e manao iho ai e pono e haalele i kekahi o na rula i hoakakaia maluna, i mea hoi e pale aku ai i kekahi pilikia e hiki koke mai ana.

20. Aole no e lilo kekahi mea iloko o keia mau rula i mea e hoopakele ai i kekahi moku, a o ka mea nona ia moku, a o ke kapena a o na luina paha, no na pilikia e ulu mai ana no ka lawe ole ana i na kukui a me na kahoaaka paha, a no ka hoomau ole ana e kiai, a me na hoomakaukau e ae e manaolia e kupono i ka poe hooholo moku, a i kupono paha no ia manawa. Eia nae ka mea i hoomaopopoia, a i hooholo maoliua no ma keia kanawai, he mea hiki no i ka Moi, ma kona Ahakukakukamalu i keia a me keia manawa, e hana a e hoolaha aku, i mau olelo hoololi, a olelo pakui hou aku paha i na rula i hoakakaia maluna iho, e like me ka mea a ka Moi e manao ai he kupono e pili i na moku Hawaii.

PAUKU 2. Na ka Luna Dute Nui e haawi aku elua kope pakahi, ma ka olelo Hawaii me ka olelo Beritania, i na kapena moku Hawaii a pau e noi mai ana ia mea.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mahope iho o ka la 1 o Ianuari, M. H. 1865.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOALA HOU ANA I KE KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI HOOLE I NA KANAKA MAOLI AOLE E HAALELE WALE I KEIA PAE AINA," I HOOHOLoIA I KA LA 2 O IULAI, M. H. 1850.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akakaia iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Awuni :

O na wahi o ka Pauku 1401 o ke Kanawai Kivila e kapae ana i ke Kanawai i kapaia "He Kanawai hoole i na kanaka maoli

aole e haalele wale i keia pae aina," i hooholoia i ka la 2 o Iulai, M. H. 1850, ke kapaeia nei, a ke hoala hou ia nei ua Kanawai la e hoole i na kanawai maoli, aole e haalele wale i keia pae aina, a e hoomaka kona mana a me kona ano kanawai mai ka la o ka hoolahaia o keia kanawai.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOMAKAUKAU AI NO KA LAWE ANA MAI I NA KANAKA HANA, A
E KOKUA AI I NA EEMOKU MAI NA AINA E MAI.

E hooholoia e ke Moi, a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kani Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E hoonohoia a ma keia ua hoonohoia no ma ke Keena o ka Oihana Kalaiaina he oihana okoa, a e kapa ia "Ka Buro o na Eemoku," a he mea ia e hooponopono ai no ka lawe ana mai i na kanaka hana mai na aina e mai, a me ka hookomo ana mai i na eemoku.

PAUKU 2. E hooponoponoia ua Buro nei e ke Kuhina Kalaiaina me ke kokua pu ia e kekahi komite elima o ka poe Ahakukamalu, i kohoia lakou no ia mea e ka Moi.

PAUKU 3. Na ke Kuhina Kalaiaina me ke kokua pu ia e ke Komite o ka Ahakukamalu i oleloia, iloko o ka manawa kokoke e hiki mahope iho o ka hooholo ana o keia kanawai, e hoomakaukau a e hoike aku imua o ka Moi i mea e aponoia'i oia iloko o ka Ahakukamalu, i mau manao e loa mai ai na kanaka hana mai na aina e mai, i kupono ka nui e hoolawa ai i ka makemake o ka poe mahiai, a me na hana e ae kekahi; a e hoomakaukau ai hoi lakou i na rula i manaoia he pono no na olelo aelike e hanaia'na me ua poe hana la, a me ke ano e hoonohonohoia'i lakou ke hiki mai maloko o keia pae aina.

PAUKU 4. Na ke Kuhina Kalaiaina no, me ke kokua pu o ia Komite i oleloia, i kela, a me keia manawa, e hoike aku imua o ka Moi, i mea e aponoia'i oia iloko o ka Ahakukamalu, i mau

mana'o a me na rula i hoomakaukauia, e kokua ai a e hookonokono ai i ka holo ana mai o na kanaka kuokoa o na aina e, i noho mai ai iloko o keia pae aina.

PAUKU 5. O na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no na kumu i hoakakaia ma keia kanawai, e ukua noloko ae o ka Waihona Dala Aupuni, mamuli o ke kikoo ana aku o ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 6. O na rula a pau i aponoia e ka Moi iloko o ka Ahakukamalu i kela a me keia manawa malalo o keia kanawai, e hookomoia ma na olelo hoo'olo o ka Moi iloko o ka Ahakukamalu, a e hoolahaia ma kekahi nupepa i paia ma Honolulu.

PAUKU 7. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o kona hoo'oloia ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

NO NA KIAAINA.

E hoo'oloia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoo'oa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

Na ka Moi, e noonoo pu ana me kona Aha Kuhina, e koho a e hookohu i na Kiaaina o kona mau moku'puni; e noho no na Kiaaina ma ke lakou mau oihana iho a hala na makahiki eha; e hiki no nae ke hoo'pii luna nui ia.

E hiki no i ka Moi, mamuli o ke koho ana mai o ke Kiaaina, e hookohu i Hope Kiaaina no kekahi o na moku'puni a mau moku'puni paha; e noho no ka Hope Kiaaina ma ia oihana a pau ko ka Moi makemake, e kokua ai i ke Kiaaina, a malalo hoi ona.

E hiki no i kela a me keia Kiaaina e koho i Hope nona, ke ole hoi he Hope Kiaaina i hookohuia no ia moku'puni, no ka manawa e pilikia ai ke Kiaaina i ka 'mai, a no kona hele ana paha ma kahi e, a maluna o ua Kiaaina la na hihia a pau o na hana o kona hope i kohia paka.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KAUAHA ANA E PAKUI IA KA PALAPALA HOOIAIO O NA KANIKELA MA NA PAPA HOIKE WAIWAI E HOOKOMŌIA MAI, MAI NA AINA E MAI.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ma na papa hoike waiwai a pau o na ukana i hoo-kemo ia mai, maloko o keia aupuni, mai kekahi awa ku moku o na aina e, kahi i noho ai kekahi kanikela a agena kalepa paha o ka Moi, e pakui pu ia me ua papa hoike waiwai la, i palapala i hoohikiia a i hooiaioia, penei :

HOOIAIO PAPA HOIKE WAIWAI.

Owau, o _____, no _____, ke hoohiki kuoo nei au, o ka papa hoike waiwai i hoike ia nei a i hui pu me keia, oia no ka hoike oiaio a me ka pololei o na waiwai, na ukana a me na mea-kalepa i haiia maloko, me ke kumukuai kaulana o ia mau mea ma _____, i ka manawa i loa'a'i, a me na uku a pau maluna o ia mau waiwai, aole hoi he uku hoopoho, kaulele a hooemi paha e ae ma ia papa hoike waiwai i hooholo ole ia.

(Inoa.) _____

Owau, o _____, ke Kanikela o ka Moi o ko Hawaii pae aina, ma _____, ke hoike aku nei au, ma ka la — o _____, M. H. _____, ua hele kino mai imua o'u, o _____, ua kakau kona inoa a ua hoohiki oia i ka palapala maluna iho, a ke hoike aku nei au ua hoomaopopoia i ko'u ike, o _____, oia no ke kanaka ana i olelo mai ai, a he kanaka oiaio no ia, a ua pololei kana mea i hpohiki ai.

[Sila.]

(Inoa.) _____,

Kanikela o ka Moi o Hawaii.

A ua ku no i ke kanawai e auhau a e loaa mai ke Kanikela a agena kalepa paha, mai ka mea e koi ana ka palapala hooiaio i haiia maluna, i hooahi dala no kela a no keia palapala hoike waiwai o ka waiwai malalo o elima haneri dala, a i elua dala no ka palapala hoike waiwai o ka waiwai elima haneri dala a oi aku paha, i uku pono'i nona.

PAUKU 2. Ina e laweia mai maloko o kekahi haledute o keia aupuni kekahi papa hoike waiwai, i oleloia ua hooukaia mai mai kekahi awa ku moku kahi i hoonohoia'i kekahi o na kanikela o ka Moi, me ka hui pu ole ia i ka hoochiki ana a me ka hooiaioia ana e like me ka pauku maluna iho, alaila, na ka lunadute oia haledute e kau iho i iwakaluakumamalima hapahaneri maluna o ua papa hoike waiwai nei, a e ohiaia no na dute e like me ia hoo-mahuahua ana o ke kumukuai.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai maluna o na papa hoike waiwai i hooiilia mai ma na moku e holo mai ana mai na awa ku moku o ka aoao Pakipika o Amerika Akau mahope iho o ka pau ana o na malama ekolu mai ka la i hoolahaia'i; a maluna o na papa hoike waiwai i hooiilia mai mai na awa ku moku o Europa a me ka aoao Atelantika o Amerika Akau, mahope iho o ka pau ana o na malama eono mai ka la i hoolahaia'i; a maluna o na papa hoike waiwai e hiki mai ana mai na awa ku moku e ae mahope iho o ka pau ana o ka makahiki hookahi mai ka la i hoolahaia'i.

Ua aponoia i keia la '30 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E KA OHI AI I KA LAHA ANA O KA MAI LEPERA.

NO KA MEA, ua nui ka laha ana o ka mai lepera iwaena o na kanaka, a nolaila, ua loa ke kumu oiaio e anoninoni ai ka manao; a no ka mea, ua kanalua kekahi poe no ka mana o ka Papa Ola e lawelawe ma ia mai, oia nae e waiho nei ka Pauku 302 o ke Kanawai Kivila; a no ka mea hoi, ma ka manao o keia Hale Ahaolelo ua lawa pono no na olelo o ia pauku e hoopiliia'i i ka poe mai lepera; aka, i mea e hoomaopopo lea ai, a i mea hoi e hoomalu pono ia ai ke ola o ka lehulehu: Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. Ma keia ua kaohia ke Kuhina Kalaiaina, ma ko-

na ano hé Peresidena no ka Papa Ola, me ka ae pu o ua Papa nei, e hookoe a e waiho aku i kekahi aina a apana aina paha o ke Aupuni, i kahua a mau kahua paha kahi e kukuluia'i ka hale a mau hale paha i mea e hookaawale loa ai, a e hoomalu ai i ka poe mai lepera i manaoia e ka Papa Ola, a e kona mau luna paha, he pono ke hoomaluia lakou i mea e hoolaha e aku ai i ka mai lepera.

PAUKU 2. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ma kona ano he Peresidena o ka Papa Ola, me ka ae pu o ua papa Ia, e kuai a loa mai, no na hana i haia ma ka pauku maluna iho, ma ke kuai maoli ana, a ma ke kuai panai ana paha, i kekahi apana aina a mau apana aina paha, i manaoia ua oi aku ka pono no ia hana mamua ae o na aina o ke Aupuni.

PAUKU 3. Ua kauohaia ka Papa Ola, a o kona mau luna paha, e hookaawale a e hoopaa ma kahi i hoomakaukauia no ia hana, i na kanaka mai lepera a pau i manaoia ua hiki no ia lakou ke hoolaha ae i ka mai lepera; a na kela a me keia lunakanawai hoomalu a apana paha, ke noiia aku e ka Papa Ola, a e kona poe luna paha i hookohuia, e kena a hopu a e hoihoia iloko o ka lima o ua Papa nei, a o kona poe luna paha, i kela a me keia kanaka iloko o ia apana i oleloia he mai lepera kona, a na ka Luna Makai Kiekie o ko Hawaii pae aina, me kona mau hope a me na makai, e kokua ma ka lawe ana aku o ia poe mai i hopu ia pela, ma kahi a ka Papa Ola, a o kona poe luna paha, e kauoha ai, i mea e nanaia'i e ke kahuna lapaau, a pela no e kokua ai ma ka hoihoi ana'e o ua mea mai la i kahi kaawale loa, ke kauohaia pela e na Luna o ka Papa Ola.

PAUKU 4. Ua kauohaia ka Papa Ola e hoomaopopo no ke kukulu ana i kekahi Halemai, a i ole ia, no ka loa i kekahi aao iloko o kekahi Halemai e noho nei, kahi e lapaauia'i a e hoola i na mai lepera i kahi a hoomaka ia; a he mana no ko ka Papa Ola, a o kona poe luna paha, e hookuu aku i na mai i manaoia ua ola loa, a e houna aku hoi ma kahi kaawale loa i hoakakaia ma na Pauku 1 a me 2 o keia kanawai, i na lepera a pau i manaoia he mai aai kona, aple no e ola ana, a me na lepera a pau i manaoia ua hiki ia lakou ke hoolaha aku ia mai.

PAUKU 5. Na ka Papa Ola, a o kona poe luna paha, e hooha-

nā i ka poe mai, ma na hana kúpono i aponoia e ke kahuna la-paaui; ua hiki no hoi i ua Papa la ke kau a hoolaha aku i na rula a lakou i manaó ai he mea e pono ai ka noho ana o na lepera, a e hooko a hoolaha aku ia mau rula e like me ka mea i olelo ia ma na Pauku 284 a me 285 o ke Kanawai Kivila.

PAUKU 6. E hiki no ke hookupuia ka waiwai o na kanaka a pau i waihoia ma ka Papa Ola e malama, no na kumu i hania maluna ae nei, no na lilo a pau e pili ana i ko lakou hoopaaia'na, a na ka Loio Kuhina e hoopii no ia mea, ke noia pela e ka Papa Ola.

PAUKU 7. Oiai e malama ana ka Papa Ola iloko o ka Buke Hehu, i na dala a pau a lakou e hoolilo aku ai, mamuli o na haawina i hooholoia e ka Ahaolelo, e malama okoa ia na lilo no na mai lepera. A, e hoike aku ua Papa nei imua o ka Ahaolelo, ma kela a me keia kau, i ka papahelu o ia mau lilo pakahi, a e hoike hoi i na manaó e pili ana i ka mai lepera, a me ke ola ana o na kanaka mai o a o, e like me ka mea i manaóia ua pili i ka pomaikai o ka lehulehu e lohe.

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E PILI ANA I KA POE I AEA E KOHO BALOTA.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaai Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kanu Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. O kela kanaka keia kanaka malalo o ka Moi ina ua hookaaia kona auhau, a ina ua hiki aku oia i na makahiki he iwakalua, a ina ua noho paa ma keia Aupuni i hookahi makahiki mamua iho o ka la koho, a ina he waiwai paa hihia ole kona iloko o keia Aupuni e like me hookahi haneri me kanalima dala, a i ole ia, he aina hoolimalima kona, a o ka uku hoolimalima he iwakaluakumamalima dala no ka makahiki, a i ole ia, o kona loa makahiki, aole emi malalo o na dala he kanahikukumamalima i loa noloko mai o kekahi waiwai, a o kekahi hana

kuponō ma ke kanawai paha, a ua ike oia i ka heluhelu a me ke kakaūlima, ina ua hanau oia māhope mai o ka makahiki 1840, a ina ua hookomo oia i kona inoa ma ka papa inoa o ka poe kōho o kona apana, e like me ka mea i hoakakaia māhope ae nei, e hiki no ia ia ke koho i kekahi kanaka a māui kanaka paha o ka Poeikohoia no ia Apana; aka hoi, aole e hiki i kekahi kanaka pupulē a hupo paha ke koho, aole hoi i kekahi kanaka i hihia i ke karaima nui ma ka hōkōlokōlō ana ma keia Aupuni, ke ole i kalaila kona hewa e ka Moi, a ke ole hoi i loaā ia ia na pono a pau o ke kanaka kupa ma ia kala ana, o ka poe wale no i aeia ma keia pauku, o lakou wale no kai aeia e koho balota ma ke koho ana i na Lunamakaainana iloko o ka Hale Ahaplelo o keia Aupuni.

PAUKU 2. Na kela me keia Luna Helu, maloko o ko lakou Apana iho, e malama i papa helu pololei o na kanaka a pau i ku i ka auhau ma ia Apana, a e hoakaka i ke ano o ko lakou mau auhau; ina paha maluna o ka waiwai paa a waiwai lewa paha, a ina he kanaka ma ia Apana nona ka waiwai kupono e koho balota ai e like me ka Pauku 62 o ke Kumukanawai, ua kapaeia no nae oia no kona ike ole i ka heluhelu a me ke kakau, a no kekahi kumu e ae paha malalo o ke Kumukanawai, alaila, e kakauia ia mau mea a pau ma ka papa helu a ka Luna Helu; a ina hoi he kanaka aole ona waiwai paa maloko o keia Aupuni, e loaā ai e like me ka Pauku 62 i hai muaiā, aka, he waiwai hoolimalima no kona, a i ole ia, he loaā makahiki, e hiki ai ke koho balota malalo o ua pauku la, e kakau iho ka Luna Helu ma o ka inoa o ia kanaka, i ka nui o na makahiki o kona hoolimalima ana a me ka uku hoolimalima ana e ukuai, a ina e koho balota ia mamuli o kona loaā makahiki, alaila, e kakauia ia mea e ka Luna Helu, a me ke ano o kona oihana.

PAUKU 3. Na kela a me keia Luna Auhau e malama i papa helu pololei o na kanaka a pau maloko o kona Apana iho, i hoo-kaa i ko lakou mau auhau, a ma ka la iwakaluakumamalima o Dekemaba, a mamua iho paha, i kela a me keia makahiki, e waiho aku ma ka lima o na Luna Nana Koho o ia Apana, i papa helu pololei o na kanaka a pau i hōkōā mai ia ia i ko lakou mau auhau, iloko o ka manawa māhope mai o kona hoike hope ana.

PAUKU 4. O kela a me keia Luna Helu a Luna Auhau paha, e hoike ole mai ana e like me ka mea i kauohaia ma na pauku maluna iho, e hooukuia oia no kela a me keia hoike ole ana, i hookahi haneri dala; a o kela a me keia Luna Helu a Luna Auhau paha, nana e hoike oiaio ole ana i kekahi mea ma kona papa helu, e hooukuia oia i na dala he umi, no kela a me keia mea oiaio ole ana e hoike aku ai.

PAUKU 5. Na na Luna Nana Koho, oia hoi ka Luna Auhau, Luna Helu, a me ka Lunakanawai Apana, a o ko lakou mau hope paha i kohoia e lakou, i e umi la mamua iho o ka la koho, e kakau i mau papa helu inoa, i hoonohonohoia ma ka A, a pela aku, o na kanaka a pau i kupono ke koho balota maloko o ia Apana, a e hoolaha aku i ka lohe ma ke kapili ana i hookahi kope ma kahi e kohoia na, a me na wahi akea e ae, i elua iloko o ia apana.

PAUKU 6. E noho mai na Luna Nana Koho ma kahi kupono no kekahi manawa e lawa ai iloko o na hora he kanahakumama-walu mamua iho o ka la koho, i mea e hooiaioia mai ai no ke kupono e haawi balota, e ka poe i hoo koma ole ia ko lakou inoa e ka Luna Helu a me ka Luna Auhau, a e koi ana lakou e koho; a i mea hoi e hoopolelei ai i ka papa helu o na kanaka koho. A pela no lakou e halawai ai ma ka la koho, i hookahi hora mamua iho o ka hoomaka ana o ke koho ana. E hoolaha e ia na Luna Nana Koho no ia mau halawai ana ma ke kakau pu ana ma na papa helu inoa i hai mua ia, a ma ia mau halawai ana, e hoolohe pono ia na olelo hoopii a pau e hoopukaia e kue ana i ka haawi balota ana o kela a me keia mea i kakau inoa ia ma ia mau papa helu.

PAUKU 7. Ma na kulanakauhale a me na apana kahi e oi aku na kanaka lawe balota i ke tausani hookahi, e halawai na Luna Nana Koho ma ka la mamua iho o ka la koho, iwaena o na hora e hoolaha mua ia ma ka papa helu inoa i olelo mua ia; a e hiki no hoi ke halawai lakou mahope iho, a mamua ae paha o ka la koho, e like no ka loihi o ka manawa me ka mea a lakou i manao ai he pono; a ina he la Sabati ka la mamua iho o ka la koho, alaila, ma ka poaono ae e halawai ai na Luna Nana.

PAUKU 8. Ina e haawi mai kekahi kanaka i ka inoa oiaio ole,

a pane oiaio ole paha imua o na Luna Nana, oiai e halawai ana lakou e like me ka mea i hania ma na pauku elua maluna ae nei, alaila, e hooukuia oia i na dala he umikumamalima no kela a me keia hewa o ia ano.

PAUKU 9. Aole no e hihia na Luna Nana, ke kakau pololei lakou i na inoa a pau i hoikeia mai e ka Luna Auhau, no ka haule ana o ka inoa o kekahi, a no ko lakou hoole ana, aole e lawe i ka balota a kekahi kanaka i paa ole kona inoa ma ka papa helu i olelo mua ia; ke ole nae e hoike e mai ka mea nona ka inoa i haule, mamua ae o ka haawi ana o kona balota, i mea e hoike ai imua o na Luna Nana ma ko lakou halawai ana, he kuleana no kona e koho ai, a e noiia hoi lakou e hookomo i kona inoa ma ia papa helu.

PAUKU 10. E lawe na Luna Nana i na balota o na kanaka a pau i kakau inoa ia ma ka papa helu o na kanaka koho; aole loa hoi e hihia lakou, ina e hooleia ka balota o kekahi kanaka i kakau inoa ole ia ma ia papa helu.

PAUKU 11. O na hoopai i hoakakaia maloko o keia kanawai, ua hiki no ke koiia imua o na Lunakanawai, o na apana kahi o ka hewa i hanaia'i; a o na mea a pau nana e hai mai no ka uha-kiiia o keia kanawai, e hiki no ke loa ia ia ka hookahi hapaha o ka uku hoopai, i ohia mai ka mea hewa i ahewaia.

PAUKU 12. O na kanawai a me na hapa kanawai a pau e kue ana i keia e hoopauia, a ma keia ua hoopauia no.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOMAOPPO AI I KE ANO O NA KANAWAI INA UA KUE KA OLELO
BERITANIA ME KA OLELO HAWAII.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:*

PAUKU 1. Ina ua ikeia i kekahi manawa, ua kue loa ka olelo

Beritania me ka olelo Hawaii, iloko o na kanawai o keia Aupuni, i kauia a e kauia ana paha ma keia hope aku, alaila, e paa no ka olelo Beritania.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOKOMO AI I KA LANAHU ME KE DUTE OLE.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Mai ka la aku e hoolahaia'i keia kanawai, e hoo-komoia ka lanahu mai na aina e mai me ke dute ole.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOPAU AI I NA MORAKI MALUNA O NA AINA MOI, A E PAPA ANA A MAU LOA AKU I KA HOOLILO ANA O UA MAU AINA LA.

NO KA MEA, ma ke kanawai i kapaia "He Kanawai no na Aina ponoi o ka Moi, a me na aina o ke Aupuni," i hooholoia ma ka la 7 o Iune, M. H. 1848, ua ikea ma na olelo mua o ia kanawai, ua oluolu ka Moi lokomaikai Kamehameha III., mahope iho o ka hookoe ana i kekahi mau aina nona iho, ua hookuu a hoolilo aku oia i na 'Lii, a me na makaainana i ka hapanui o kona aina Moi ; a no ka mea, ma ia kanawai, ua oleloia ua lilo kekahi mau aina i heluia he mau aina ponoi o Kamehameha III., nona no a no kona poe hooilina a me na hope ona, a mau loa aku, a e hooponoponoia ia mau aina e like me kona make-make alii a me kona manao, koe wale no na kuleana o na kanaanaka e noho ana ma ua mau aina la ; a no ka mea, ke ano maoli o ia mau huaolelo "kona poe hooilina a me na hope

ona," oia no na hooilina a me na hope ma ka Noho Moi ; a no ka mea, ma ka moolelo e pili ana i ua mau aina la, ua hoomaopopoia, ua hooliloia ua mau aina nei i ka Moi i mea e kokua ai i ka hanohano o ka Noho Moi, a nolaila, he mea poino i ka lehulehu ke hooliloia aku a hooemiia paha na aina Moi ; a no ka mea hoi, iloko o ka manawa i noho Moi ai na 'Lii elua i make aku la, ua hooemi nui ia ia mau aina, a ua morakiia no e noho nei, no na dala he mahuahua : Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. Ua kauohaia ke Kuhina Waiwai e hoopuka i mau Bila Dala Aupuni, me na palapala uku panee pu, no na dala he kanakolu tausani, e oi ole aku ka uku panee maluna o ua mau bila dala nei i ka umikumamalua hapa haneri no ka makahiki, a e hookaaia ka uku panee i kela a me keia hapalua makahiki, a o ua mau bila dala la, e hiki no ke uku pau ia i ka manawa a ke Kuhina Waiwai e manao ai he pono, iloko nae o na makahiki he iwakalua e hiki mai ana. E hoopukaia ua mau bila dala nei i ka manawa kupono, i na komisina o na aina Moi i hoakakaia mahope ae nei, a e hooliloia i mea e hoopau aku ai i na moraki maluna o na aina Moi, e waiho hookaa ole ia ana mahope iho o ka hoolilo pau loa ia ana o ka waiwai pono i ka Moi i hala aku nei e ka luna hooponopono o ua waiwai pono la. Oia hoi ka waiwai i kupono i ka hoolilo ia pela me ke kue ole i ke kanawai, i mea e hookaa ai i na aie i olelo ia.

PAUKU 2. Ke haawiiia nei ka mana i na komisina i oleloia, o lakou pu me ke Kuhina Waiwai, e hooponopono no ka hookaa i na moraki i oleloia ma na pauku maluna iho, a e kuai aku i na bila dala Aupuni no ia mea, ma ke ano hoi e pono ai ke Aupuni.

PAUKU 3. O na aina a pau i hoolilo ole ia, a e koe ana iloko o na aina i hookaawaleia ma ke kanawai i hooholoia ma ka la 7 o Iune, M. H. 1848, e olelo ana "oia na aina pono o Kamehameha III., nona no a no kona poe hooilina, a me na hope ona a mau loa aku," a ua ili mai ia mau aina i ka Moi Kamehameha V., e hookapu loa ia ia mau aina mai keia la aku, aole no e hiki ke kuai hooliloia, aka, e hooiilia'ku i ka poe hooilina a me na hope o ka Noho Moi a mau loa aku. A ke hooholo hou ia nei,

aole no e ku i ke Kanawai ma keia hope aku, e hana i ka palapala hoolimalima no kekahi o ia mau aina, no na makahiki e oi aku ana i ke kanakolu.

PAUKU 4. He mana ko na komisina o na aina Moi e hana i na palapala hoolimalima kupono o ia mau aina, no na makahiki i manaolia he pono, i oi ole aku nae i ke kanakolu, aka hoi, aole no e ku i ke kanawai ke ohi e i kekahi uku no ka hoolimalima ana o kekahi aina Moi, e oi aku ana i ka makahiki hookahi mamua o ka manawa e uku ai, e laa no hoi ka lawe ana i kekahi uku ma ke ano he uku makana, no ke kakau inoa ana i kekahi palapala hoolimalima aina, ua papaia. A o na uku hoolimalima a me na loa a pau o ia mau aina, mahope o ka hoolawa ana no na lilo o ka hooponopono ana, na ka Moi no ia e noho ana ia manawa, a no kona mau pono wale no, a e ukuia aku e na komisina mamuli o ke kikoo ana'ku o ka Moi, koe nae ka manawa i oo ole ai ka Moi ma ke kanawai, alaila, e hooponoponoia e like me ka mea e kauohaia e ka Ahaolelo no ka pono o ua Moi opio pio la, a hiki i kona wa e oo ai. A e koe no hoi na mea i olelo ia malalo iho.

PAUKU 5. Na ua poe komisina nei e hookaawale noloko ae o na loa a pau o ia mau aina, i ka hapaha o ia mau loa i kela a me keia makahiki, a e waihoia ia mau dala ma ka Waihona Dala Aupuni, a e hooliloia aku ma ka hookaa, ana i ka uku panee maluna o na bila dala Aupuni i hoakaka mua ia, a ina ua kaa a pau loa ka uku panee, a koe iho kekahi dala, alaila, e hoihoi aku ia ma ka uku ana i ke kumupaa o ia mau bila dala, a hiki i ka manawa e hookaa loa ia ai na dala i kauohaia ma keia kanawai.

PAUKU 6. Ekolu mau hoa o ka Papa Komisina o na Aina Moi, a e kohoia lakou e ka Moi; e wae ia elua o lakou noloko ae o na hoa o ka Aha Kuhina, a e hapai laua i ka oihana komisina me ka uku ole, a o ke kolu o na komisina he luna aina ia, a e uku ia oia noloko ae o na loa o na aina, e like me ka mea a ka Moi e hooholo ai.

Ua aponoia i keia la 3 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOKUMU ANA I UKU MAU NŌ KA MOIWAHINE O EMMA.

NO KA MEA, ma na Kanawai o keia Aupuni e noho nei, ua loa a i na wahine kanemake a na Moi o Hawaii ka mahale hapakolu, iloko o na aina Moi; a no ka mea, aole no i pono ke hooemiia ka nui o ia mau aina; a no ka mea hoi, ua kupono a ua pololei e hoolakoia a e hookuonoonia ka Moiwahine o Emma, e like me ka noho hanohano ana i ku i kona ano Alii; Nolaila,

E hooholoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :

PAUKU 1. E ukuia ka Moiwahine Emma noloko ae o ka Waiihona Dala o ke Aupuni, i kela me keia makahiki, oiai kona'ola ana, i na dala he Eono Tausani, ke hookoia nae na mea i oleloia malalo iho nei.

PAUKU 2. Mamua ae o ka ukuia ana o kekahi dala i hooholoia ma keia Kanawai, e hookuu mai ka Moiwahine Emma ma ka palapala hoolilo kupono, i kona mau kuleana a pau iloko o na Aina Moi.

PAUKU 3. E hiki no i ka Moiwahine Emma e kikoo aku a loa a mai ka uku makahiki i oleloia ma ka pauku mua no ka manawa mai ka la i make ai o ka Moi Kamehameha IV., ke hookuu nae oia i kona kuleana hapakolu iloko o na Aina Moi a me kona mau haawina e ae a pau o ke Aupuni mai, mai ka la mai o ia make ana.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOHOLO AI I HAAWINA MAU NO KA MEA KIEKIE MATAIO
KEKUANAQA.

NO KA MEA, ua noho hana ka mea Kiekie Mataio Kekuanao, ka makuakane o ka Moi i hala aku nei o Kamehameha IV., a o

ka Moi e noho nei, Kamehameha V., a o ka Mea Kiekie, Victoria Kamamalu Kaahumanu, ka hooilina o ka Noho Alii, i na makahiki i oi aku i ke kanaha, mamuli o ke Aupuni, a ua pomaikai nui ka lehulehu ia ia; a no ka mea, ua hoike mai mai nei ia i kona makemake e hookuuia oia mai na hana Aupuni ae, no ka nui o kona mau makahiki; a no ka mea hoi, he kupo, oiai ua haalele ka lawelawe loihi ana e ka Mea Kiekie i na Oihana Aupuni, e hoike aku keia lahui okoa i ke aloha a me ka mahalo no kona mau hana noiau: Nolaila,

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. Ma keia, ua haawiia na ka Mea Kiekie Mataio Kekuanaoa, Eha Tausani Dala no kela makahiki keia makahiki, oiai kona ola ana, a ua kauohaia ke Kuhina Waiwai e uku aku ia mau dala, noloko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni, ma ke ano e like me na uku makahiki a me na haawina e ae a ke Aupuni e uku ai ma ka makahiki paha, a ma ka hapa makakiki paha e ukuia'i.

PAUKU 2. E hiki no i ka Mea Kiekie ke kikoo aku i ka Waihona Dala o ke Aupuni no ka haawina i oleloia ma ka pauku mua, mai ka la'ku i hooholoia'i keia kanawai; aka hoi, aole no e haawiia kekahi dala noloko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni mamuli o na olelo o keia kanawai, aia a haalele, a pau paha na kuleana o ka Mea Kiekie e loa'i i uku no kekahi Oihana malalo o ke Aupuni.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HOOKUMUIA'I I PUU DALA PALE AIE.

E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni:

PAUKU 1. E kauohaia a ma keia ua kauohaia no ke Kuhina

Waiwai e hookaawale ma ke ano pale aie, i na dala a pau i hoi-hoiia iloko o ka Waihona o ke Aupuni no ke kuai ana aku i na aina Aupuni.

PAUKU 2. O na dala a pau i hookaawaleia pela e hooliloia aku ma ke kuai ana a me ka hookaa ana i na Bila Dala Aupuni a me na Bila Aie e ae o ke Aupuni i laweia mai i kela a me keia manawa e hookaa'i ma ka Waihona Aupuni.

PAUKU 3. E kauohaia a ma keia e kauohaia no ke Kuhina Waiwai e hookaawale no ia puu dala i na loa a pau o ka Waihona ma ke kuai ana i na aina Aupuni mai ka la mua o Ianuari, 1864.

PAUKU 4. E haawi a e uku aku ke Kuhina Waiwai i ka ukupanee i ehiku hapahaneri no ka makahiki, maluna o na dala a pau i waihoia ma ka Waihona Dala Aupuni mamuli o na olelo o keia kanawai, na dala hoi i hoolilo ole ia, e like me ka mea i oleloia maluna iho.

PAUKU 5. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o kona hoolahaia ana.

Ua aponoia i keia la 31 o Dekemaba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HUIKALAI'A I KE KUHINA WAIWAI.

NO KA MEA, ua hoomaopopoia ma ka Palapala Hoike a ke Kuhina Waiwai, i waihoia mai ma ka la 15 o Okatoba i hala ae nei, ua ukuia kekahi mau puu dala mamuli o ka olelo hooholo o ka Ahakukakukamalu, no na pilikia i hiki mai me ka hoomanao ole ia mamua ; a penei ua lilo la :

No na lilo o ka hoolewa ana i ke kino kupapau o ka Mea Kiekie ka Haku o Hawaii, \$4,569 62 ; no na lilo no ka hoolewa ana i ke kino kupapau o ka Moi Kamehameha IV., \$17,897 11 ; no na lilo no na hoike i hoounaia aku i Kalafoni, \$1,000 ; kokua ku i ka wa no ka Halemai o ka Moiwahine, \$2,000 ; no ka Ili-na Alii, \$3,500. A o ka huina o ia mau dala a pau loa, he

iwakaluakumamawalu tausani, eiwa haneri kanaonokumama-
ono dala, me kanahikukumamakolu keneta ; a no ka mea, ua
poloai mai ke Kuhina Waiwai, e hookuuia oia no ia mau dala
i hooliloia : Nolaila,

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E huikalaia, a e kookuu loa ia aku ke Kuhina Wai-
wai no ia mau puu dala i hooliloia pela, a ma keia ua aponoia
kela hoolilo ana, e like me ke ano i hoikeia'i ma na lilo noloko
ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni, iloko o na makahiki elua, i
pau ai ma ka la 31 o Maraki, 1864.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

OLELO HOOHOLO.

HOOHOLOIA, o ka uku makahiki i hooholoia e ka Ahaolelo no
ke Kookua Lunakanawai Kiekie Alua, ma ka hoololi ana i ka
Pauku 846 o ke Kanawai Kivila, e hookaaia no ia haawina mai
ka la 16 aku o Feberuari, M. H. 1864, a e hookaawaleia no i
haawina no ia mea.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

E HIKI AI I KE KUHINA WAIWAI E HOOKAA AKU I KA POE HANA O
KE AUPUNI I KO LAKOU MAU HAAWINA DALA A ME KA LILO NO
KE OLA O NA KANAKA PAAHAO, A HIKI I KA WA E HOOHOLOIA
KA BILA HAAWINA.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. Ke haawiia aku nei na ke Kuhina Waiwai ka mana

e hookaa aku, noloko mai o ka Waihona Dala o ke Aupuni, i na haawina dala o kela a me keia mea o ka poe hana o ke Aupuni, i ko lakou uku kupono a me ka lilo no ke ola o na paahao, a hiki i ka manawa e hooholo loa ia ka Bila Haawina.

Ua aponoia i keia la 20 o Okatoba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

HE KANAWAI

NO KA HOOKAA ANA I NA LILO O KA AHAOLELO KAU KANAWAI
o 1864.

*E hooholoia e ke Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. E hookaawaleia na dala eono tausani (\$6,000) noloko ae o ka Waihona Dala Aupuni, i mea e uku ai i na lilo o ka Ahaolelo kau kanawai o 1864.

Ua aponoia i keia la 18 o Okatoba, M. H. 1864.

KAMEHAMEHA R.

BILA HAAWINA NO 1864 A ME 1865.

*E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae
Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni :*

PAUKU 1. O na haawina dala mahope nei, i hiki aku kona huina i na dala he elima haneri me kanahikukumamaha tausani, elima haneri me kanahikukumamaha dala me kanahikukumamaha keneta, i haawiia ia mau dala mai loko ae o na dala e waiho ana iloko o ka Waihona Dala Aupuni no na lilo o na makahiki elua, e hoomaka ana ma ka la mua o Aperila, 1864, a e pau ana i ka la 31 o Maraki, 1866.

NA KA MOI PONOL

Ko ka Moi dala ponoii me ka Oihana Alii.....	\$34,000
Puuku me ke Kakauolelo a ka Moi.....	5,000
	<hr/>
	\$39,000

HAAWINA HOOMAU.

No ka Moiwahine Emma.....	\$12,000
No ka Mea Kiekie M. Kekuanaoa.....	8,000
	<hr/>
	\$20,000

OIHANA KALAIAINA.

No ke Kuhina.....	\$8,000
No ke Kakauolelo mua.....	4,000
“ “ alua.....	3,000
Na Elele me na Kiai.....	832
Kiaaina o Maui.....	3,000
“ Kauai.....	2,000
“ Hawaii.....	2,000
“ Oahu.....	3,600
Kakauolelo Kiaaina o Oahu.....	500
“ “ Maui.....	600
“ “ Kauai.....	500
“ “ Hawaii.....	1,200
Ana Aina.....	800
Oihana Kinaiahi o Honolulu.....	5,800

No ka Makai Kickie.....	\$6,000
Makai Nui o Maui, me ka uku kakauolelo, na ka Makai Nui e malama i ka Oihana Luna Dute, me ka Luna Awa o Lahaina	4,000
Makai nui o Hawaii, me ka uku Kakauolelo, na ia Makai Nui no e malama i ka Oihana Luna Dute me ka Luna Awa o Hilo	4,000
Makai Nui o Kauai.....	1,600
No ke ola o na Lawehala.....	9,000
Luna Hale Paahao, Oahu.....	3,000
No na Makai o Oahu.....	13,000
“ “ Maui.....	4,128
“ “ Hawaii.....	1,968
“ “ Kauai.....	1,064
Lako palapala no na Aha Hoomalu a me na Aha Apana.	500
Lako palapala a me kela a me keia lilo o ka Oihana.....	1,000
Luna Leta Nui.....	3,600
Kakauolelo a ka Luna Leta Nui.....	1,600
Lawe Leta o Kauai.....	300
“ Oahu	416
“ Maui.....	600
“ Hawaii	1,500
Na lilo no ka Papa Ola, no ka uku i na Kakauolelo o na Halemai, kuai ana i ka palahēhe o lima, me ka uku o ka poe o lima, na lilo o na Aha Koronero, no ka hookaa-wale loa ana a me ka malama ana i na poe mai Lepera a me na mai e ae.....	30,000
Hoolimalima no na Kēcna Oihana.....	2,400
Kope ana i na moololo o ka Aha Kukamalu.....	200
No ke Paipalapala Aupuni, me ka hoopuka ana i Nupepa	15,000
Kokua ana i ka Mahiai me ka Eemoku.....	5,000
Luna Wai me ke Kakauolelo Makeke.	2,400
Uku o na Luna Alanui.....	8,000
Kuai ana i na mea lako hana Alanui.....	1,000
Uku poho no na Alanui.....	500
No ka hana hou ana i na Alanui ma Hawaii.....	2,000
No ka hoomaikai ana i ke Alanui ma Aalaloā, e hoolilo-ia e like me ka manao kupono o ke Kuhina Kalaiaina.	1,000
Hana hou ana i na Hale Aupuni, me ka Halemai Mowahine.....	11,250

Hale Papaa no ka Hale Dute.....	\$850
No ka Oihana Wai, na Uwapo, Mouo, me ke Awa o Honolulu.....	4,000
Uwapo o Keawaiki, Lahaina.....	700
Kuai ana i Heleuma me ka Mouo no Waialua, Oahu....	400
Hana ana i ke awa o Honomalmo.....	800
Mokumahu "Pele," e hoihoia na loa a pau i ka Oihana Kalaiaina.....	12,000
Uku no ka hopu ana i na lawchala.....	3,000
No ka Hale Lanahu me ka Hale Aila ma Waikahalulu...	1,500
Na Alahaka ma Oahu.....	1,800
" Maui, (Wailuku),.....	753 38
" " e hoililoia e like me ka manao o ke Kuhina Kalaiaina he pono.....	700
Na Alahaka ma Hawaii.....	2,000
Eli ana i ke Awa o Honolulu.....	1,600
Hale malama i na Pupule.....	12,000
Ilina e hoopaaia'na.....	8,000
	<hr/>
	\$221,961 38

OIHANA O KO NA AINA E.

No ke Kuhina.....	\$8,000
No ke Kakauolelo Oihana.....	4,000
No ke Komisina o ka Moi ma Ladana.....	1,600
Lilo o na Agena ma na Aina E.....	1,600
Uku Leta, pepa me unuhiolelo.....	2,000
No na Elele ma na Aina E.....	4,000
	<hr/>
	\$21,200

OIHANA WAIWAI.

No ke Kuhina.....	\$8,000
No ka Luna Buke Helu.....	4,000
No ka Luna Dute Nui.....	5,000
Kakauolelo o ka Luna Dute Nui.....	3,000
Kiai Oihana Dute me Awa, Honolulu.....	2,400
Luna Hale Papaa o Honolulu.....	2,000
Luna Dute me Luna Awa, Kawaihae.....	400
" " " Kealakekua.....	200
Na Kokua Kiai Dute Honolulu me awa e ae.....	1,200
Lako palapala me na lilo e ae, Hale Dute.....	1,000
Uku o na Lunahelu, 4 hapahaneri.....	10,000

Uku o na Lunaauhau, 5 hapahaneri.....	\$6,500
Kela a me keia lilo o ka Oihana.....	1,000
Uku hoolimalima kahua uapo.....	2,000
Dala kokua i ka Halemai Moiwahine.....	10,000
Dala Halemai i manaoia	2,000
Kukui Awa o Lahaina.....	500
Ukupanee maluna o ka Aie Aupuni	28,500
Ukupanee maluna o ke Dala Kula.....	4,800
“ “ “ hoonoho haumana	360
No ka hoonoho haumana.....	1,500
Kuai ana i waapa me ka uku o na hoewaapa	916
	<hr/>
	\$96,276

OIHANA KAUA.

No ke ola o na koa.....	\$40,000
-------------------------	----------

OIHANA HOONAAUAO.

No ke Kahukula Nui.....	\$4,000
No ke Kakauolelo	3,000
Lako palapala me kela a me keia lilo	1,000
No na Kula Hawaii a me na Kula Enelani, e hooliloia e ka Papa Hoonaaauao e like me ka Pauku 49 o ke Kana- wai e hoopau ai i ka Mokuna 10 o ke Kanawai Kivila a e hooponopono ai i ka Oihana Aopalapala o ke Au- puni	24,000
No ke Kula Hanalima me ka Hoopololei	6,000
	<hr/>
	\$38,000

OIHANA KANAWAI.

No ka Lunakanawai Kiekie	\$10,000
No ke Kokua Lunakanawai Mua	8,000
“ “ “ Alua.....	6,125
No ka Loio Kuhina	8,000
Hookahi Lunakanawai Kaapuni o Oahu.....	1,200
Ekolu Lunakanawai Kaapuni o Hawaii, \$600 pakahi no ka makahiki	3,600
Lunakanawai Kaapuni o Maui.....	2,400
Lilo o ka hele ana o ka Lunakanawai Kaapuni o Maui ..	200
Lunakanawai Kaapuni o Kauai	2,000
Lunakanawai Hoomalu o Honolulu	4,000
“ “ Lahaina.....	2,000

Lunakanawai Hoomalu o Hilo.....	\$1,600
Kakauolelo Aha Kaapuni, Apana 2	400
“ “ “ mua, Apana 3.....	300
“ “ “ alua, “ 3.....	300
“ “ “ “ 4.....	300
“ “ Kiekie.....	4,000
“ Alua o ka Aha Kiekie.....	2,400
Maheleolelo me Unuhiolelo Aupuni.....	2,000
Na lilo o ka Aha Kiekie me ka uku o na hoike ma na hihia karaima	2,200
Na lilo o ka Aha Kaapuni, Apana 2, me na lilo no ka hele ana o na Lunakanawai me ka Loio Kuhina.....	1,200
Na lilo o ka Aha Kaapuni, Apana 3.....	1,000
“ “ “ “ 4.....	400
Lako palapala Aha Kiekie me Kaapuni.....	500
Kuai ana i na Buke Kanawai	500
No ke pai hou ana i ka Buke I o na Olelo Hooholo o ka Aha Kiekie ma ka olelo Hawaii, a me ka Buke II ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Enelani, a me ke pai hou ana i ke Kanawai Hoopai Karaima, \$3,150—e kikooia ia mau dala mai loko ae o ka haawina no ke Paipalapala Aupuni. .	
Uku o ka Lunakanawai Apana, Puna, Hawaii.....	500
“ “ “ “ Kau, “	500
“ “ “ “ Kona A. “	500
“ “ “ “ Kona H. “	500
“ “ “ “ Kohala A. “	500
“ “ “ “ Kohala H. “	500
“ “ “ “ Hamakua, “	500
“ “ “ “ Wailuku, Maui.....	500
“ “ “ “ Hamakua, “	500
“ “ “ “ Hana, “	500
“ “ “ “ Kaupo, “	500
“ “ “ “ Lanai.....	300
“ “ “ “ Molokai	500
“ “ “ “ Ewa a me Waianae, O.,	500
“ “ “ “ Waiialua & Koolauloa, O.	500
“ “ “ “ Koolaupoko, Oahu.....	500
“ “ “ “ Hanalei & Anahola, K...	700
“ “ “ “ Lihue, Kauai.....	500

Uku o ka Lunakanawai Apana, Koloa, “	\$560
“ “ “ “ Waimea, K., & Niihau..	500

\$74,625

KELA LILO KEIA LILO.

Na lilo o ka Aha Elele	\$1,000
Haawina ku i ka wa no L. Andrews	2,000
“ “ “ Ioane II	2,000
Kakauolelo o ka Ahakukamalu, \$5 no ka la	200
Lako palapala me na lilo e ae o ia Aha	100
Kuai ana i moku no ka Mōi a me na lilo no kona kaapu- ni ana	7,173 34
Lilo no ka Ahaolelo	7,000
Waiwai o J. Dunn	408 61
“ J. Bradney	391 86
“ Takalaihī	28 21
Na uku makahiki i kaa ole (Papa C)	552
No ka hookaa ana i na uku i hookaa ole ia o na Lunaka- nawai Kaapuni o Oahu a hiki i ka la e hooholoia'i ka Bila Haawina, e nana ia ke ano o ia mea a e hookaaia e ke Kuhina Waiwai	1,200
No ke dala koe aku i ka Moiwahine Emma no ka Haawi- na Hoomau, mai ka la 30 o Novemaba, 1863, a hiki i ka la 31 o Maraki, 1864, e like me ka Pauku 3 o ke Kanawai e hookaaawale ana i Haawina Hoomau no ka Moiwahine Emma	1,333 34
Koena o ka uku o ka Loio Kuhina	125 00

\$23,512 36

HOULUULU.

No ka Mōi	\$39,000
Na Haawina Hoomau	20,000
Oihana Kalaiaina	221,961 38
“ o ko na Aina e	21,200
“ Waiwai	96,276
“ Kaua	40,000
“ Hoonaaauao	38,000
“ Kanawai	74,625
No kela lilo keia lilo	23,512 36

\$574,574 74

PAUKU 2. E kau no ke Kuhina Waiwai ma ka aoao o na loa a o ka Bila Haawina o 1862 a me 1863, i na koena a pau i haawiia ma ke kanawai i aponoia Augate 23, 1862, aole nae i ukuia a hiki i ka la 31 o Maraki, 1864, aole hoi i hoakakaia ma kahi e, a oia mau puu dala a pau, e manaoia aole e ukuia no na kumu i haawiia i kinohou.

PAUKU 3. E hoomau aku ke Kuhina Waiwai i ka uku ana o na uku makahiki i oleloia ma keia kanawai, ka uku o na koa a me na makai, na lilo o ka Oihana Kinai Ahi, ka Aha Kiekie a me na Aha Kaapuni, na Bila Aie o ke Aupuni a me ka uku hoopanee pu, a me ka uku hoopanee ma ke dala kumupaa no na kula e waiho ana iloko o ka Waihona, a hiki i ka la 30 o Iune, 1866, ke hooholo ole ia he Bila Haawina hou mamua ae o ia la.

PAUKU 4. Aole loa e ku i ke kanawai ke uku ke Kuhina Waiwai, aole hoi e ae e ukuia'ku i kekahi dala mailoko ae o ka Waihona no na kumu e ae, no na kumu wale no i hoakakaia ma keia kanawai; aka hoi, o na dala a pau i waihoia mai iloko o ka Waihona no ka manawa pokole, a ua haawiia aku no ia he palapala hoike aie, a me ka uku hoopanee ma ia dala, e ukuia no i ka manawa i oleloia me ka haawina ole, aka, ina e puka mai ka mai luku, a o ke kaua, a o ke kauaia mai, a o ke kipi, a me na pilikia e ae o ka lehulehu, alaila, e hiki no i ka Moi iloko o ka Ahakukamalu, ke haawi i na dala kupono no ia pilikia, a e hoike ke Kuhina Waiwai i ka Ahaolelo e hiki mai ana, no na dala a pau i ukuia mamuli o keia olelo.

PAUKU 5. Ua ku no i ke kanawai, ina i pau e kekahi haawina okoa iloko o kekahi oihana, e hoolawa ke poo o ka oihana ia ia noloko ae o ke koena o kekahi haawina okoa e ae, iloko o ua oihana nei, ina he koena; na ke poo o kela oihana keia oihana e hoike i ka Ahaolelo mahope iho, i ke dala i hooliloia pela; aka hoi, aole i aeia ma keia e hoolilo aku i na haawina no na hana hou ma kekahi Apana Kiaaina mawaho ae oia Apana.

PAUKU 6. He hiki ole i kekahi mea ia ia na Oihana Aupuni elua i hookaawaleia ka uku makahiki no ia mau oihana, ke ohi i ka uku i oi aku mamua o ka uku o ka mea kiekie o laua, ke oi aku ka uku o kekahi o ia mau oihana mamua o elua tausani no

ka makahiki, a, aole no e ukuia oia i kekahi uku e ae a uku i oi aku paha.

PAUKU 7. E lilo keia i kanawai mai kona la aku i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 10 o Ianuari, M. H. 1865.

KAMEHAMEHA R.

KUMUKANAWAI

I HAAWIIA E KA MOI KAMEHAMEHA V., MA KA
LOKOMAIKAI O KE AKUA, KE ALII O KO
HAWAII PAE AINA, MA KA LA 20 O
AUGATE, M. H. 1864.

PAUKU 1. Ua haawi mai ke Akua i na kanaka a pau he mau pono e pili paa loa ia lakou ; oia hoi, o ke ola, o ka noho hoopilikia ole ia mai, a me na pono e loaai mai ai, a e maluhia io ai ka waiwai, a e imi aku i na mea e oluolu ai ka noho ana.

PAUKU 2. E hoomaluia na kanaka a pau i ko lakou hoomana ana ia Iehova e like me ko lakou mana; aole nae e hanaia malalo iho o keia haawina maikai kekahi hana kolohe, a me ke kue i ka maluhia a me ka pono o ke Aupuni.

PAUKU 3. E hiki no i na kanaka a pau ke olelo, a ke palapala, a ke hoolaha wale aku paha i ko lakou mana no na mea a pau, a maluna o lakou ka hihia; aole hoi e kauia kekahi kanawai e hoohaiki ana i ka olelo a i ke paipalapala, koe wale no na kanawai kupono no ka hoomalu ana i ka Moi a me ka Ohana Moi.

PAUKU 4. E hiki no i na kanaka a pau ke akoakoa malie, me ka hoolako ole i na mea kua, e kukakuka pu no ko lakou mau pono; a nonoi aku i ke Alii, a i ka Ahaolelo o ke Aupuni, e wehe i ko lakou mau pilikia.

PAUKU 5. O ka pono o ka palapala kuu kino, no na kanaka a pau; aole hoi e laweia'ku ua pono nei. Aka, i ka manawa i hoopilikiaia ae ka maluhia o ka lehulehu no ke kipi a kua paha, o ka Moi wale no ka mea mana nana e wehe.

PAUKU 6. Aole e hoopaiia kekahi kanaka no ka hewa ofeni, ke hookolokolo ole ia mamua iloko o ke Ahahookolokolo kupono i kela hewa; a hooholoia ka olelo hoopai no ka hewa e like me ke kanawai.

PAUKU 7. Aole e hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi

karaima, a ofeni paha, ke ole ka palapala hoopii kupono, e hoomaopopo lea ana i kona karaima, a i kona ofeni paha, (koe nae ka hoopii luna nui ana, a me na ofeni kupono i ka hookolokoloia iloko o na Ahahookolokolo Hoomalu kulanakauhale, a me na Aha o na Lunakanawai Apana, a me ka hoopai koke no ka hoowahawaha i na Ahahookolokolo), a ma ka hookolokolo ana i kekahi kanaka no kona hewa, e ku no ia imua o na hoike no kona hewa, he alo no he alo; e hiki no ia ia ke kii i na hoike kokua i kona aoao, a me na mea e maopopo ai kona pono; a e hiki hoi ia ia, a i kona kokua paha, ina pela kona manao, e ninau i na hoike ana i lawe mai ai, a e ninau no hoi i na hoike o kela aoao, a me ka hai aku i na mea e maopopo ai ka pono o kona aoao. Ma na hihia a pau, malaila ka pono e hookolokoloia imua o ke jure mamua, e hoomau loa ia no ia pono ma neia hope aku, koe nae na hoopii no ka aie a me ka hoolimalima, o na dala e koiia ana ua emi iho malalo o na dala he kanalima.

PAUKU 8. Ina ua hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi ofeni, a ua hoopaiia, a ua hoopukaia paha mamuli o ka palapala hoopai kupono, alaila, aole e hiki ke hookolokolo hou ia ia no ia hewa hookahi.

PAUKU 9. Ma ka hookolokolo ana no kekahi karaima, aole e koiia kekahi kanaka e hoike kua ia ia iho, aole hoi ia e hoonole ia i ke ola, a i ka malu, a i ka waiwai paha; aia wale no mamuli o ke kanawai.

PAUKU 10. Aole no e noho kekahi i lunakanawai, a i mea jure paha, e hookolokolo i kona hoahanau, ina oia ka mea hoopii a hoopiiia paha; aole hoi i ka mea i pili ia ia, a i kona hoahanau paha, ma ke ano hui waiwai.

PAUKU 11. Aole loa e noho kauwa kuapaa kekahi kanaka maloko o keia Apuni, koe ka hoopai ana no ke karaima. Ina hoi e hiki mai kekahi kauwa kuapaa ma keia Pae Aina, o kona lanakila no ia.

PAUKU 12. E malu no kela kanaka me keia kanaka ma kona kino, a me kona hale, a me kana mau palapala a me kona waiwai; aole e hopuia, aole hoi e huliia me ke kumu ole; aole hoi e hoopukaia ka palapala kena ke maopopo ole ke kumu pono ma ka hoohuoi, a ma ka hoohiikiia o ka mea nana i hoopii; a e hoaka-

kaia iloko o ua palapala nei, kahi e huliia a me na kanaka, a mea e ae paha e hopuia.

PAUKU 13. Ke hoomalu nei ka Moi i kona Aupuni, no ka pono o na kanaka a pau malalo ona; aole hoi e imiia ka pono a me ka hanohano, a me ka waiwai o ka mea hookahi, a o ka ohana hookahi paha, a o ka poe ano hookahi paha o kona lahui-kanaka.

PAUKU 14. He kuleana ko kela kanaka keia kanaka e noho ana maloko o ka lahui, e hoomalu pono ia ma na mea maikai o kona ola, a o kona waiwai, a o kona keakea kumu ole ia paha, e like me na kanawai; a nolaila, e koiia aku oia e haawi mai i kekahi mahale kupono o kona waiwai, i mea e mau ai ia maluhia; a e kokua mai hoi me kona kino pono; a i ole ia, me kekahi mea like paha, ke pono. Aka, aole nae e ohia ke kauwahi o ka waiwai o kekahi kanaka, aole hoi e haawii no ka pomaikai o ke Aupuni, me kona ae ole; a i ole ia ma ka hooholo ana o ka Hale Ahaolelo, koe nae na hana kua o ke Aupuni, i ka wa kua, a me ka manawa hoohaunaale kuloko. Ina e laweia i kekahi manawa ka waiwai o kekahi kanaka no ka pilikia o ke Aupuni, e loa no ia ia ka uku kupono no ia waiwai.

PAUKU 15. Aole loa e kaulia, a e ohia kekahi dala kokua, a o kekahi dute paha, a o kekahi auhau paha, o kela ano keia ano, me ka ae ole o ka Hale Ahaolelo; aole hoi e unuhia'e kekahi dala oloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni, me ka ae ole o ia Ahaolelo, koe nae ka hiki ana mai o na pilikia, oia ke kua, ke kauaia mai e ka aina e, ke kipi, ka mai ahulau, a me na pino e ae o ka lehulehu, i ka wa i akoakoa ole ai ka Ahaolelo; aole hoi ma ia manawa me ka ae ole o na Kuhina a pau, a me ka hapanui o na hoa a pau o ka Ahakukakukamalu. A na ke Kuhina Waiwai e hoike pakahi aku i ka Ahaolelo no ia mau dala i hooliloia.

PAUKU 16. Aole loa e kaulia kekahi kanawai i pili i kekahi hana i hala e mamua.

PAUKU 17. E noho no na koa a pau malalo iho o na kanawai o ka aina; aole loa e hoonohoia kekahi koa ma ka hale o kekahi kanaka i ka wa haunaale ole, me ka ae ole o ka mea hale; aole hoi i ka wa kua, aka, ma ke ano wale no i hoakakaia e ka Ahaolelo kau Kanawai.

PAUKU 18. Aole no e hopuia kekahi kanaka koho ma ka la koho, oiai kona noho ana ma ia hana ; a pela hoi i kona hele ana mai, a i kona hoi ana'ku mai kahi o ke koho ana, aole ia e hopuia, koe nac na hihia kipi, ka feloni, a me ka hoohaunaele.

PAUKU 19. Aole auia kekahi kanaka koho ma ka oihana koa i ka la koho a hiki ole ia ia ke koho, ke ole ia he wa kaua, a he wa pilikia paha o ke Aupuni.

PAUKU 20. E maheleia ka Mana Nui o ke Aupuni, i ekolu apana okoa, oia hoi, ka Mana Hooko, ka Mana Kau Kanawai, a me ka Mana Hookolokolo. E kukaawale ia mau mana ekolu ; aole hoi e noho kekahi Lunakanawai Ahakakau iloko o ka Hale Ahaolelo.

PAUKU 21. O ke ano o keia Aupuni, he Aupuni Alii e hoonopono ia malalo o ke Kumukanawai ; malalo hoi o ka Moi Kamehameha V., a me kona mau Hooilina, a me kona mau Hope.

PAUKU 22. E hoomau loa ia ka Leialii no ka Moi Kamehameha V., a me na hooilina aku o kona kino i hapaiia malalo o ke Kanawai, a i ka lakou mau mamoo aku ma ke Kanawai, ma ka lalani pololei ; a i nele ia, e ili aku ka Leialii i ka Mea Kiekie ke Kama Alii Wahine, Victoria Kamamalu Kaahumanu, a me na hooilina aku o kona kino i hapaiia malalo o ke Kanawai, a i ka lakou mamoo aku ma ke Kanawai, ma ka lalani pololei. E ili aku i ke keikikane hanau mua a me na hooilina aku o kona kino ; a i nele i ke keikikane ole, alaila, i ke kaikamahine hanau mua, a me na hooilina aku o kona kino. A i nele loa i ka hooilina ole e like me ka olelo maluna iho, alaila, e ili aku ka Leialii i ka mea i kohoia e ka Moi me ka ae ana o na 'Lii, a i hoolahaia hoi, oiai e ola ana ka Moi ; aka, ina aole i kohoia a i hoolahaia pela, a ua hakahaka ka Noho Alii, alaila, na ka Aha Kuhina mahope iho o ka ikeana o ia hakahaka, e kauoha koke aku e halawai ka Hale Ahaolelo, a na ia kau Ahaolelo e koho ma ka balota i kekahi alii hanau o ka aina, i Alii e noho ma ka Nohoalii, a mamuli o ia hoonohoia ana, e hoomaka ai he Ohana Moi hou ; a e pili ia ia a me kona mau mamoo aku, ke kanawai e kau nei no ka ili ana'ku o ka Leialii i ka Ohana Moi o Hawaii nei.

PAUKU 23. Aole no e ku i ke Kanawai ka mare ana o kekahi

o ka Ohana Moi o Hawaii nei, ina hoi he hooilina ia no ka Leialii malalo o ke Kanawai, me ka ae ole mamua o ka Moi e noho ana ia manawa. O na mea a pau o ka Ohana Moi i hana i kuikahi mare ma ia ano, e lilo ko lakou mare ana i mea ole ; a o ka mea i hana ia kuikahi mare, e hiki no ke kapaeia kona kuleana i ka Nohoalii mamuli o ka hoolahaia ana pela e ka Moi. Mahope iho o ia hoolaha ana, e hooliloia ke kuleana Moi o ka mea i hana ia hewa, i ka hooilina mahope iho ona, e like me he mea la ua make ka mea nana i hana ia hewa.

PAUKU 24. E hooihiki ka Moi Kamehameha V., a o kona mau Hope Alii i ko lakou wa e hiki aku ai i ka Nohoalii, penei :

Ke hooihiki nei au imua o ke Akua Mana Loa, e malama mau i ke Kumukanawai o ke Aupuni, a e hooponopono no au i ke Aupuni e like me ke Kumukanawai.

PAUKU 25. Aole loa e noho ma ka Nohoalii kekahi kanaka i hoahewaia mamua no kekahi karaima nui, aole hoi kekahi pupule a hupo paha.

PAUKU 26. O ke Alii ka Alihikaua maluna o na koa a me na manuwa, a me na mea kuaa e ae ma ka moana a ma ka aina, a nona ka mana ma ona iho, a ma o kekahi Luna Koa, a mau Luna paha ana e koho ai, e ao a e hooponopono i ua mau mea kuaa nei, mamuli o kona mana he pono a e malu ai ke Aupuni. Aka, aole e pono ia ia ke hapai i ke kuaa me ka ae ole o ka Hale Ahaolelo.

PAUKU 27. Na ka Moi e kukakuka pu ana me kona Ahakukakukamalu, e hoopanee i ka hoopai, a e kala aku i ka hala, mahope o ka hoahewaia ana, no na hewa a pau, koe nae na hoopii luna nui imua o na 'Lii.

PAUKU 28. Na ka Moi e kukakuka pu ana me kona Ahakukakukamalu, e hoakoakoa i ka Ahaolelo ma kahi e noho ai ke Aupuni, a ma kahi e paha, ke pilikia ia wahi no kekahi enemi, a no kekahi mai ino paha ; a ina e kue ka Hale Ahaolelo me ka Moi, nana no e hoopanee, a hoopau, a hookuu paha i ka Hale Ahaolelo, aole nae mawaho o kela halawai ae. Ina hoi he pilikia, e hiki no ia ia ke hoakoakoa mai i ka Hale Ahaolelo no ia wa pilikia.

PAUKU 29. Na ka Moi ka mana e hana i na kuikahi. O na

kuikahi e hoololi ana i na dute maluna o ka waiwai o na aina e mai, a e hoololi ana paha i kekahi kanawai, e hoikeia imua o ka Hale Ahaolelo no kona ae ana. Na ka Moi e koho i na Elele Aupuni e hoounaia'ku, a e haawiia ka lakou palapala hookohu a me na kauoha e like me na kanawai iwaena o na aupuni.

PAUKU 30. Na ka Moi no e ae, a e hooia i na Elele Aupuni i hoounaia mai ; nana no hoi e hai aku imua o ka Hale Ahaolelo i ke ano o ka noho ana o ke Aupuni i kela manawa i keia manawa, ma kana Olelo Alii ; a e hai aku hoi ia lakou i na mea ana i manao ai he pono na lakou e imi.

PAUKU 31. He kapu loa ke kino o ka Moi a me ka maluhia ; maluna o na Kuhina ka hihia o na Oihana. Na ka Moi ka Mana Hooko. Aole no e paa na kanawai i hooholoia e ka Hale Ahaolelo, aia kakau ka Moi i kona inoa.

PAUKU 32. Ina ma kekahi manawa i ka make ana o ka Moi, ua emi na makahiki o ka Hooilina malalo o ka umikumamawalu makahiki, alaila, e hookoia ka Mana Moi e kekahi Kahu Malama Aupuni ; a i ole ia, e ka Aha Kahu Aupuni, e like me ia i hoakakaia mahope ae nei.

PAUKU 33. Ina he manao ko ka Moi i kekahi manawa e hele aku mawaho o keia Aupuni, alaila, e hiki no ia ia e koho i kekahi i Kahu Malama Aupuni, a i Aha Kahu Aupuni paha, nana e hooponopono i ke Aupuni ma ka inoa o ka Moi ; a pela no e hiki ai i ka Moi ma kana palapala kauoha hope, e koho i kekahi i Kahu Malama Aupuni, a i Aha Kahu Aupuni paha nana e hooponopono i ke Aupuni no ka manawa i lawa ole ai na makahiki o ka Hooilina Moi ; a i ka make ana o kekahi Moi, a e ola ana kona Hooilina malalo nae o na makahiki he umikumamawalu, me ka hana ole o ka Moi i kona palapala kauoha hope, alaila, e hooliloia ka Aha Kuhina e noho ana ia wa i Aha Kahu Aupuni, oiai ka manawa e akoakoa ana ka Ahaolelo ; a e kauoha lakou e halawai koke ka Hale Ahaolelo. Ma ia halawai ana o ka Hale Ahaolelo, e koho koke no lakou ma ka balota i kekahi i Kahu Malama Aupuni, a i Aha Kahu Aupuni paha, nana e hooponopono i ke Aupuni ma ka inoa o ka Moi, a e hooko i na hana a pau i haawiia na ka Moi e hana malalo o ke Kumukanawai, a hiki aku ia i ka pau ana o na makahiki he umikumamawalu, oia hoi na makahiki e oo ai ka Moi.

PAUKU 34. O ka Moi, oia ke Alii Nui maluna o na 'Lii a me na kanaka a pau. Nona no ke Aupuni.

PAUKU 35. O na inoa hanohano a pau a me ka nani, a me ka hoalii ana, mai ka Moi mai no lakou.

PAUKU 36. Na ka Moi e hana i ke dala, a e hooponopono i ke dala ma ke kanawai.

PAUKU 37. E hiki no i ka Moi i ka wa i kauaia mai, a hanae paha no ke kipi, ke hoolilo i kona Aupuni a pau, a i kekahi hapa paha, malalo o ke kanawai koa.

PAUKU 38. Aole e hoanoeia ka Hae o ke Aupuni, me ka ae ole o ka Ahaolelo kau Kanawai.

PAUKU 39. Ua kapu loa ko ka Moi mau aina pono, a me kona waiwai e ae.

PAUKU 40. Aole no e hiki ke hoopiia a hookolokoloia ka Moi iloko o kekahi Ahahookolokolo o ke Aupuni.

PAUKU 41. E mau no ka Aha Kukakuka o ke Aupuni, e imi pu me ka Moi ma na mea a pau e pili ana i ka pomaikai o ke Aupuni, i na manawa a pau a ka Moi e makemake ai, a e kokua ia ia ma ka hooponopono ana i na mea i pili i na Oihana Hooko o ke Aupuni, e like me kana kauoha; a e kapaia'ku ia Aha, o ka Ahakukakukamalu o ka Moi. Na ka Moi e koho i na hoa o ia Aha, a e noho lakou oiai ko ke Alii makemake.

PAUKU 42. Eia na hoa kuka o ka Aha Kuhina o ka Moi: o ke Kuhina no ko na Aina e, o ke Kuhina Kalaiaina, o ke Kuhina Waiwai, a me ka Loio Kuhina o ke Aupuni; a e noho lakou i mau hoa ma ka Ahakukakukamalu o ka Moi. Na ke Alii e koho a e hookohu ia lakou, a e noho lakou ma ka oihana oiai ko ka Moi makemake; e hiki no nae ke hoopiia imua o na 'Lii. Aole e paa kekahi hana a ka Moi ke ole i kakauinoia e kekahi Kuhina, a ma ia kakau ana a ke Kuhina, ua ili ka hihia maluna ona.

PAUKU 43. E hoonohoia ko lakou mau Keena Oihana ma kahi e noho ai ke Aupuni; a maluna o lakou pakahi ka hewa o ka hana a ko lakou mau hope me na kakauolelo. E noho no lakou mamuli o ka lakou oihana ma ka Hale Ahaolelo, mawaena o na 'Lii.

PAUKU 44. E hoike aku ke Kuhina Waiwai imua o ka Hale Ahaolelo, ma ka inoa o ke Aupuni, ma ka la mua o ka halawai ana o ka Ahaolelo kau Kanawai, i ka palapala hoike o na loa me na lilo o ka Waihona Dala, ma ka olelo Hawaii me ka olelo Enelani.

PAUKU 45. O ka mana kau kanawai o na apana ekolu o keia Aupuni, aia no i ka Moi a me ka Hale Ahaolelo. Aia no iloko o ia Ahaolelo na 'Lii i hoonoa e ka Moi, a me ka Poeikohoa e na makaainana, e noho pu ana.

PAUKU 46. E akoakoa ka Ahaolelo kau Kanawai i kela alua keia alua makahiki ma ka malama o Aperila, a i ka manawa e ae e like me ka manao ana o ka Moi he pono, e imi i na mea e pono ai ke Aupuni. E kapaia keia aha, o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni Hawaii.

PAUKU 47. E hooiki pakahi kela hoa keia hoa o ka Hale Ahaolelo, penei : Ke hooiki nei au imua o ke Akua Mana Loa, e kokua au mamuli o ke Kumukanawai o ke Aupuni Hawaii, a e hana pololei me ka ewaewa ole i ka'u hana iloko o keia Hale Ahaolelo.

PAUKU 48. Na ka Ahaolelo kau Kanawai ka mana e hoololi i ke Kumukanawai e like me ka olelo mahope ae nei, a e kau i kela manawa keia manawa i na kanawai kupono a pau, ke kue ole nae i keia Kumukanawai.

PAUKU 49. E hoike aku ka Moi i kona ae ana i kekahi bila a olelo hooholo paha i hooholoia e ka Hale Ahaolelo, ma ke kau ana i kona inoa, mamua o ka hoopanee loa ana o ka Ahaolelo. Aka, ina ua pono ole ua bila nei i kona manao, e hoihoi aku no oia i ua bila la i ka Hale Ahaolelo ; a e kakauia ia hoihoi ana mai iloko o ka buke moolelo o ua Hale nei, alaila, aole e hana hou ia ua bila la ma ia akoakoa ana.

PAUKU 50. Na ka Hale Ahaolelo e hooponopono i ka noho ana o kona poe ponoi ; a na ka hapanui e hooholo i na hana a pau ; aka, e hiki no i ka hapa uuku ke hoopanee i ka halawai i kela la i keia la, a e koi aku no hoi i na mea i hiki ole mai e akoakoa pu me lakou, mamuli o ka hana a me ka hoopai i hooholoia e ua hale la.

PAUKU 51. Na ka Hale Ahaolelo e koho i kona mau Luna, a e kau i na kanawai e holo ai kana hana.

PAUKU 52. Na ka Hale Ahaolelo e hoopai ma ka halepaahao no na la aole oi aku mamua o ke kanakolu, i kela kanaka i keia kanaka, aole oia no lakou, ke hoomaewaewa oia i ua hale nei ma ka hana hooahaunaale, a hooawahawa paha iloko ona, a ke hoolaha oia i kekahi moolelo waliahee no ka hana o ka Ahaolelo, a he olelo hoinoino paha, a ke hooweliweli paha oia i kekahi o ua Hale nei ma ka hana ino i kona kino, a i kana waiwai paha, no kekahi mea ana i hana ai, a i olelo ai paha iloko o ua Hale nei ; a ke lele ino paha oia i kekahi o ua poe la no ua mau mea nei, a ke lele ino a hopu paha oia i kekahi hoike, a i kekahi kanaka e ae paha i kauohaia e ka Hale i kona hele ana ilaila, a hoi ana paha, a ke hoopakele paha oia i kekahi kanaka i hopuia mamuli o ke kauoha a ua Hale nei.

PAUKU 53. Na ka Hale Ahaolelo e hoopai i kona poe ponoi no na hana hooahaunaale.

PAUKU 54. E malama ka Hale Ahaolelo i buke moolelo no kana mau hana ; a ina e makemake ka hapalima hookahi o ka poe e noho ana i ka hale, alaila, e kakauia iloko o ua buke nei, na inoa o ka poe ae a me ka poe hoole o ka Hale i kela hana keia hana.

PAUKU 55. Aole loa e hopuia kekahi o ka poe Ahaolelo, oiai e noho ana oia mamuli o ia Aha, a e hele ana ilaila, a e hoi aku ana paha, koe nae ke kipi, ka feloni, a me ka hooahaunaale ; aole e hookolokoloia kekahi o lakou imua o kekahi Ahahookolokolo e, a i kauwahi e paha, no kekahi olelo, a olelo paio paha ma ka Hale Ahaolelo.

PAUKU 56. E uku ia ka Poeikohoa e na makaainana, no ka lakou hana e like me ka mea i oleloia ma ke kanawai, noloko ae o ka Waihona Dala Aupuni ; aole no nae e hoonuia keia uku i ka makahiki i hooholoia ai ka olelo e hoonui i ka uku ; aole hoi e kaulia kekahi kanawai e hoomahuahua ana i ka uku o ua poe la, mamua o na dala hookahi haneri me kanalima no kela halawai ana keia halawai ana o ka Ahaolelo.

PAUKU 57. Na ka Moi no e koho i na Alii, a e noho lakou ma ia Oihana a pau ko lakou ola, e like nae me ka Pauku 53 ; aole nae e oi aku ko lakou nui mamua o ka iwakalua.

PAUKU 58. Aole e kohoia kekahi he Alii ke hiki ole aku kona

mau makahiki he iwakaluakumamakahi, a ke ole hoi oia i noho i na makahiki elima ma keia Aupuni.

PAUKU 59. E noho na Alii i Ahahookolokolo, no lakou wale no ka mana a pau e hoolohe a e hooponopono i na hoopii nui a pau i hoopiiia'i e ka Poeikohoia ma ko lakou ano Aha Ninaninau Nui o ke Aupuni, i kekahi Luna Nui, a mau Luna Nui paha, no ka lakou Oihana ; mamua aku o ka hookolokolo ana i kela hoopii nui keia hoopii nui, e hooihiki pakahi na Alii e hookolokolo pono me ka ewaewa ole i ka mea i hoopiiia'i, mamuli o na hoike a me ke kanawai. Aole nae e oi aku ka lakou olelo hoahewa i ka hoopau ana i kona noho luna ana, a me ka hoole loa i kona noho hou ana ma kekahi oihana e hanohano ai a e waiwai ai paha, malalo iho o keia Aupuni. Aka, e hiki no i ka mea i hoahewaia pela ke hoopii hou ia, a e hookolokolo hou ia, a e hoahewa hou ia, a e hoopai hou ia mahope, mamuli o ke kanawai o ka aina. Aole e noho kekahi Kuhina i Alii ma ka hookolokolo ana i kekahi hoopii luna nui.

PAUKU 60. E mahele likeia ka Poeikohoia e na Makaainana, a e hooponoponoia e ka Ahaolelo kau kanawai mamuli o ka nui o na kanaka, e hoakakaia i kela manawa keia manawa ma ko ke Aupuni helu ana. Aole e emi mai ka nui o ka Poeikohoia malalo o ka iwakaluakumamaha, aole hoi e oi aku maluna o ke kanaha ; a e koho ia lakou i kela makahiki alua, keia makahiki alua.

PAUKU 61. Aole no e kohoia kekahi Lunamakaaainana ina he pupule a he hupo paha, a ke ole ia, he kanaka malalo o ka Moi, a ke hiki ole aku oia i na makahiki he iwakaluakumamakahi, a ke ike ole hoi i ka heluhelu a me ke kakaulima, a ke maopopo ole hoi ia ia ka helu waiwai, a ke ole hoi oia i noho ma keia Aupuni i ekolu makahiki, a o ka makahiki hope mamua iho o kona kohoia ana ; a ke ole hoi ona waiwai paa hihia ole iloko o keia Aupuni e like me elima haneri dala, a i ole ia, o kona loa nae i kela makahiki keia makahiki, aole i emi malalo o na dala he elua haneri me kanalima, i loa noloko mai o kekahi waiwai, a o kekahi hana kupono ma ke kanawai paha.

PAUKU 62. O kela kanaka keia kanaka malalo o ka Moi, ina ua hookaia kona auhau, a ina ua hiki aku oia i na makahiki he iwakalua, a ina ua noho paa ma keia Aupuni i hookahi makahi-

ki mamua iho o ka la-koho, a ina he waiwai paa hihia ole kona iloko o keia Aupuni e like me hookahi haneri me kanalima dala, a i ole ia he aina hoolimalima kona, a o ka uku hoolimalima he iwakaluakumamalima dala o ka makahiki, a i ole ia, o kona loa makahiki, aole i emi malalo o na dala he kanahikukumamalima i loa noloko mai o kekahi waiwai, a o kekahi hana kupono ma ke kanawai paha; a ua ike oia i ka heluhelu a i ke kakaulima, ina i hanauia mahope mai o ka makahiki 1840; a ina ua hookomo oia i kona inoa ma ka papa inoa o ka poe koho o kona apana, e like me ke kanawai, e hiki no ia ia ke koho i kekahi kanaka a mau kanaka paha o ka Poeikohoa no ia Apana; aka hoi, aole e hiki i kekahi kanaka pupule a hupo paha ke koho, aole hoi i kekahi kanaka i hihia i ke karaima nui ma ka hookolokolo ana ma keia Aupuni, ke ole i kala e ia kona hewa e ka Moi, a ke ole hoi i loa ia ia na pono a pau o ke kanaka kupa ma ia kala ana.

PAUKU 63. E hiki no ke hoonuia ma ke kanawai ke ana waiwai o ka Poeikohoa e na Makaainana, a me ko na kanaka koho.

PAUKU 64. E pili ka mana o ka Oihana Hookolokolo iloko o ka Ahahookolokolo Kiekie hookahi, a ma na Ahahookolokolo malalo iho, i hoonohoa i kela manawa keia manawa e ka Ahaolelo kau Kanawai.

PAUKU 65. Ma ka Ahahookolokolo Kiekie, e hoonohoa kekahi Lunakanawai Kiekie, a me na Lunakanawai hoa, aole emi malalo o elua, a e hiki i kekahi o lakou e noho a e hooponopono i kekahi halawai o ua Aha nei. E paa na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie i ka lakou Oihana, oiai e pono ka lakou hana ana, e pili nae ia lakou ka hoopiiia imua o na Alii; a e loa ia lakou i ka wa maopopo, ke kauwahi uku no ka lakou hana ana; a oiai lakou i paa i keia Oihana, aole e hooemiia ua uku nei; aka hoi, e hiki ke hoopauia kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o kekahi Ahakakau paha, ma ka olelo ae like i hoolohoa e na hapakolu elua iloko o ka Hale Ahaolelo, no ke kumu kupono i ka manao o ka Moi. E lohe mua no nae ka Lunakanawai i ka hoopii imua o ka Ahaolelo, a e lilo ia ia ke kope o na kumu hoopii, he umi la mamua o ka hana ana imua o ka Hale Ahaolelo. E hooloheia nae ka Lunakanawai i hoopiiia, imua o ka Hale Ahaolelo.

PAUKU 66. E maheleia ka mana o ka Oihana Hookolokolo iwaena o ka Ahahookolokolo Kiekie, a me na Ahahookolokolo e ae o ke Aupuni malalo iho, e like me ke kuhikuhi ana o ka Ahaolelo i kela manawa keia manawa. A o ka loihi o ka noho ana ma ka Oihana o na Lunakanawai o na Aha malalo iho o ka Aha Kiekie, e hoakakaia ma na kanawai e pili ana ia lakou.

PAUKU 67. E pili ka mana o ka Oihana Hookolokolo i na hana a pau ma ke kanawai a me ke kaulike, malalo iho o ke Kumukanawai, a o kekahi Kanawai o keia Aupuni, a me na kauhahi i hanaia, a e hanaia'na paha malalo iho o ko lakou mana; a i na hana a pau e pili ana i na Elele Aupuni a me na Kanikela, a i na hana hoi e pili ana i ka oihana hookolokolo moku, a me ka hoomalu moana.

PAUKU 68. E noho no ka Lunakanawai Kiekie i Lunakanawai Kaulike o ke Aupuni, a e noho Peresidena oia o na'lii oiai e hookolokoloia ana kekahi hoopii imua o lakou, ke ole oia ka mea i hoopiiia; a ia ia ka mana e hana ma ke kaulike a ma na mea e ae, e like me ka haawi ana o ke Kanawai ia ia; aka, e nana houia na mea i hooholoia e ia e na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, ke hoopii hou ia ilaila. Ina i hoopiiia ka Lunakanawai Kiekie imua o na'lii, alaila, e noho kekahi kanaka i hookohuia e ka Moi, i Peresidena ma ia hookolokolo ana.

PAUKU 69. E paa loa maluna o na aoao a pau, na olelo i hooholoia ma ka Ahahookolokolo Kiekie, e ka nui o na Lunakanawai o ia Aha; aole hoopii hou aku.

PAUKU 70. E hiki no i ka Moi, i kona Aha Kuhina, a me ka Hale Ahaolelo, ke kauoha i na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, e hoike i ko lakou mana no na hana nui ma ke kanawai, a me na wa pilikia a hanohano nui.

PAUKU 71. Na ka Moi e hookohu i na Lunakanawai o ka Ahahookolokolo Kiekie, a me na Lunakanawai a ae o na Ahakakau; a e hooponoponoia ma ke kanawai ko lakou uku.

PAUKU 72. Aole no e noho a hookolokolo kekahi Lunakanawai oia wale no, i kekahi hihia i hoopii hou ia, a i kekahi hihia e hookolokolo hou ia ana, ana i hooholo ai mamua.

PAUKU 73. Ina ua hoahewaia kekahi mamuli o ke Kanawai, no ka aihue, uku kipe, hoohiki wahahee, apuka, huna waiwai i

haawiia ia ia e malama, a me na hewa nui e ae, aole loa oia e noho ma kekahi oihana e hanohano ai, a e waiwai ai paha, malalo iho o ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, ke ole i kala e ia kona hala e ka Moi ma ka hoihoi ana'ku i kona mau pono Kivila, a ma ia kala ana, ua hoomaopopoia ua hiki no ia ia e noho ma kekahi Oihana e hanohano ai, a e waiwai ai paha malalo o ke Aupuni.

PAUKU 74. Aole loa e noho kekahi Luna o keia Aupuni ma kekahi Oihana o ke Aupuni e, aole hoi e lawe i ka uku makahiki o kekahi Aupuni e mai.

PAUKU 75. Na ka Ahaolelo e hooholo i ka Bila Haawina no na makahiki elua, mahope o ka noonoo pono ana i ka palapala a ke Kuhina Waiwai e hoike aku ai imua o lakou, e hoakaka ana i ka loa mai a me ka lilo aku no na makahiki elua i hala, a me na makahiki elua e hiki mai ana.

PAUKU 76. Penei e hooholoia'i na Bila a me na Kanawai a pau, "E hooholoia e ka Moi a me ka Hale Ahaolelo o ko Hawaii Pae Aina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai o ke Aupuni."

PAUKU 77. I mea e hihia ole ai, no ka hui o na mea ano okoa iloko o ke kanawai hookahi, e hookaawaleia ke kumu hookahi ma ke kanawai hookahi, a e hoakakaia ke kumu ma ke poo.

PAUKU 78. E mau no na kanawai e kau nei me ka mana mau a hiki i ko lakou hoololi hou ia ana, a hoopauia ana paha o ka Ahaolelo kau Kanawai, koe nae na kanawai kua i keia Kumukanawai. E ole loa na kanawai kua i keia Kumukanawai, na kanawai e kau nei a me na mea e hooholoia mahope ae nei.

PAUKU 79. E paa keia Kumukanawai mai ka la iwakalua o Augate, makahiki hookahi tausani ewalu haneri me kanaonokumamaha; aka, i ole e hemahema na hana hooponopo, a hihia paha ke Aupuni no ka hoololi ana, nolaila, o na Luna o keia Aupuni, i ka wa e paa pono ai keia Kumukanawai, e malama pono lakou, a e hana hoi me na mana a pau i haawiia ia lakou, a kohoia kekahi poe e aku paha e pani i ko lakou hakahaka.

PAUKU 80. E hiki no ke hoakaka aku i kekahi mea hoololi hou, a i mau mea hoololi hou paha, i keia Kumukanawai iloko o ka Hale Ahaolelo, a ina e aeia ka mea, a mau mea hou nei paha

i ka hapanui iloko o ka Hale, alaila, e kakauia ua mea la iloko o ka buke moolelo o ka Hale, me na inoa o ka poe ae me ka poe hoole; a e hoopaneeia ia mea, no ka akoakoa hou ana ae o ka Ahaolelo. E hookaulanaia ua mea hou nei i ekolu malama mamua ae o ka la e koho ai ka Poeikohoia e na Makaainana; a ina ma ia Ahaolelo hou ana, e aeia ua mau hoololi hou nei paha, i elua hapakolu o na hoa a pau o ka Hale Ahaolelo, a e hooia ia e ka Moi, alaila, e lilo kela mea hoololi hou iloko o ke Kumu-kanawai o keia Aupuni.

KAMEHAMEHA R.

PAPA KUHIKUHI.

	AOLA.
AGENA—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 956 o ke Kanawai Kivila.....	15
AIE—He Kanawai e papa ana i na hoopii no na Aie Waiona ma na hale kuai liliu.....	26
AINA MOI—He Kanawai e hoopau ai i na Moraki maluna o na Aina Moi, a e papa ana a mau loa aku i ka hoolilo ana o ua mau aina la.....	67
AHAOLELO—He Kanawai no ka hookaa ana i na lilo o ka Ahaolelo Kau Kanawai o 1864.....	74
AHA KAAPUNI—He Kanawai e hoopau ai i ka Ahahookolo-kolo Kaapuni o ka Apana Akahi.....	16
AWA—He Kanawai e hoololi ana i ka Mokuna 7, Haawina 2, o ke Kanawai Kivila, no na Palapala Ae i ka poe Kuai Awa.....	3
EEMOKU—He Kanawai e hoomakaukau ai no ka lawe ana mai i na kanaka hana, a e kokua ai i na Eemoku mai na aina e mai.....	58
OHUA EEMOKU—He Kanawai e hooponopono ai i ka lawe ana i na ohua eemoku mawaena o na mokupuni o keia Pae Aina.....	50
OLELO HOIKE—He Kanawai e kokua hou ai i ke kakau ana i na olelo o na hoike.....	23
UKU HOOLIMALIMA—He Kanawai e kokua ai i ka ohi ana i na uku hoolimalima.....	25
UKU MAKAHIKI—He Kanawai e pili ana i ka uku makahiki o na luna a me ka poe hana Aupuni.....	73
UKU LETA—He Kanawai e hoololi ai ka Pauku 407 o ke Kanawai Kivila.....	8
HAAWINA—He Bila Haawina no na makahiki 1864-5.....	75
HAKAKA—He Kanawai e hoololi ai i ka Mokuna 34 o ke Kanawai Hoopai Karaima.....	16

HALAWAI HOOKUI MA KA MOANA—He Kanawai e pale aku ai i ka halawai hookui ana o na moku ma ka moana ..	53
HOKOLOKOLO JURE—He Kanawai e kau palena ai no ka hookolokolo jure ana, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 7 o ke Kumukanawai	19
HALE HULA HAOLE—He Kanawai e hooponopono ana i na hale hula haole	31
HOIKE LEALEA—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 98 o ke Kanawai Kivila	4
HOOIAIO MARE—He Kanawai e kokua ai i ka hooiaio mare ana	21
HOOIAIO KANIKELA—He Kanawai e kauoha ana e pakuniia ka Palapala Hooiaio o na Kanikela ma na Papa Hoiike Waiwai e hookomoia mai, mai na aina e mai	60
HOKOLOKOLO JURE—He Kanawai e hookolokolo jure ai i na kumu hihia ma ka hooponopono ana i na Waiwai Hoolina	20
HOOILO ANA O NA KEIKI—He Kanawai e pili ana i ka hoolilo ana o na keiki	27
HOLOHOLONA AEA—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 240 o ke Kanawai Kivila	6
HOLO PILI AINA—He Kanawai e hoomau ana i na pono i haawia i kekahi poe ona ma kekahi Kanawai i kapaia "He Kanawai e kokua ai i ka holo aku holo mai mawae-na o keia mau Mokupuni," i hooholoia i ka la 25 o Iulai, M. H. 1862	27
KA HOLO ANA O NA KANAKA MAOLI—He Hanawai hoole i na kanaka maoli aole e haalele wale i keia Pae Aina ..	57
KA MOIWAHINE EMMA—He Kanawai e hookumu ana i uku mau no ka Moiwahine Emma	70
KEKUANA OA, M.—He Kanawai e hooholo ai i haawina mau no ka Mea Kiekie Mataio Kekuanaoa	70
KEPA LUINA HAOLE—He Kanawai e hoololi ana i ka Pauku 130 a me 131 o ke Kanawai Kivila	4
KEPA LUINA KANAKA MAOLI—He Kanawai e hoololi ana i ka Pauku 143 a me 146 o ke Kanawai Kivila	5.
KUHINA WAIWAI—He Kanawai e huikala ai i ke Kuhina Waiwai	72
KULA HOPOLOLEI—He Kanawai e kauoha ana i ka Papa Hoonauao i Kula Ao Hanalima me ka Hoopolelei	33

KULEANA KOPE—He Kanawai e kokua ai i ka naauao iloko o keia Aupuni, ma ka hooponopono ana i na kuleana iloko o na kii i kahaia, na palapala honua, a me na buke a ka poe nana ia i kakau, a me na ona o ia mau mea.....	36
KUMUKANAWAI—.....	83
LANAHU—He Kanawai e hookomo ai i ka Lanahu me ke Dute ole.....	67
LAUNA HEWA—He Kanawai e hoololi ai i ka Mokuna 13 o ke Kanawai Kivila.....	15
LIO—He Kanawai i pili i ka poe hoolimalima lio.....	28
LIKE OLE—He Kanawai e hoomaopopo ai i ke ano o na kanawai ua kue i ka olelo Beritania me ka olelo Hawaii.....	66
LUNA DUTE—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 542 o ke Kanawai Kivila.....	13
LUNAKANAWAI HOOMALU—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 911 o ke Kanawai Kivila.....	14
LUNAKANAWAI KOKUA ALUA—He Kanawai e hoakaka ai ka uku o ka Lunakanawai Kokua Alua o ka Aha Kiekie, a e hoololi ana ka Pauku 846 o ke Kanawai Kivila..	13
LUNAKANAWAI KOKUA ALUA—Kona uku.....	73
MAI LEPERA—He Kanawai e kaohi ai i ka laha ana o ka mai Lepera.....	61
NA AUHAU, KA HELU ANA—He Kanawai e hoololi ai i ka Haawina 13 o ke Kanawai Kivila no ka belu ana i ka Auhau, a e hoomakaukau ana i mea e helu a e oli ai me ka pololei i na auhau holoholona, a e kau ana hoi i hoopai no ka huna ana i ka waiwai.....	10
NA AUHAU, NA LUNA OHI—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 510 o ke Kanawai Kivila.....	11
NA DUTE—He Kanawai e hoololi ai i ka Mahele 6 o ka Pauku 517 o ke Kanawai Kivila.....	12
NA KIAAINA—.....	59
NA LUNAKANAWAI—He Kanawai e hoomaopopo ai ka loihi o ka manawa e noho ai o na Lunakanawai malalo iho o ka Aha Kiekie ma ka lakou oihana.....	19
NA L. K. HOOMALU A APANA—He Kanawai e haawi ana i na Lunakanawai Hoomalu a me na Lunakanawai Apana, i ka mana e hookolokolo ai i na hihia no ka launa hewa a me ka hoowalewale e moekolohe ai.....	18
PAPA OLA—He Kanawai e hoololi ai i na Pauku 278 a me 279 o ke Kanawai Kivila.....	7

PEPEHI LUA—He Kanawai e hoololi ana i ke kanawai e pili ana i ka pepehi lua.....	32
POE HOOLIMALIMA—He Kanawai e hoololi ai i ka Pauku 939 o ke Kanawai Kivila.....	14
POE KOHO BALOTA—He Kanawai e pili ana i ka poe i aeia e koho balota.....	63
PUHI WAI ONA—He Kanawai e hiki ai i ke Kuhina Kalai-aina e haawi aku i Palapala Ae a mau Palapala Ae paha e puhi i na wai ona, ma ke kulanakauhale o Honolulu...	29
RAIKI—He Kanawai e kauia'na ke dute okoa maluna o ka raiki, me ka hoololi ana i ka Pauku 516 o ke Kanawai Kivila.....	11
BURO O KA PAPA OIHANA HOONAAUO—He Kanawai e hooponopono ai i ka Oihana Aopalapala o ke Aupuni a e hoopau ai i ka Mokuna 10 o ke Kanawai Kivila.....	38
DALA HOOMOE—He Kanawai e hookumuia'i i puu dala pale aie.....	71